

**Program universitar de formare în domeniul
Pedagogie pentru Învățământ Primar și Preșcolar
adresat cadrelor didactice din mediul rural**

Forma de învățământ ID - semestrul V

ISTORIA ȘI DIDACTICA ISTORIEI

Ștefan TRÂMBACIU

Ministerul Educației și Cercetării
Proiectul pentru Învățământul Rural

PEDAGOGIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
PRIMAR ȘI PREȘCOLAR

Istoria și didactica istoriei

Ștefan TRÂMBACIU

2007

© 2007

Ministerul Educației și Cercetării
Proiectul pentru Învățământul Rural

**Nici o parte a acestei lucrări
nu poate fi reprodusă fără
acordul scris al Ministerului Educației și Cercetării**

ISBN 978-973-0-05174-2

Cuprins

Introducere.....	iv
-------------------------	-----------

Deschideri și perspective	vi
--	-----------

Unitatea de învățare 1	1
-------------------------------------	----------

Premisele statului dac. Uniuni de triburi daco-getice. Epoca lui Burebista și Decebal. Elemente de civilizație daco-getice. Zalmoxis

1.1. Obiectivele unității de învățare.....	2
1.2. Premisele statului dac.....	3
1.3. Uniuni de triburi daco-getice	6
1.4. Epoca lui Burebista și Decebal	6
1.5. Elemente de civilizație daco-getice.....	13
1.6. Zalmoxis	16
1.7. Perspective.....	19
1.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	20
Bibliografie.....	21

Unitatea de învățare 2	22
-------------------------------------	-----------

Formarea poporului român și a limbii române. Primele organizații politice românești de tip feudal

2.1. Obiectivele unității de învățare.....	23
2.2. Formarea poporului român și a limbii române	24
2.3. Primele organizații politice românești de tip feudal.....	38
2.4. Perspective.....	42
2.5. Răspunsuri la testele de autoevaluare	43
Bibliografie.....	44
2.6. Test de verificare 1	45

Unitatea de învățare 3	46
-------------------------------------	-----------

Constituirea statelor feudale românești

3.1. Obiectivele unității de învățare.....	47
3.2. Voievodatul Transilvaniei.....	48
3.3. Întemeierea Țării Românești.....	51
3.4. Întemeierea Moldovei	53
3.5. Constituirea statului dintre Dunăre și Marea Neagră	54
3.6. Românii din Voievodatul Transilvaniei.....	56
3.7. Perspective.....	59
3.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	60
Bibliografie.....	61

Unitatea de învățare 4..... 62**Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu. Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV – XVIII**

4.1. Obiectivele unității de învățare	63
4.2. Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu.....	64
4.3. Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV-XVIII	71
4.4. Domni români eroi ai luptei antiotomane	73
4.5. Epoca fanariotă	85
4.6. Perspective	88
4.7. Răspunsuri la testele de autoevaluare	88
Bibliografie	89
4.8. Test de verificare 2.....	90

Unitatea de învățare 5..... 91**Secolul al XIX-lea, secolul marilor evenimente din istoria poporului român, al revoluțiilor de la 1821 și 1848, al Unirii Principatelor Române (1859), al independenței României (1877), al dezvoltării mișcării de eliberare naționale a românilor din Transilvania**

5.1. Obiectivele unității de învățare	92
5.2. Tudor din Vladimир (1821).....	93
5.3. 1848	95
5.4. Unirea de la 1859.....	99
5.5. Domn străin (Carol I).....	103
5.6. Mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania	110
5.7. Perspective	113
5.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	114
Bibliografie	115

Unitatea de învățare 6..... 116**Desăvârșirea statului național român**

6.1. Obiectivele unității de învățare	117
6.2. Neutralitatea.....	118
6.3. Evenimentele din iarna 1916-1917	121
6.4. Unirea Basarabiei.....	123
6.5. Unirea Bucovinei	124
6.6. Unirea Transilvaniei cu România	126
6.7. Conferința de pace de la Paris	129
6.8. Perspective	130
6.9. Răspunsuri la testele de autoevaluare	131
Bibliografie	132
6.10. Test de verificare 3.....	133

Unitatea de învățare 7 134**Secolul XX**

7.1. Obiectivele unității de învățare.....	135
7.2. Societatea românească interbelică. Economie și societate	136
7.3. Viața politică	137
7.4. Relațiile internaționale	140
7.5. România sub Carol al II-lea	141
7.6. Războiul antisovietic.....	146
7.7. Sovietizarea și comunizarea.....	150
7.8. Ultima dictatură, cea Ceaușistă	155
7.9. Perspective	156
7.10. Răspunsuri la testele de autoevaluare.....	158
Bibliografie.....	159
7.11. Test de verificare 4	160

Bibliografie generală..... 161

Introducere

Principalele caracteristici ale Proiectului pentru Învățământ Rural la disciplinele Istorie și Didactica Istoriei pentru instruire prin educația la distanță sunt determinate de experiența acumulată de-a lungul timpului în domeniu. Astfel, ținând cont de această experiență, se poate afirma că:

- instruirea solicitantului este mai ușor de realizat indiferent de domiciliul lui;
- în procesul educațional pot fi utilizate resurse educaționale proiectate în mod special pentru o temă sau un complex de teme fiecare dintre ele având o bibliografie selectivă obligatorie;
- solicitantul are responsabilitatea totală în procesul educațional, tutorele sprijinind doar acest proces printr-o coordonare judicioasă a lui, el intervenind periodic pentru a constata gradul de acumulare a cunoștințelor în domeniul istoriei.

În educația la distanță la Istorie și Didactica Istoriei, comparativ cu învățământul tradițional, temele sunt abordate diferit, la fel ca și modul de completare a testelor de autoevaluare, toate trebuind să țină cont de faptul că solicitanții se instruiesc acasă iar pentru însușirea lor, temele trebuie să fie clare, concise și bine argumentate din punct de vedere istoric, dar și științific.

Modulul prezintă cursanților primele date despre daco-geți, despre uniunile de triburi daco-getice, despre epoca lui Burebista și Decebal.

Foarte importantă este unitatea de învățare "Formarea poporului român și a limbii române" precum și "Primele organizații politice românești de tip feudal pe teritoriul țării noastre", dar și "Constituirea statelor feudale românești."

În acest sens modulul insistă pe dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu, dar și pe lupta lor pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV - XVIII.

Secolul al XIX-lea este prezentat ca un secol al marilor evenimente din istoria poporului român din 1821, 1848, 1859 și 1877, dar și al dezvoltării mișcării de eliberare națională a românilor din Transilvania.

În sfârșit este prezentat momentul desăvârșirii statului național român ca și cele mai importante evenimente din prima jumătate a secolului XX care au influențat în mod direct viața românilor precum și reconsiderarea României în rândul celorlalte state din Europa.

Modulul este structurat pe șapte unități de învățare și anume:

1. Premisele statului dac. Uniuni de triburi daco-getice. Epoca lui Burebista și Decebal. Elemente de civilizație daco-getice. Zalmoxis;
2. Formarea poporului român și a limbii române. Primele organizații politice românești de tip feudal;
3. Constituirea statelor feudale românești;
4. Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu. Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV – XVIII;

5. Secolul al XIX-lea, secolul marilor evenimente din istoria poporului român, al revoluțiilor de la 1821 și 1848, al Unirii Principatelor Române (1859), al independenței României (1877), al dezvoltării mișcării de eliberare națională a românilor din Transilvania;
6. Desăvârșirea statului național român;
7. Secolul XX.

Fiecare unitate de învățare are la rândul ei mai multe subunități care corespund unor teme sau subteme importante ale unității respective. Materialul de studiu cuprinde 14 ore de curs și 28 ore de seminar, timp suficient pentru a fi susținute unitățile de învățare și mai ales pentru verificarea temelor tratate, precum și completarea testelor de autoevaluare.

Am considerat că temele care sunt tratate, sunt de mare importanță pentru istoria noastră și trebuie cunoscute de toți absolvenții acestui modul.

De mare importanță sunt și testele de autoevaluare, pe care le întâlnim la fiecare unitate de învățare, precum și cele patru lucrări de verificare, obligatorii, pe care le vor redacta cursanții la terminarea unităților de învățare numărul 2, 4, 6 și 7.

Pentru notarea testelor de autoevaluare și pentru lucrările de verificare se folosește sistemul de notare cu note de la 1 la 10.

Testele de autoevaluare au scopul de a ajuta cursanții la însușirea faptelor istorice despre principalele momente ale istoriei poporului român, ale unor noțiuni și date istorice importante. Pentru o bună aprofundare a temelor propuse, cursanții vor rezolva testele de autoevaluare, după care se vor autoevalua folosind rezolvarea și notarea furnizată după fiecare test. Solicitând cursanților să rezolve periodic testele propuse, ei vor învăța mai rapid și vor avea posibilitatea de a-și aprecia progresul realizat în parcurgerea materialului de studiu.

Lucrările de verificare au menirea să ajute cursanții la corectarea propriilor greșeli. Ele motivează continuarea studiilor și evaluează nivelul de performanță până în acel moment. Lucrările de verificare se vor completa la terminarea unor unități de învățare. După redactare, lucrările de verificare, vor fi transmise de către cursanți tutorelui care le va analiza, le va nota, va face comentarii individualizate și le va returna acestora. Materialul de studiu conține toate elementele de care au nevoie cursanții pentru a elabora lucrările de verificare: bibliografia, sugestii pentru redactarea lucrării, criteriile de evaluare și de notare a lucrării.

Lucrările de verificare vor fi în număr de patru și se vor susține după parcurgerea unităților de învățare 2, 4, 6 și 7. Ele vor cuprinde întrebări din unitățile de învățare parcurse de cursanți până la susținerea lor.

Evaluarea finală la Istoria și Didactica Istoriei se va face după parcurgerea modului iar ponderea la notarea finală o va avea evaluarea continuă în proporție de 30%, precum și evaluarea finală, prin examen, în proporție de 70%.

Testele de autoevaluare și lucrările de verificare sunt unelte eficiente în procesul de recapitulare ale principalelor aspecte care trebuiesc reținute din modul și care vor îmbunătăți procesul de însușire a unităților de învățare și în general de educație.

Perspective

Acest modul prezintă momente din istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până în secolul XX. Modulul de Istorie și Didactica Istoriei pentru învățământul rural are ca scop prezentarea unor momente importante din istoria poporului român începând cu statul dac, epoca lui Burebista și Decebal și elementele de civilizație daco-getice.

Sunt prezentate momentele formării poporului român și a limbii române precum și primele organizații politice românești de tip feudal. O atenție deosebită se dă constituirii statelor feudale românești cu accent pe relațiile dintre românii din toate statele care s-au creat separat datorită unor conjuncturi istorice deosebite.

Pe lângă unitățile de învățare la care ne-am referit în prezentul modul se impune a preciza că pe teritoriul țării noastre au avut loc și alte evenimente istorice importante care au influențat însăși viața românilor. Am în vedere marile reforme de după 1859, care au înscris România în rândul statelor moderne din Europa, dar și situația românilor dintre cele două războaie mondiale, când au avut de suferit unele dintre cele mai grave traume atât teritoriale cât și mai ales morale. Trăim cu convingerea că prin aderarea României la Uniunea Europeană principalele momente ale istoriei românilor, aportul lor la cele mai importante evenimente de-a lungul timpului vor putea fi cunoscute și de către europeni și mai ales că vor putea fi apreciate la adevărata lor valoare istorică și politică.

Unitatea de învățare 1

**Premisele statului dac. Uniuni de triburi daco-getice. Epoca lui Burebista și Decebal.
Elemente de civilizație daco-getice. Zalmoxis**

Cuprins

1.1. Obiectivele unității de învățare.....	2
1.2. Premisele statului dac.....	3
1.3. Uniuni de triburi daco-getice	6
1.4. Epoca lui Burebista și Decebal	6
1.5. Elemente de civilizație daco-getice.....	13
1.6. Zalmoxis	16
1.7. Perspective.....	19
1.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	20
Bibliografie.....	21

1.1. Obiectivele unității de învățare

La sfârșitul unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să explice izvoarele antice privitoare la daco-geți;
- să descrie premisele geo-politice și etno-lingvistice despre daco-geți;
- să descrie epoca lui Burebista și Decebal;
- să identifice elementele de civilizație daco-getice.

Deschideri și perspective

Dacă până în urmă cu 50 de ani istoria privitoare la statul dac, la uniunile de triburi daco-getice, la epoca lui Burebista și Decebal precum și la elementele de civilizație daco-getice era cunoscută în mod deosebit de specialiștii care efectuau cercetări arheologice la principalele reședințe și cetăți dacice, rezultatele acestor cercetări au fost publicate în importante monografii științifice sau studii, iar astăzi ele au devenit elemente foarte importante pentru studierea istoriei vechi a românilor. Ultimii ani au fost marcați de publicarea a foarte multor lucrări de specialitate.

1.2. Premisele statului dac

Coordonatele geografice ale dezvoltării istoriei românilor

Arcul Carpaților și Dunărea au fost cele două coordonate principale între care s-a desfășurat istoria românilor după afirmațiile istoricului Nicolae Iorga, cel ce a considerat că aici a avut loc „Prima sinteză: Regatul dacilor”.

Originea daco-getilor

Daco-getii au origine tracică și se încadrează în fondul etnic indo-european. Înaintașii lor în neolitic și eneolitic au creat o cultură plină de rafinament (Hamangia, Gumelnita, Cucuteni). Informații despre obârșia tracică a getilor avem de la „părintele istoriei” Herodot.

Izvoarele antice despre daci și geți. Premisele etnice și lingvistice

Primul grup de autohtoni pomenit într-un izvor istoric au fost geții dobrogeni (datorită poziției geografice) care s-au opus înaintării armatei persane și au fost biruiți după relatarea lui Herodot care-i caracterizează drept „cei mai viteji și mai dreپți dintre traci”.

Etnonimul nord tracic de daci se păstrează din „Comentarii de bella Gallico” a lui Caesar.

Dacii și geții apar în scrierile lui Sallustius, Strabon, Trogus Pompeius, Cassius Dio Coeceianus. Mulți dintre autorii antici specifică unitatea etnolingvistică a daco-getilor, ca de pildă Trogus Pompeius care afirmă că „dacii sunt un vlăstar al geților”, în timp ce Strabon specifică cum că „dacii au aceeași limbă cu geții”.

Premisele geo-politice

Uniunea triburilor daco-getice are loc în condițiile unor importante transformări economico-sociale în spațiul carpato-danubiano-pontic. Intervalul 200 î.Hr și 106 d.Hr, faza a treia a civilizației daco-getice de tip „La Tene” a însemnat perioada de maximă dezvoltare a metalurgiei fierului (ilustrată arheologic prin vestigiile cuptoarelor de reducere a minereului de la Bezid, Bragadiru, Cașinu și atelierele de prelucrare a fierului de la Cățelu Nou, Teiu, Tomești, Botoșani).

Depozitele de unelte agricole arată dezvoltarea agriculturii alături de creșterea vitelor și meșteșuguri (olăritul, prelucrarea bronzului și metalelor prețioase) activități care au stimulat schimburile în care se utilizează tot mai intens moneda (emisiuni locale de tip Dumbrăveni, Medieșul Aurit, Vârteju-București, Cărlomănești etc.)

Progresul economic accentuează diferențierile sociale; se consolidează aristocrația sacerdotală și militară, alături de agricultori și păstori, meșteșugari și negustori.

Izvoarele antice și descoperirile arheologice despre diferențierile sociale la daco-geți

În lucrarea sa „Getica” Iordanes vorbește de grupul social de prestigiu **tarabostes** denumiți ulterior **pilleati** (purători de căciulă) din rândul cărora proveneau conducătorii politici, eclesiastici și militari. Cassius Dio amintește o altă categorie socială **comati** (gi) sau **copilatti** (în latină) „pletoșii” care cuprindea producătorii liberi.

Apariția cetăților de piatră pe înălțimi, a așezărilor cu viață urbană incipientă, a „davelor” (reședințe tribale) confirmă existența diferențierilor sociale, la fel și tezaurile de obiecte prețioase, de aur și argint, ce au aparținut reprezentanților aristocrației tribale.

Premisele spirituale

Izvoarele narative și cercetările arheologice relevă unitatea spirituală a daco-geților, a căror religie Vasile Pârvan o consideră uranică și henoteistă, o formă de politeism în care domină un zeu suprem.

Religia daco-geților va fi tratată într-un subunitate aparte.

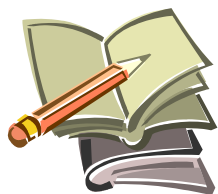
Contactul daco-geților cu lumea greacă

Geții dobrogeni sunt primii autohtoni care vin în contact direct cu civilizația antichității clasice prin intermediul grecilor din coloniile întemeiate pe litoralul dobrogean al Pontului Euxin. Histria și Tomis-ul întemeiate de coloniștii din Milet, Callatis întemeiată de ionienii din Heracleea Pontică, păstrau legături cu metropolele, precizate uneori prin tratate și copiau organizarea social-politică, viața religioasă, instituțiile și cutumele cetății-mamă.

Contactele dintre autohtonii geți și coloniștii greci au fost în general pașnice, superioritatea civilizației grecești a făcut ca transmisia să fie precumpănitoare dinspre colonii spre interiorul getic (importuri grecești fiind repertorizate în 140 așezări, iar tezaurile cu monede grecești sau imitații locale ale acestora în alte 170 localități), dar au fost în esență reciproce. Cu toată superioritatea civilizației, coloniile grecești nu au ignorat centrele de putere autohtone din vecinătatea lor. Relațiile cu geții sunt schimbătoare: după episoade de alianță în fața pericolelor comune urmează perioade de încordare și dușmănie.

Test de autoevaluare 1A

„Izvoarele antice despre daco-geți”

Sugestii de redactare: Se va avea în vedere explicarea primelor informații despre daco-geți în izvoare și informațiile antice privind organizarea daco-geților.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

1.3. Uniuni de triburi daco-getice

Emisiunile monetare atestă uniunile de triburi

În funcție de tipurile de monede daco-getice se conturează, începând cu a doua jumătate a secolului II î.Hr, patru zone distincte de emitere (centrul Munteniei, sudul Moldovei și N-E Munteniei, Oltenia, sudul Transilvaniei și Banatul). Ele corespund celor patru uniuni tribale daco-getice mai însemnate.

„Basilei” și „regi” consemnați de izvoare

Puține nume de „basilei”, „regi” șefi ai uniunilor tribale au fost consemnate de izvoare.

Un decret histrian din secolul III î.Hr ne face cunoscut că orașul fusese nevoit să accepte „protectoratul” getului Zalmodegikos (domnind în N-V Dobrogei) căruia îi trimitea ostateci și care controla resursele de venituri ale cetății. Alt basileu traco-getic din nordul Dobrogei de la care ne-au rămas emisiuni monetare de argint a fost Moskon.

Regele Rhemaxos împreună cu fiul său și un detașament de călăreți depresurează cetatea Histria atacată de tracii conduși de Zoltes, episod consemnat într-un decret histrian din jurul anului 200 î.Hr (era probabil șeful unei uniuni de triburi din centrul Moldovei).

Istoricul Trogus Pompeius amintește că între 180 – 150 î.Hr un rege get Oroles („Vulturul”) se luptă în două rânduri cu bastarnii. Aceleași izvoare consemnează un rege Rubobostes sub conducerea căruia puterea dacilor a sporit și care stăpânea undeva în Transilvania.

1.4. Epoca lui Burebista și Decebal

Condițiile externe

Timp de un veac și jumătate Roma își întărește puterea și își extinde dominația în Peninsula Balcanică. Macedonia și Grecia vor deveni provincii romane. Înaintarea spre Dunăre va genera relații încordate cu bastarnii de neam germanic și scordiscii de neam celtic la ale căror incursiuni în Macedonia vor participa și triburile nord-danubiene ale daco-getilor. Repetarea raidurilor daco-getice la sud de Dunăre vor genera relații tensionate cu romanii.

Roma și-a îndreptat atenția asupra bogatelor regate elenistice din Orient dar a avut de întâmpinat rezistența regatului Pontului care, sub conducerea lui Mithridates al VI-lea Eupator (123 – 63 î.Hr) reușește să închege o coaliție antiromană, în jurul Mării Negre, din care nu lipsesc cetățile Histria, Callatis și Tomis.

Informațiile lui Strabon și Iordanes despre afirmarea lui Burebista și Deceneu

La sfârșitul celui de-al doilea deceniu al secolului I î.Hr se petrec importante evenimente în spațiul dacic.

Potrivit lui Strabon, ajuns în fruntea neamului său care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine ajungând să fie temut chiar și de romani.

„Istovirea de războaie dese” face probabil aluzie la faza de lupte tribale care a precedat efectul său de unificare, conflictele interne fiind curmate, printr-o cârmuire autoritară, prin „ascultare față de porunci”.

În impunerea autorității sale și a unor reforme, Burebista (82 – 44 î.Hr) are concursul lui Deceneu care vine la conducătorul dac, potrivit lui Iordanes, în anul 82. Sprijinul este reciproc: Deceneu ajunge mare preot, Burebista dându-i „o putere aproape regală” (Iordanes – „Getica”).

Pe calea armelor sau prin mijloace pașnice el reușește să aducă la ascultarea sa neamul geto-dac, într-o acțiune de unificare. Burebista avea la dispoziția sa o armată de 200 000 de oameni, cifră exagerată furnizată de Strabon. Nucleul noului stat se află în Munții Orăștiei, cu reședința la Sarmisegetuza, unde era și centrul religios al dacilor cu Muntele Sfânt (Kogaionon), reședința fiind protejată de un șir de cetăți întărite: Costești (posibila reședință regală la un moment dat) Blidaru, Piatra Roșie, Bănița, Căpâlna etc.

Extinderea statului prin cuceriri

Conflictul din Dobrogea dintre cetățile grecești și armată romană face probabilă intervenția lui Burebista în episodul legat de alungarea lui Antonius Hybrida cu oastea sa. Burebista își îndreaptă forțele în anul 60 î.Hr în vest și înfrânge pe boii conduși de Critasiros și pe taurisci (Strabon) dar și pe scordisci. Abia după rezolvarea situației în vest Burebista se îndreaptă spre pontul Euxin și începând cu anul 55 î.Hr cucerește toate cetățile vest-pontice „Olbia (la gura Bugului), Tyras (la vărsarea Nistrului) Histria, Tomis, Callatis, Dionisopolis, Odessos, Mesembria și Apolonia”. Cea mai mare parte dintre cetăți se supun de bunăvoie, altele ca Olbia și Mesembria se opun și sunt distruse.

Întinderea statului lui Burebista

În urma cuceririlor teritoriale regatul lui Burebista devine o mare autoritate fără granițe precise, dar care poate fi delimitat în vest de confluența râului Marus (Morava) cu Dunărea Mijlocie iar la est de gura Bugului, la nord de Carpații Păduroși și la sud de Haemus (Munții Balcani).

„Cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia” potrivit inscripției de la Dianysopolis devine „stăpânitor(ul) tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre”, după același izvor.

Organizarea statului lui Burebista

Statul nou creat dispunea de o armată considerabilă și organizase un sistem de fortificații (aproape 80 de cetăți și puncte întărite). Un teritoriu atât de variat și întins presupunea existența unor mijloace de administrare și supraveghere conturând astfel atributele unui „stat” cu unele apropieri de monarhiile elenistice.

Politica externă

La Roma în 48 î.Hr izbucnește războiul civil. Când balanța înclină spre Pompei, prin intermediul lui Acornion din Dionysopolis, Burebista își oferă sprijinul, probabil în schimbul recunoașterii de către Pompei a posesiunilor sale pontice. Solul său îl întâlnește pe Pompei lângă Heracleea Lyncestis în Macedonia, îi câștigă bunăvoința dar își atrage dușmănia lui Caesar care va ieși învingător la Pharsalos. Numai asasinarea lui Caesar în 44 î.Hr. a împiedicat o campanie de pedepsire a dacilor. În același an va fi ucis și Burebista într-o răscoală, statul său dezmembrându-se în 4 apoi 5 state mai mici.

Dacia de la Deceneu la Diurpaneus

Pliniu cel Bătrân amintește de o entitate istorico-geografică denumită Dacia care continuă să existe în sud-vestul Transilvaniei condusă de Deceneu (rege, judecător și mare preot - Iordanes). Nucleul statal de la Sarmisegetuza se va menține și în timpul urmașilor săi: Comosicus, Coryllos (Scorilo) și Duras care va preda puterea lui Diurpaneus.

Alți „basilei” daco-geti

Cu reședința la Ocnița (Buridava) descoperirile arheologice îl menționează pe „basileus Thiamarcos”; în estul Daciei este menționat Dicomes, Cotiso în Munții Banatului iar în Dobrogea trei regi: Roles, Dapyx și Zyraxes, unii în conflict cu Roma, alții „aliați poporului roman” (Roles).

Diurpaneus ajunge în fruntea statului său

Roma se extinde. Imperiul Roman, cu granițe naturale (deșerturi, fluvii largi) ușor de apărat cuprinde și teritoriul dintre Haemus, Danubius și Pont unde împăratul Claudius organizează provincia Moesia, „bastion roman” care, ca și Pannonia creată în anii 9 – 10 d.Hr va avea un rol însemnat în pregătirea atacului asupra Daciei.

Ostilitățile cu romanii reîncep cu violență în iarna anului 85/86 când armatele regelui Duras pătrund în provincia Moesia, Domitianus (81- 96),

respinge un atac al regelui dac, reorganizează Moesia pe care o împarte în două provincii și se pregătește să invadeze Dacia.

În fața pregătirilor de război ale romanilor Duros cedează tronul Daciei lui Diurpaneus.

În confruntarea din 87 cu armatele romane conduse de Cornelius Fuscus, dacii ies învingători, însuși Fuscus pierde în luptă. Istoricii latini precum Tacitus, Marțial, Juvenal descriu înfrângerea romanilor în timp ce Tacitus menționează și numele învingătorului, Diurpaneus, purtând supranumele „Decebal” („Cel puternic, cel viteaz”) care în 87 devine rege.

Expediția din 88 d.Hr.

În anul următor se organizează o nouă expediție împotriva dacilor sub conducerea lui Tettius Iulianus. Bătălia decisivă se dă la Tapae, dar victoria romanilor nu poate fi fructificată deoarece Domițian suferise înfrângeri pe alte fronturi.

Pacea din 89

În anul 89 se încheie o pace cerută inițial de Decebal și dorită în final și de Domițian. La tratative Decebal va fi reprezentat de Diegis (probabil fratele său) care va ajunge la un compromis. După informațiile lui Dio Cassius, Dacia devenea clientelară Romei garantându-se astfel liniștea la frontiera imperiului, în schimb Decebal primea de la romani subsidii și tehnicieni. Nicolae Iorga considera evenimentul un triumf al „regalității”. Relațiile cu Roma s-au stabilit timp de un deceniu.

Consolidarea statului lui Decebal. Calitățile regelui dac

Mai mic ca întindere decât regatul lui Burebista, statul lui Decebal avea sub autoritatea sa Transilvania (zonele nord-vestice) Banatul, Moldova până la Siret, Oltenia și o parte a Munteniei. Însușirile personale ale lui Decebal sunt sugestiv descrise de Dio Cassius „priceput în ale războiului și iscusit la fapte” știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp; „meșter în a întinde curse, ager în lupte știind deopotrivă să folosească o biruință și să iasă cu bine dintr-o înfrângere; drept pentru care multă vreme a fost pentru romani un adversar de temut”.

Descoperirile arheologice de la Grădiștea Muncelului (sanctuale, un posibil calendar) coroborate cu informațiile scriitorilor antici Dion Chrysostomos și Iordanes despre viața materială și culturală a daco-geților configurează imaginea unei civilizații cu puternice elemente originale. Întărirea statului lui Decebal și „sporirea trufiei” conducătorului dac au determinat atacul roman din 101.

Primul război daco-roman

Tânărul împărat roman Traian (98-117) suprimă subsidiile acordate dacilor și se pregătește de război.

Din Istoriile lui Dio Cassius aflăm că la 25 martie 101, Traian pleacă din Roma spre Dacia, trece trupele pe un pod de vase, traversează Banatul

și-i înfrânge pe daci la Tapae. În timpul iernii Decebal întreprinde fără succes o diversiune în Moesia.

În 102, pe mai multe direcții, romanii se îndreaptă spre Sarmisegetuza, în fruntea trupelor aflându-se Traian, generali încercați și guvernatorul Moesiei Inferior, Laberius Maximus care, în una din cetățile ocupate, o capturează pe sora lui Decebal.

Pacea și condițiile ei

Decebal cere pace și o obține. Condițiile ei însă nu îl avantajau: trebuie să înapoieze armele și mașinile de război primite de la romani, să predea dezertorii, să renunțe la teritoriile deja cucerite de romani, să-și dărâme fortificațiile și să renunțe la o politică externă proprie.

Răgazul de pace de doi ani este folosit de ambele tabere pentru pregătirile de război: Apolodor din Damasc construiește pentru romani podul peste Dunăre, Decebal își păstrează fortificațiile și încearcă constituirea unui front antiroman.

Abilitatea lui Decebal în crearea unui sistem de alianțe în diverse momente ale domnirii sale

Conștient de dimensiunile pericolului roman Decebal pune bazele unui sistem de alianțe cu alte popoare, alianțe care vor funcționa sau nu.

În perioada cât era clientelar Romei organizează o „confederație de neamuri” cu popoarele sarmatice de iazygi și roxolani, dacii lui și geții din răsăritul Moldovei. În pragul primului război dacic, armatei lui Decebal i se alătură 20 000 de buri și roxolani (pe primii îi va folosi în calitate de soli – conform spuselor lui Xiphiliu).

La diversiunea moesiană descrisă de Pliniu cel Tânăr, Cassius Dio, Ammianus Marcellinus, Cassiodorus, Irdones și imortalizată pe columnă participă burii, bastarnii și roxolonii lui Susagus. Înainte de al doilea război cu romanii va fi părăsit pe rând de vechii aliați: mai întâi iazygii care se aliază cu Roma (dar vor fi pedepsiți de Decebal) apoi în 105, de buri și roxolani. Decebal încearcă, fără succes, o ultimă alianță cu germanii.

Al doilea război dacic 105 – 106

Decebal, părăsit de aliați, va rămâne singur în fața armatelor romane care, pe mai multe coloane, folosind văile, vadurile și trecătorile se îndreaptă spre Sarmisegetuza ce va fi asediată și după lupte grele, cade în mâinile romanilor (cetatea va fi incendiată de apărătorii ei). Până în vara lui 106 Dacia va fi definitiv înfrântă. Decebal se retrage spre munți și se sinucide preferând moartea demnă decât să fie element de atracție în cortegiul triumfal al învingătorului.

Nașterea provinciei Dacia

O diplomă militară din 11 august 106 descoperită la Parolissum confirmă că la aceea dată Dacia era provincie romană. Dacia devine „Dacia Felix” așa cum era numită pe monede.

Sărbătorirea victoriei

Împăratul Traian a sărbătorit timp de 4 luni (123 zile) victoria asupra lui Decebal, a acordat o scutire de un an pentru dări, iar fiecare contribuabil a primit un dar de 650 denari. După spusele lui Ioannes Lydus, istoric bizantin din secolele V – VI, Traian a capturat în Dacia 165.000 kg aur și 331.000 kg argint. Noua provincie condusă de împărat asigură securitatea frontierei imperiului la Dunăre și a avut importante consecințe economice.

Monumente romane menite să comemoreze victoria asupra dacilor

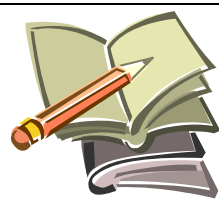
În sudul Dobrogei la Adamclisi va fi ridicat Tropaeum Traiani, monument triumfal înalt de 40 m, cu o circumferință de 100 m, formând un uriaș cilindru din blocuri de piatră, acoperit de un trunchi de con încununat de un soclu prismatic pe care se află o enormă statuie – Tropaeum – simbolul victoriilor romane. Inițial avea 52 metope din piatră, decorate cu sculpturi în relief dintre care cele mai multe reprezintă câte un personaj sau două în ținută de luptă sau captivitate. Monumentul impresionează prin îndrăzneala soluțiilor ingineresti, dar prezintă stângăcii în realizarea artistică.

În 113 Apolodor din Damasc construiește Columna lui Traian în forumul ce-i poartă numele care, prin reliefurile sale narează cucerirea Daciei de către romani folosind 2500 de scene.

Coloana prezintă o mare valoare artistică prin compoziții savante și diversitate; grupurile sunt articulate armonios, au tensiune, definesc tipologii.

Test de autoevaluare 1B

„Epoca lui Burebista și Decebal”

Sugestii de redactare: Scoateți în evidență rolul lui Burebista și Decebal în istoria românilor și relațiile lor cu lumea antică. Faceți referire la documente istorice.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

1.5. Elemente de civilizație daco-getice

Caracteristicile arhitecturii dacilor

Civilizația dacilor s-a remarcat prin originalitate. Multe așezări, în primul rând Sarmisegetuza, se apropiau de aspectul unui oraș cu drumuri pietruite, instalații de captare și aducțiune a apei, canalizare. Și în alte dave au fost descoperite construcții remarcabile ca de pildă la Zargidava, Tamasidava, Buridava etc.

Locuințele dacilor evoluează de la cele parțial adâncite în pământ la locuințe de suprafață, din lemn sau piatră, uneori acoperite cu țigle de tip elenistic. Unele locuințe aveau planuri complexe, cu încăperi poligonale, cu etaj (locuințe turnuri cu etaj au fost descoperite la Blidaru, Căpâlna, Tilișca).

Arhitectura militară

Arhitectura militară este remarcabilă la daco-geți (așezări fortificate, cetăți cu caracter militar, cu garnizoane permanente, fortificații cu baraj). Sunt elemente tradiționale de fortificație (val de pământ cu palisadă, șanț) alături de care apare zidul din piatră fasonată, fără mortar de influență elenistică. În 200 de ani au fost construite și refăcute 80 de fortificații.

Arhitectura religioasă

Pe terasele amenajate artificial la Sarmisegetuza au fost zece construcții ce s-a presupus a fi sanctuare, dintre care opt rectangulare și două circulare (spațiul sacru era delimitat de pilaștrii de piatră). Cel mai mare sanctuar patruleter de la Sarmisegetuza avea 60 de coloane de andezit (material care s-a folosit numai în timpul lui Decebal). Cele două sanctuare circulare erau delimitate prin stâlpi de andezit, cel mai mare avea diametrul exterior de 30 m. Alături se afla „Soarele de andezit” (un disc central în jurul căruia erau dispuse lespezi în formă de raze). La cucerirea Sarmisegetuzei romanii pătrund în incinta sacră și retează toți stâlpii sanctuarelor dacilor. Mulțimea construcțiilor religioase de la Sarmisegetuza îi conferă locului calitatea de „Munte Sfânt”. (Kogaionon). În alte 19 așezări s-au descoperit în total 23 sanctuare.

Meșteșugurile daco-geților

Creșterea demografică, sporirea numărului de așezări a dus la creșterea suprafețelor cultivate la perfecționarea tehnicilor agricole. Alături de cereale se cultivau, plante textile și furaje și vița de vie. Produsele agricole și animaliere alături de sare și lemn constituiau baza exportului dacic.

Zăcămintele de fier, aur, argint, plumb, crom exploatate și prelucrate în ateliere specializate. La Sarmisegetuza s-a descoperit un atelier de sticlărie. Piatra era exploatată pentru construcții, atât calcarele cât și tuful vulcanic.

Deși nu au rezistat timpului construcțiile din lemn erau impresionante încât Vasile Pârvan, referindu-se la civilizația daco-geților a folosit apelativul de „cultură a lemnului”. Olăritul manual sau cu roata, cu pictura pe angobă cunoaște o mare dezvoltare. Prelucrarea argintului fusese ridicată la nivel de artă.

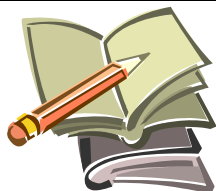
Alte cunoștințe ale dacilor consemnate de antici

Preoțimea, funcționarii regali, constructorii, șefii de ateliere cunoșteau scrierea așa cum relatează Dio Cassius. Iordanes confirmă preocupările dacilor în domeniul filosofiei și în știință (botanică, medicină, matematică, astronomie).

Se conturase o civilizație originală a cărei evoluție a fost brusc oprită în dezvoltarea ei de cucerirea romană.

Test de autoevaluare 1C

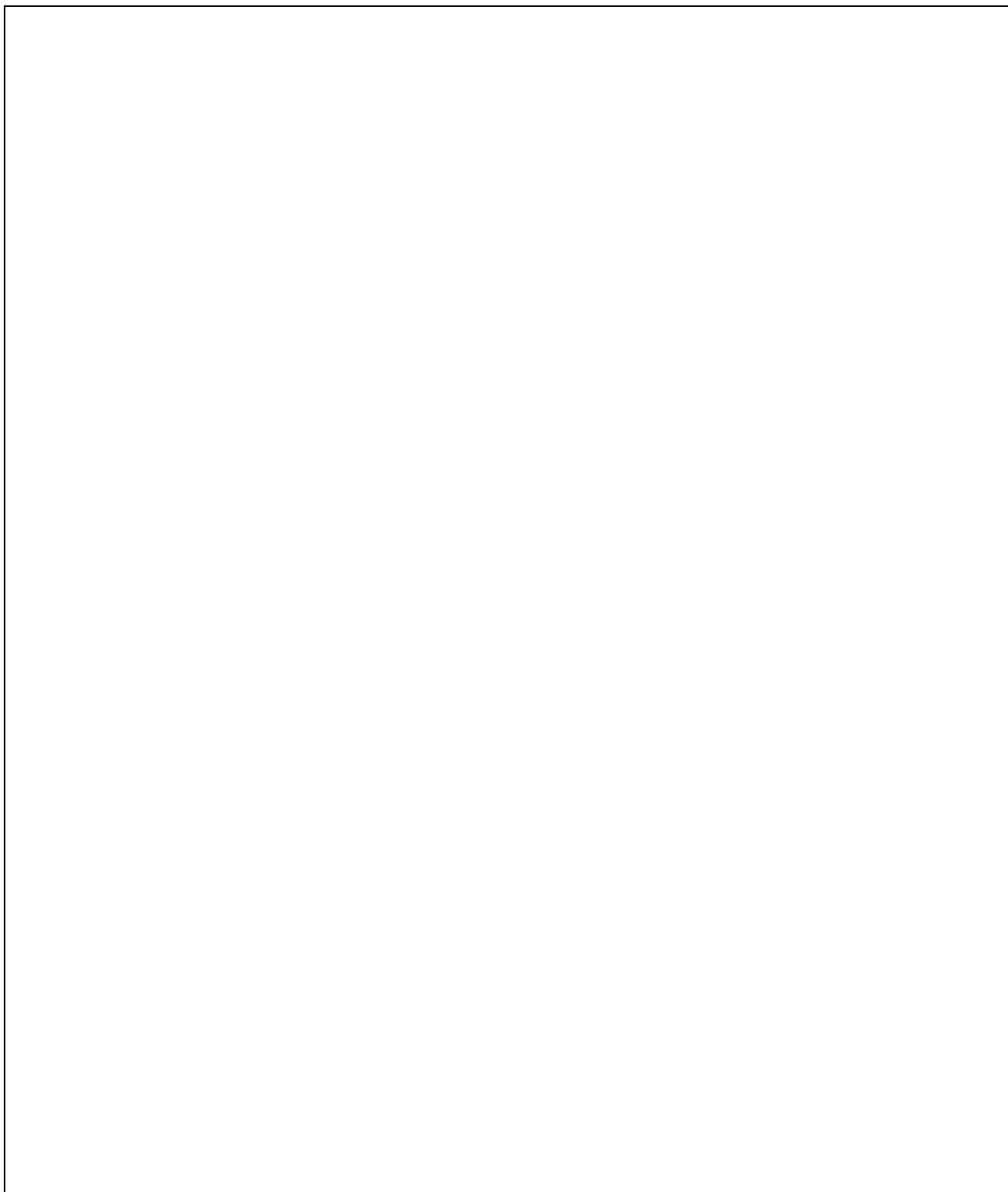

„Religia daco-geților”

Sugestii de redactare: Vor fi prezentate caracteristicile artei dacilor (inclusiv arhitectura religioasă), meșteșugurile lor dar și religia daco-geților cu zeitățile lor, precum și rolul lui Zalmoxis și al lui Deceneu în istoria dacilor.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

1.6. Zalmoxis

Izvoarele antice despre religia daco-getilor

Informațiile furnizate de operele lui Herodot, Strabon, Vergiliu și Ovidiu la care se adaugă interpretarea izvoarelor arheologice, ne dau o imagine de ansamblu a religiei daco-getilor care se dovedește a fi avut un panteon bogat dominat de un zeu suprem. Vasile Pârvan consideră religia dacilor uranică și henoteistă.

Zeități dacice

„Părintele istoriei” Herodot, scrie despre Gebeleizis (Nebeleizis) și Zalmoxis. Zeitatea supremă, Gebeleizis era zeul furtunii și al fulgerului reprezentat înarmat, călare sau pe tron, însoțit deseori de un personaj feminin. Astfel de zeități pereche apar pe falerele de argint descoperite la Lupu (județul Alba).

Se vorbește despre „Zeul cel mare” Derzales (sau Derzis) ocrotitor al vieții, atestat arheologic pe monedele de la Histria și Odessos, prezentat uneori în postura de cavaler trac (cum este cazul taracotei de la Răcățau sau a matriței de la Moinești).

În jurul coloniilor grecești apare o zeitate Debatopeinos (Debatopeios) care ar fi fost corespondentul lui Hefaistos.

Ovidiu i-a surprins pe daci închinându-se unui zeu al războiului asemănător lui Ares (Marte).

Mari amatori de vinuri, geții aveau o zeitate asemănătoare lui Dionisos (Sabazios) dar și o zeitate feminină, zeiță a vânătorii și a lunii – Bendis.

Evident a existat un cult al soarelui, dovadă sanctuarele solare descoperite.

Zalmoxis legendă și realitate

Informații ample despre enigmaticul Zalmoxis ne dă Herodot, care-l consideră elevul lui Pitagora, deși Hellanicos în „Obiceiurile pământului” afirmă că getul a trăit cu mult înaintea învățatului.

Herodot ne spune că după ce și-a însușit știința lui Pitagora, Zalmoxis călătorește în Egipt apoi se reîntoarce la neamul său în chip de reformator religios. Inițial preot al zeității supreme, Gebeleizis, va fi el însuși zeificat și uneori confundat cu marele zeu. Doctrina sa promitea inițiaților o postexistență fericită după moarte pe care Zalmoxis a căutat să o demonstreze retrăgându-se timp de 3 ani, într-o locuință subpământeană reprezentând „cealaltă” lume după care revine la ai săi care-l considerau deja mort. Prezența în religia dacilor a actului inițiativ de retragere într-o lume subpământeană la care erau supuși cei aleși este demonstrată de prezența unor grote rituale și puțuri votive la Ciolănești din Deal.

Platon în „Charmides” îi atribuie lui Zalmoxis o activitate de taumaturg, făcător de minuni și vindecător de renume prin practicarea terapiei integraliste (tămăduia întregul prin părți).

Zeificat (în tracă Zalmoxis înseamnă pământ) va deveni simbolul izvorului vieții, zeul vegetației și al reînvierii naturii.

Același Herodot ne vorbește de sacrificiile umane ale dacilor, de obiceiul „solului” trimis lui Zalmoxis din cinci în cinci ani, sol sacrificat prin aruncarea în sulite.

Mormântul de la Fântânele demonstrează acest ritual aici, alături de oseminte umane, probabil aparținând unui preot, s-au descoperit 7 vârfuri de sulită. Mormântul căptușit cu lut era vopsit în roșu și alb.

Funcția sacerdotală

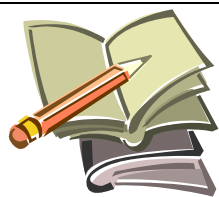
Preoțimea a jucat un rol important în viața daco-getilor, bucurându-se de prestigiu și respect. Mari preoți au fost Zalmoxis, Deceneu și probabil Comosicus.

Deceneu reformator

Deceneu se impune datorită înțelepciunii și sfaturilor sale pentru care dobândește de la Burebista o „putere aproape regală”. Reformator religios el îl îndeamnă pe Burebista la unificare. A revigorat spiritualitatea daco-getilor înlăturând cultul bahic asociat cu cultura viței de vie și orgiile. Se opune pătrunderii cultelor străine și nu în ultimul rând asigură stabilitatea statului dac după moartea lui Burebista, preluând și funcția de rege și judecător.

Test de autoevaluare 1D

„Zalmoxis și Deceneu - legendă și realitate”

Sugestii de redactare: Se vor menționa toate informațiile despre Zalmoxis și Deceneu, începând cu Herodot, continuând cu Platon și terminând cu reformele introduse de Deceneu.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

1.7. Perspective

Pe lângă izvoarele antice despre daci și geți, pe care le-am amintit (indiferent că sunt izvoare istorice sau arheologice), se impune studierea unor lucrări de sinteză despre această temă, lucrări care vor continua direcțiile fixate, dezvoltându-le cursanților cunoștințele, despre statul dac, despre uniunile de triburi daco-getice; despre epoca lui Burebista și Decebal dar și despre elementele de civilizație daco-getice.

D. Protase insistă asupra existenței dar și a rolului autohtonilor în istoria Daciei ("Autohtoni în Dacia") .

C.C. Petolescu se referă în lucrarea sa "Dacia și Imperiul roman de la Burebista până la sfârșitul antichității" la epoca lui Burebista și Decebal și la relațiile Daciei cu Imperiul roman în perioada antică.

M. Bărbulescu surprinde și el în "Istoria României", București, 1998 aceste relații dar și urmele de cultură materială create de daci precum și aspectele romanizării Daciei.

1.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 1A

- geții dobrogeni care s-au opus armatei persane conform istoricului Herodot;
- dacii și geții sunt menționați în scrierile lui Sallustius, Strabon, Trogus Pompeius, Cassius Dio Coeceianus;
- izvoarele arheologice de la Bezid, Bragadiru, Cașinu, Cățelu Nou, Teiu, Tomești, Botoșani;
- informațiile din „Getica” lui Iordanes și din opera lui Cassius Dio;
- la afirmațiile lui V. Pârvan despre unitatea spirituală a daco-geților;
- la contactul daco-geților cu civilizația antichității clasice prin intermediul grecilor din coloniile Histria, Tomis și Callatis.

Testul de autoevaluare 1B

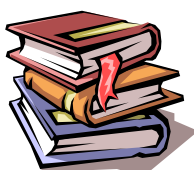
- condițiile externe în secolul I î.Hr;
- informațiile lui Strabon despre Burebista;
- relațiile dintre Burebista și Deceneu;
- întinderea statului condus de Burebista;
- organizarea statului lui Burebista;
- politica externă a lui Burebista;
- Dacia de la Deceneu la Diurpaneus;
- alți „basilei” daco-geți;
- pacea din 89;
- consolidarea statului lui Decebal;
- primul război daco-roman;
- alianțele lui Decebal;
- al doilea război dacic (105-106);
- nașterea provinciei Dacia.

Testul de autoevaluare 1C

- caracteristicile arhitecturii dacilor;
- arhitectura militară;
- arhitectura religioasă;
- meșteșugurile daco-geților;
- alte cunoștințe ale dacilor consemnate de istoricii antici.

Testul de autoevaluare 1D

- izvoarele antice despre religia daco-geților;
- zeițăți dacice;
- Zalmoxis legendă și realitate;
- funcția sacerdotală;
- Deceneu reformatorel / religios.

Bibliografie

- Bărbulescu, M; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Popacostea, Serban; Teodor, Pompiliu, „Istoria României”, Editura Enciclopedia , Buc. 1898.
- Constantiniu, Florin „O istorie sinceră a poporului român”, Editura Universală și Enciclopedică, București, 1999.
- Dumitrescu, V „Arta preistorică în România” , București, 1974.
- Adriana Botez Crainic „Istoria artelor plastice” vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București , 1998

Unitatea de învățare 2

Formarea poporului român și a limbii române. Primele organizații politice românești de tip feudal

Cuprins

2.1. Obiectivele unității de învățare	23
2.2. Formarea poporului român și a limbii române	24
2.3. Primele organizații politice românești de tip feudal	38
2.4. Perspective	42
2.5. Răspunsuri la testele de autoevaluare	43
Bibliografie	46
2.6. Test de verificare 1.....	45

2.1. Obiectivele unității de învățare

După parcurgerea unității de învățare, cursanții vor cunoaște:

- importanța perioadei romane în dezvoltarea Daciei și a Dobrogei;
- factorii romanizării;
- rolul armatei ca factor al romanizării;
- date despre populația autohtonă după cucerirea Daciei și romanizarea ei;
- viața economică în Dacia;
- să comenteze dovezile arheologice privitoare la continuitatea populației pe teritoriul Daciei după retragerea aureliană;
- rolul slavilor în procesul de etnogenază;
- originea și rolul creștinismului în Dacia;
- să identifice izvoarele despre primele formațiuni statale;
- principalele cnezate și voievodate din țările române.

Deschideri și perspective

Pentru cunoașterea acestui proces este necesar să se înțeleagă că romanizarea devenea posibilă prin acțiunea unor factori indispensabili ca: administrația, armata, religia, dreptul, învățământul în limba latină. Să se înțeleagă rolul slavilor în procesul de etnogenază precum și primele organizații politice românești de tip feudal.

2.2. Formarea poporului român și a limbii române

Importanța perioadei romane

Conform aprecierilor lui K. Jaspers timpul istoric este discontinuu și inegal, prezentând epoci de excepție adevărate „culmi ale trecutului”. Aplicând această teorie la istoria noastră putem considera perioada romană în Dobrogea și în Dacia un moment cheie în dezvoltarea acestei regiuni.

Implantarea unei civilizații și culturi superioare, deschiderea spre universalitate, sinteza etnică și lingvistică realizată în epoca romană a avut cele mai însemnate consecințe pentru evoluția istorică ulterioară.

Romanizarea esența romanizării. Romanizarea preliminară și propriu-zisă

În procesul etnogenezei din spațiul carpato-danubiano-pontic (proces început odată cu conturarea grupului etnic al tracilor), fenomenul esențial este romanizarea, însușirea culturii și civilizației romane, îndeosebi a limbii latine de către autohtoni.

Familiarizarea autohtonilor geto-daci cu elemente de civilizație romană anterior înglobării teritoriilor nord-dunărene în Imperiul Roman a constituit un „prim act al romanizării” (N. Iorga).

Produsele romane, net superioare au fost importate de daci (s-au găsit amfore în peste 120 așezări, obiecte din bronz, de sticlă, oglinzi, bijuterii și mii de monede romane republicane și imperiale).

Cultura materială autohtonă va fi înlocuită în primele decenii după cucerire cu o cultură materială superioară, cea romană. Romanizarea pătrunde în domeniile spirituale culminând cu adoptarea religiei romane și cu vorbirea latinei, ducând în final la o schimbare de comportament.

O teorie recentă (A. Deman) face distincție între romanizarea colonială (stabilirea de cetățeni romani în țări străine pentru exploatarea bogățiilor) și integrare (ralierea indigenilor la cultura și organizarea romană, la limba latină). Cele două situații sunt complementare. Integrarea indigenilor, asimilarea lor nu a reprezentat „programul” vreunui împărat ori al Senatului „romanizarea s-a produs pentru că populația cucerită și-a dorit acest lucru”.

Factorii romanizării

Romanizarea devine posibilă prin acțiunea unor factori indispensabili cum ar fi administrația, armata, veteranii colonizați, orașul și urbanizarea, religia, dreptul, învățământul în limba latină, factori cu ponderi diferite în etapele acestui proces.

Organizarea politico-administrativă

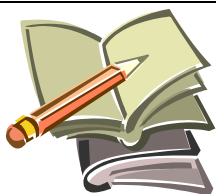
Vestul Olteniei, Banatul și cea mai mare parte a Transilvaniei au format în 106 provincia imperială Dacia, condusă de un legatus Augusti pro praetore (primul fiind Decimus Terentius Scauriamus) cu capitala la Colonia Dacica, numită ulterior Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacia Sarmisegetuza.

Datorită importanței strategice Dacia s-a bucurat de o atenție deosebită din partea administrației imperiale, fiind organizată în trei rânduri sub Traian, Hadrian (117-138) și Marc Aureliu (161-180).

Împăratul Hadrian a decis împărțirea Daciei în două provincii Dacia Inferior (Oltenia și sud-estul Transilvaniei apărată de Munții Carpați și limesul Alutanus întărit cu tabere fortificate – caestre) și Dacia Superior ce cuprindea Banatul și cea mai mare parte a Transilvaniei.

Probabil în 167-168 teritoriul celor două Dacii a fost divizat în provinciile: Dacia Malvensis (Oltenia) cu capitala la Malva; Dacia Apulensis (Banatul și sudul Transilvaniei) cu capitala la Apulum și Dacia Porolissensis (nordul Transilvaniei) cu reședința la Porolissum. Organizarea Daciei sub Marcus Aurelius a avut drept scop refacerea din punct de vedere administrativ, militar și juridic a provinciei (numită și tres Daciae) pusă sub cărmuirea unui legatus Augusti pro praetore Daciarum trium, ajutat de funcționari provinciali cu titlul de procuratori iar pe plan local de magistri sau prefecti în mediul urban și primari în comunitățile rurale. Toți cei cuprinși în administrație vorbeau, evident, limba oficială a acesteia, latina.

Test de autoevaluare 2A

„Organizarea politico-administrativă a Daciei după cucerirea romană”

Sugestii de redactare: Se vor menționa cele trei organizări politico-administrative sub împărații Traian, Hadrian și Marc Aureliu

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare
Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

Armata important factor al romanizării

Un rol important în integrarea provinciilor romane în vastul angrenaj al Imperiului l-a avut, pe lângă administrație, armata și fiscul imperial.

Armata romană a contribuit la stabilirea, consolidarea și apărarea vieții romane la Dunărea de jos. Securitatea granițelor Dobrogei și ale Daciei (implicit a acestui sector din granițele imperiului) a putut fi menținută numai prin masarea a numeroase trupe și printr-o bună organizare a sistemului defensiv. În apărarea Daciei, bastion al Imperiului înfipt în lumea barbară, un rol important a revenit legiunilor și trupelor auxiliare.

Legiuni în Dacia

Cât timp Dacia a făcut parte din Imperiu, Legiunea a XIII-a Gemina a staționat la Apulum. Sub Traian este adusă și Legiunea a IV-a Flavia Felix stabilită inițial într-un castru pe locul viitoarei Ulpia Traiana Sarmizegetuza și apoi la Berzobis. După 168-169 și până la sfârșitul stăpânirii romane în Dacia, Legiunea a V-a Macedonica este încartiruită la Potaissa.

Trupe auxiliare în Dacia

În provincia nord-danubiană staționau și numeroase trupe auxiliare, în total 16 alae (unități de cavalerie), 50 cohortes (unități de pedestrași), 15 numeri (unități auxiliare etnice) și formațiunile de singulares (garda guvernatorului).

Totalizând se ajunge la concluzia că după perioada lui Marc Aureliu în Dacia se aflau 50 – 55 000 militari (din legiuni și trupe auxiliare).

Legiuni în Dobrogea

Legiunea a V-a Macedonica a staționat la Troesimis începând cu epoca războaielor lui Traian și până în 162. Detașamente din Legiunea I Italică sunt menționate la Norae iar cele din Legiunea XI Claudia la Durostorum.

Trupe auxiliare în Dobrogea

La trupele legionare se adăugau cele auxiliare compuse din 7 alae și 10 – 11 cohortes, ca și unitățile flotei dunărene (classis Flavia Moesica).

Sistemul defensiv al Daciei

Despre lungimea frontierelor avem informații de la Eutropius și Rufius Festus care considerau că provincia Dacia avea un perimetru de 1000 mile romane sau un milion de pași, adică 1479 km, granițe ce presupuneau măsuri de apărare deosebite.

Sistemul defensiv al Daciei a fost elaborat încă de Traian, apoi completat și îmbunătățit de următorii împărați până în secolul al III-lea.

Concepția de apărare a ținut seama de configurația geografică: podișul central transilvănean înconjurat de munți dispunea de o apărare naturală. S-a urmărit blocarea căilor de acces de la margine podișului prin

fortificațiile de pe limes. Castre importante pentru sistemul defensiv erau cele de la Ulpia Traiana Sarmizegetuza, Berzabis, Apulum și Potaissa.

Oltul până la Dunăre constituia granița naturală a provinciei. Acest limes alutanus, lung de 260 km era întărit cu peste 15 castre.

Fără a însemna o extindere a provinciei la răsărit de Olt, s-a construit probabil sub Hadrian un limes transalutan lung de 235km, care va funcționa ca linie de apărare până în timpul lui Filip Arabul. De la castrul Flămânda, pe Dunăre și până la pasul Bran la Cumidava, limesul transalutan avea 14 puncte fortificate cu castre.

Contribuția armatei la răspândirea limbii latine

Armata a contribuit la creșterea demografică simțitoare în localitățile unde a fost cantonată. Sporul se realiza nu numai prin familiile militarilor ci și prin alte elemente civile care urmau trupele în peregrinările lor. Limba de comunicare în armata era cea latină, mai ales că membrii legiunilor erau cetățeni romani.

Veteranii

O „acțiune vizibilă” în procesul de romanizare, așa cum remarcă Dumitru Tudor au avut-o veteranii, care, ieșiți din rândul armatei după îndeplinirea stagiului „se bucura de o deosebită prețuire în rândul societății”. Unii rămân ca evocați în armată (slujitori de elită pe lângă comandantul unității) alții părăsesc tabăra și ocupă diverse funcții municipale și administrative (sunt cetățeni romani care primeau la încheierea serviciului militar 3000 de dinari). Pe lângă limba latină ei vor răspândi în rândul populației spiritul de disciplină și știința de carte.

Organizarea fiscală

Paralel cu organizarea provinciilor a fost introdusă organizarea fiscală: administrarea finanțelor și perceperea impozitelor cuvenite fiscului imperial erau adunate la nivelul fiecărei provincii de către procuratores Augusti. Cetățenii romani ai orașelor erau scutiți de impozite directe, bucurându-se de dreptul italic (jus Italicum) ce însemna în realitate asimilarea cetățenilor din aceste orașe cu cetățenii din Italia în materie de drept civil și fiscalitate. Cel mai important impozit comercial era impozitul vamal.

Populația autohtonă după cucerire

Războaiele pentru cucerirea Daciei au provocat dacilor numeroase pierderi umane. Eutropius exagera vorbind despre „secătuirea Daciei de bărbați”. Teoria sa este contrazisă de persistența de toponime dacice (Drobeta, Dierna, Napoca), hidronime (Maris, Alutus, Samus), onomastice (Decebal). În inscripții apar doar 60 de nume traco-dacice. Scene de pe columna lui Traian ilustrează supunerea populației Dacice. Urmașii prizonierilor daci duși în triumf la Roma apar în secolele II-III în diverse provincii ale Imperiului, dar mai ales în Italia și la Roma. Alți daci au plecat după cucerire și s-au angajat în trupe auxiliare fiind menționat de izvoare în provincii precum: Cappodacia, Syria, Britania, Noricum.

Coloniștii

Același Eutropius în „Breviarum ab Urbe condita” vorbește de coloniștii aduși „din toată lumea romană” pentru a contracara depopularea masivă a provinciei cucerite. În primii ani ai organizării provinciei au fost aduse sau au venit din proprie inițiativă elemente imigrante, în grupuri sau familii izolate, ei fiind importanți mai ales pentru aglomerările umane din care se vor naște orașele. Unii coloniști erau cetățeni romani care au format comunități de cives Romani conduse de doi magistrați ca la Potaissa în prima jumătate a secolului al II-lea. Comunități de veterani de cives Romani sunt atestate la Apulum și Micia.

Alți coloniști erau peregrini veniți pe meleagurile Daciei în căutarea unei vieți mai bune. Ei proveneau din Hispania, Gallia, Noricum, Pannonia, Illyricum (împeștrirea aceasta etnică justifică afirmația lui Eutropius menționată mai sus). Numărul noilor veniți era însemnat în timpul lui Traian și sub Hadrian, ritmul venirii lor a scăzut în a doua jumătate a secolului al II-lea. Un al „doilea val” de imigrări are loc sub Septimius Severus, de data aceasta coloniștii provin din Orient și provinciile Africii de Nord. Inscripțiile descoperite demonstrează că în marea lor majoritate coloniștii vorbeau limba latină.

Edictul lui Caracalla din 212 Constituția Antoniniană acordă cetățenie romană celor mai multe categorii de locuitori liberi din Imperiu; de lege vor profita și mulți locuitori ai Daciei, autohtoni sau imigranți.

Geniul ingineresc roman (drumuri și poduri)

Administrația trebuia să se sprijine pe o activitate edilitară utilă. Rețeaua de șosele temeinic constituită atât spre folosul armatei cât și al civililor dezvăluie geniul ingineresc roman. În 1722, pe o hartă austriacă, figura drumul roman Sucidava – Romula defileul Oltului, numit via Traiana, specificându-se că era încă utilizabil. În ”harta lui Pentinger” sunt marcate principalele drumuri din Dacia (drumul imperial) ce pleca de la Dunăre – Tibiscum – Ulpia Traiana – Apulum – Potaissa – Napoca – Porolissum, cele de pe văile Oltului, Mureșului și Târnavei Mari precum și cele trei drumuri principale pe direcția N-S din Dobrogea.

O altă impresionantă realizare tehnică a fost podul construit peste Dunăre între Drobeta și Pontes, operă a arhitectului lui Traian – Apollodor din Damasc. În interiorul provinciei s-au construit numeroase poduri, dovedite chiar de numele unor localități (Pons vetus, Pons Augusti).

Urbanizarea în Dacia

În epoca Principatului s-a propagat o civilizație de esență urbană însemnând apoteoza orașului. Orașele din Dacia sunt creațiile romanilor. Fiecare așezare dacică mai dezvoltată își lua ca model Roma, dorind să aibă un for, temple, un amfiteatru și terme, urmându-i și modelul organizatoric. Sub Traian apare un singur oraș (Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetuza) iar sub Hadrian se adaugă trei municipii și unul în timpul lui Marcus Aurelius (Apulum). Factorul militar are un rol important în urbanizarea Daciei, deoarece unele orașe apar pe lângă castră legionare. Crearea progresivă a orașelor situate în zonele cele mai intens colonizate

presupune o dezvoltare demografică pe măsură și un număr mare de cetățeni romani.

Urbanizarea în Dobrogea

În ținutul dintre Dunăre și mare celor trei orașe grecești (Histria, Callatis și Tomis) li se adaugă trei municipii creații ale romanilor.

Organizarea orașelor și nivelul de civilizație

Orașele din Dacia și Dobrogea imită modul de administrare și conducere de la Roma (cu un consiliu orășenesc și magistrați corespunzători Senatului roman și consiliilor etc.). Se imită, păstrând proporțiile, și aspectul cetății Eterne. La intersecția arterelor principale în unghi drept se amplasa forul, numeroase locuințe sunt încălzite cu sistemul de hipocaustum și sistem de canalizare destinat băilor publice (terme).

La Aquae, Săcelu, dar mai ales la Băile Herculane și Germisara a fost exploatat efectul benefic al apelor termale. Gustul epocii pentru spectacolele sângeroase din amfiteatre a făcut ca asemenea edificii să apară și în orașe pe lângă castru. Edificiile destinate culturii, templele dețin un rol important în epocă.

Viața economică

În contact cu tehnica avansată a romanilor, meșteșugurile progresează, se pune accentul pe atelierele specializate care fac să dispară meșteșugurile casnice practicate în vechime.

Sunt atestate ateliere pentru vase glazurate și opaițe, pentru gravat pietre semiprețioase, pentru metalurgia plumbului, se organizează extracția minereului de aur, dar și producția carierelor de piatră. Inscripțiile menționează organizarea meșteșugurilor pe colegii.

Agricultura Daciei și Dobrogei furniza produsele necesare consumului intern. Importante erau creșterea vitelor și cultivarea viței de vie. Dacia exporta sare, produse agricole, dar și produse manufacturiere.

Arta romană „provincială” (oficială și de cult)

Trăsăturile artei „provinciale” romane reflectă trăsăturile esențiale ale artei Imperiului Roman – frontalitatea, schematismul, încercările de portret.

Genuri ale artelor plastice – statuaria, mozaicul, decorația arhitectonică erau destinate mai cu seamă spațiilor publice. În forumul orașului sau în basilicile din castru erau prezente ca exponente ale artei „oficiale” statui imperiale (cele din bronz erau importuri turnate în atelierele italice sau occidentale) cele din piatră erau realizate în Dobrogea.

Spațiul sacru al templului era decorat cu statui de cult (cel mai bine reprezentat în Dacia a fost Jupiter „Tronans”). S-au descoperit reliefuri votive depuse de credincioși în temple reprezentându-i pe Dionysos Liber, Apollo, Hercules etc. și basoreliefuri dedicate cultului lui Mithros.

Religia

Religia a fost domeniul spiritual al antichității romane în Dacia cel mai interesant și mai bogat în manifestări.

După viziune divinitățile atestate epigrafic și figurativ în Dacia fac parte din următoarele categorii: zei greco-romani care au peste 2100 monumente, iranicul Mithros foarte popular, deține 10% din monumentele religioase, divinități siro-palmyrene, culte din Asia Mică, culte traco-moesice, care dețin doar 3,6%; zei celto-romanici, zei originari din Africa.

Dintre cele 12 divinități principale ale panteonului clasic cel mai venerat de credincioși era Jupiter, zeul suprem al religiei greco-romane.

Remarcabile sunt monumentele votive care reprezintă personificările norocului, bogăției și destinului (Fortuna, Nemesis), personificările pământului, apelor, spiritelor (Genii, Penates, Lares).

Cel mai popular cult oriental era cel al iranicului Mithros. Din teritoriile carpato-balcanice sunt originari cavalerii danubieni; cultul cavalerului trac era răspândit în Dobrogea și Dacia.

În Dacia sunt menționate 130 divinități, fapt explicat prin originea variată a populației.

Romanizarea lingvistică – limba latină anterior cuceririi romane

În perioada premergătoare cuceririi romane, Decebal și „mulți dintre ai săi” (susținea N. Iorga) au dovedit că știau latinește. Inscricții în limba latină au fost descoperite la Cetățeni, Polavraci, Dirici, Grădiștea Muncelului („Decebalus per Scorilo”).

Însușirea latinei de către autohtoni

Latina era, așa cum s-a arătat, limba administrației, fiseului, armatei, comerțului, era limba comună pentru ca diferitele grupuri etnice din provincie să se poată înțelege între ele.

Vechile colonii grecești își păstrează în esență limba și cultura greacă, în timp ce interiorul Dobrogei, colonizat de romani era dominat de limba latină.

Latina populară, vorbită în Dacia și Dobrogea nu este o limbă diferită de latina clasică, ambele fiind stiluri ale aceleiași limbi latine. Latina „vulgară” ar fi vorbirea păturilor sociale mijlocii, majoritare, corespunzător stilului familiar de conversație. Numărul știutorilor de carte era relativ mare în epocă. Mulți se străduiau să dobândească o minimă știință de carte. În însușirea limbii latine un rol important revine tinerilor geto-daci înrolați în trupele auxiliare precum și autohtonilor ce ocupă funcții administrative și municipale.

Inscripții latine despre daci și romani

Pe teritoriul Daciei s-au descoperit peste 3500 de inscripții latinești, multe dintre ele, prin conținut vorbesc despre romanizarea unor daci. Astfel, pe o piatră de mormânt de la Troesmis apare menționat Iulius Diozace, autohton romanizat, după numele latin.

Inscripția de la Tropaeum Traiani vorbește de Daizus Comozei (Daizus „al lui Comozeus”) ai cărui fii sunt Justus și Valens. Dacii romanizați ocupau funcții în administrație: primar al municipiului Drobeta era Aeliu, Ariort, iar Lucius Iulius Iulianus, primar într-un sat; s-a numit anterior Rundacio. Alți daci romanizați erau încadrați în unități de elită ale armatei romane: Valeriu Marcus de origine geto-dacică era soldat în Legiunea XI Claudia cu sediul la Durostorum, iar Iulius Secundinus, veteran „de nație dac” a rămas la Drobeta ca *avocatus*.

Romanizarea dacilor liberi

Sub denumirea de „daci liberi” (termen modern) sunt definite grupurile de populații înrudite care locuiau în afara provinciei romane Dacia: dacii mari, carpicii, costobocii, creatori ai unei culturi materiale și spirituale unitare. În general ei au avut relații pașnice cu dacii romanizați din provincie, relații care favorizau schimburile materiale și culturale, dar se înregistrează și situații conflictuale (în 170 costobocii lui Pieporus atacă Moesia Inferior și zona pontică, iar în 238 carpicii aliați cu goții atacă garnizoane romane).

Pentru a limita pericolul reprezentat de dacii liberi, împăratul Commodus (conform spuselor lui Cassius Dio) transferă la sud de Someș 12 000 familii de daci liberi.

Însușirea limbii latine de către dacii liberi

Inscripțiile descoperite în zonele locuite de dacii liberi demonstrează că aceștia în mod indirect își însușiseră limba latină (inscripțiile de la Mătăsuru, București, Socetu). Romanizarea dacilor liberi continuă și după 271, în lipsa oficialilor romani, prin contact cu daco-romanii din fosta Dacie, după desființarea granițelor.

Retragerea aureliană

Când atacurile dacilor liberi și sarmaților și mai târziu ale goților s-au intensificat apărarea Daciei presupunea efective militare importante. Obstacolul natural – Dunărea – fiind mai ușor de apărat, s-a impus ca soluție retragerea armatei romane la sud de fluviu.

Începutul retragerii a fost făcut în timpul împăratului Gallienus, dar abandonarea Daciei este asociată cu numele împăratului Aurelian (270-275).

Ideea golirii Daciei de populație, a golului demografic era imposibil de realizat (cu armata și administrația au plecat doar cei ce voiau să-și pună la adăpost bogățiile din fața năvălitorilor).

Sextil Pușcariu susținea că evacuarea Daciei de armată și oficialități și lăsarea ei pradă barbarilor a fost una din cauzele care au favorizat menținerea romanismului în stânga Dunării. Rezistentă armată ar fi distrus populația romanică.

Continuitatea după 271 în dovezi arheologice

Timp de mai bine de un secol până la invazia hunilor, vetrele vechilor orașe Apulum, Sarmizegetusa, Napoca continuă să fie locuite fiind abandonate abia la sfârșitul secolului IV când viața se deplasează spre zonele rurale. Populația din aceste așezări folosește ceramica de tradiție

romană provincială sau dacică realizată în cuptoarele descoperite la Napoca. Se continuă folosirea cimitirului urban de secolul IV de la Apulum, dar și incinerarea practică în zona rurală (cimitirul de secol IV – V de la Brateiu). Se utilizează în continuare monede de argint și aramă datând de la Aurelian până în secolul V (descoperite în peste 160 localități).

Arheologic, după 271, au fost stabilite arii de culturi și materiale Brateiu-Morești (Transilvania), Botoșana (Moldova) și Ipotești-Cândești (Muntenia și Oltenia). S-a constatat circulația populației de pe un versant pe celălalt al Carpaților, precum și așezarea unor comunități de daci liberi în interiorul arcului carpatic și invers.

Revenirea la obștea sătească „romaniile”

După retragerea aureliană orașele decad treptat, populația urbană se retrage spre zonele rurale. Formele comunitare de stăpânire și cultivare a pământului existente și înainte de stăpânirea romană au devenit unica structură agrară.

Obștile sătești formează celula de bază a societății fiind expresia unei multiple solidarități, de rudenie, de activitate economică, de viață socială, de afirmare militară.

Cultivarea pământului și creșterea sedentară a vitelor erau activități economice de bază.

Obștea sătească avea un suport teritorial, comunitatea umană și pământul formând un ansamblu unitar. Legătura om-pământ devine atât de puternică încât termenul care desemnează organizarea politico-teritorială „tară” derivă de la latinul terra (pământ) în timp ce în celelalte limbi romane derivă de la pagus (sat): pays, paese etc. Obștile se organizează în romanii (Romaniae) care vor deveni la mijlocul mileniului una din formele de organizare politică în Europa pe lângă Imperiul Roman și regatele barbare (N. Iorga).

Autohtoni și migratori

Timp de un mileniu, după retragerea aureliană, spațiul carpato-danubian a fost străbătut de populații migratoare germanice, slave și turanice, urma trecerii lor fiind întipărită în descoperirile arheologice, în toponimie și în limba română. Au trecut pe rând (timp de aproape un secol, fiecare), vizigoții, hunii, gepizii (dominația lor în interiorul arcului carpatic a fost demonstrată de tezaurile de la Apahida, lângă Cluj), avarii turanici. Legat de războiul împotriva avarilor este episodul cu „torna, torno, fratre” – prima mențiune cunoscută de limba română.

Slavii și importanța lor în etnogeneza

A doua etapă a etnogenezei a avut drept conținut „păstrarea activă a romanizării” după aprecierea lui Ion Nestor în condițiile migrației slavilor și turanicilor.

Migrația slavă a găsit în spațiul dacic o populație romanică denumită de specialiști protoromâni (cei dintâi români pentru a fi deosebiți de românii de mai târziu). Slavii se instalează în secolul VI în regiunile extracarpate, iar un secol mai târziu în Transilvania. După 602 trec în sudul Dunării, unde vor modifica fizionomia etnică a Peninsulei Balcanice, vor deveni element

majoritar, populația romanică de la sud de Dunăre va fi treptat asimilată de masa slavilor. La nordul Dunării însă vor conviețui cu populația locală sfârșind prin a fi asimilați.

Influența slavă se exercită în organizarea social-politică, slavii fiind pătura aristocratică suprapusă masei romanilor majoritari. Așa se explică termenul de „voievod” și „cneaz” cu semnificații deosebite față de popoarele vecine.

Revenirea Imperiului Dacia sudică

Reformele administrative întreprinse de Dioclețian (284-305) și Constantin cel Mare (306-337) vor pune bazele noii ordini administrative care va sta la baza sistemului bizantin. Dobrogea devine o provincie separată – Scythia Minor, în cadrul diocesei Thraciei, cu capitala la Tomis, apărată de aproape 10 000 militari care trebuiau să facă față atacurilor barbare (la frontieră staționau efectivele a două legiuni: Legio I Iovia la Nosiodunum și Legio II Herculia la Troesmis). Sub Constantin cel Mare s-au refăcut fortificațiile dobrogene și zona cunoaște o perioadă de prosperitate.

Dacia sud-dunăreană, întemeiată de Aurelian a fost împărțită în Dacia Ripensis și Dacia Mediteranee. Împăratul Constantin cel Mare consolidează provinciile sud-dunărene create între timp : Moesia Prima, Dacia Ripensis, Dacia Mediteranee și Moesia Secunda.

Tot el reinstaurează stăpânirea romană la nord de Dunăre, construiește noi drumuri, reface fortificații și stimulează legăturile între romanitatea nord și sud-dunăreană. În felul acesta romanitatea nord-dunăreană supraviețuiește și se consolidează păstrând contacte permanente cu lumea romană și apoi cea bizantină.

Creștinismul daco-roman

Creștinismul a fost factor de întărire a romanității nord-dunărene, reprezentând, așa cum arată N. Iorga salvatorul și înlocuitorul Imperiului Roman pentru ținuturile daco-romanilor „păstrând elementele esențiale ale romanității, spiritualitatea, limba, modul de viață”.

În Scythia Minor și Dacia, creștinismul este cunoscut înainte de edictul de la Mediolanum, dar numărul dovezilor arheologice pentru creștinismul din secolul II-III este mic deoarece și numărul creștinilor era redus, iar exteriorizările excesive erau evitate.

Deși au fost împărați toleranți (Severus Alexander) creștinii nu erau priviți cu simpatie, multe nenorociri abătute asupra Imperiului erau puse pe seama lor, de aceea se fereau să-și facă publică apartenența la noua religie. Se semnalează martiri în Dobrogea din vremea persecuțiilor lui Dioclețian, Galeriu.

După edictul de la Milan din 313 prin care Constantin cel Mare, acordă libertate de credință creștinilor, comunitățile creștine se înmulțesc în dauna păgânismului. Printre modalitățile de răspândire a creștinismului a fost misionarismul (mai puțin atestat în Dacia) dar mai ales contactul direct cu populația creștină, transmiterea „din om în om”.

Creștinismul s-a răspândit prin convertirea populației fără ordinul și intervenția factorilor politici și s-a manifestat la nivelul comunităților rurale. În secolele IV-VI la Tomis sunt menționați 10 episcopi. Alți 14 episcopi

subordonați Tomisului ridicat la rang de mitropolie sunt menționați în dreapta Dunării și pe litoralul pontic.

În Scythia Minor s-au afirmat gânditori de prestigiu, scriitori patriotici precum: Aeticus Histrus, Sfântul Ioan Cassian și Dionisie cel Mic.

Au fost descoperite 40 de basilici paleocreștine la Tomis, Histria, Tropaeum Traiani. Creștinismul dăinuie și după părăsirea limesului dunărean, dovada fiind bisericuțele rupestre de la Basarabi din secolul V-X, cu inscripții în greacă și slavonă.

La nord de Dunăre s-au descoperit obiecte paleocreștine, între care două donarii din secolul IV cu inscripție în limba latină și monograma lui Hristos, găsite la Biertan și Porolissum ce atestă existența unor comunități creștine cu lăcașuri proprii.

Termenii fundamentali ai creștinismului provin din latină (unii termeni au circulat numai până în secolul IV – exemplu basilica cu sensul de lăcaș religios, așa cum există la daco-romani). Alte popoare romanice au preluat termenul mai nou eclesia. De origine latină sunt și alți termeni: Dumnezeu, creștin, cruce, înger, rugăciune, părinte, altar.

Geneza poporului român și a limbii române

Procesul formării poporului și a limbii române este rezultatul unei duble asimilări prin care au trecut toate popoarele romanice din Europa.

Întâi a avut loc asimilarea elementului autohton de către cel roman fenomen care presupune prezența unui element etnic activ în cazul nostru daco-geții. Durata fenomenului este diferită în funcție de popor, nivel de civilizație, durata romanizării. În Dacia procesul are loc într-o perioadă de aproape 170 ani, dar Dobrogea este mai romanizată decât Dacia pentru faptul de a fi aparținut Imperiului un răstimp mai îndelungat decât provincia întemeiată de Traian.

Învățarea latinei s-a făcut treptat prin factorii romanizării, dar în provinciile romane s-au păstrat cuvinte din limbile strămoșești. (în limba română s-au păstrat 160 cuvinte traco-dacice).

A doua asimilare înseamnă „topirea” unor elemente migratoare în masa populațiilor romanice, în cazul nostru slavii.

Pentru Europa se poate considera sfârșitul latinei și începutul limbilor romanice între anii 400-800. Într-o lucrare de geografie din secolul IX, armeanul Moise din Choren, vorbește de țara „Balak”. Prima mențiune de limbă românească ne-a rămas din opera lui Theophanes Confessor, din secolul VIII. Orientalistul C. Daniel comentând inscripțiile de la Basarabi-Murfatlar, consideră că limba română este confirmată în secolul X.

Limba română cuprinde substratul geto-dac, stratul roman și adstratul slav.

Substratul dac numără în jur de 160 cuvinte (cu peste 1400 derivate) ce se referă în principal la cadrul natural și vechi îndeletniciri.

Limba română are structura gramaticală și 60% din fondul principal de cuvinte din latină.

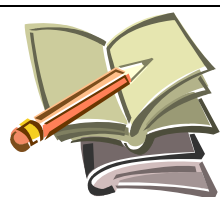
Din cuvintele folosite 20% sunt de origine slavă, limba care a determinat unele modificări fonetice.

Existența dialectelor nu afectează unitatea limbii române. Separația românilor s-a făcut în două grupuri: nord și sud dunărean, respectiv daco-român și aromân. Dialectul meglenoromân este o variantă a celui aromân, iar dialectul istro-român o variantă a dialectului daco-român.

Alexandru Graur consideră că limba nu este niciodată formată deplin și „definitiv”, tot el dă o definiție originală a începuturilor limbii române, considerând că ea apare când un vorbitor al acestei limbi nu mai înțelege latinește.

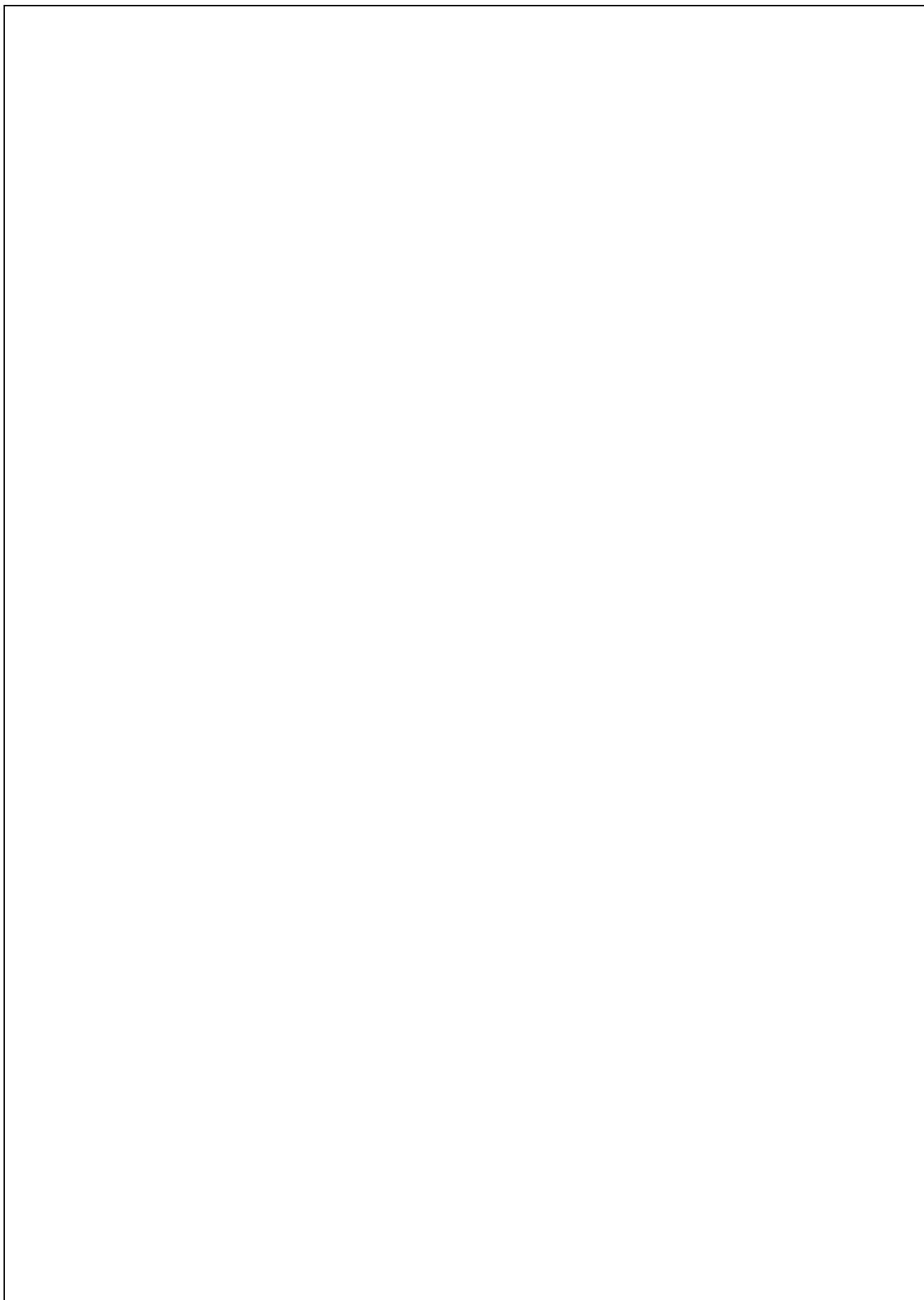
Test de autoevaluare 2B

„Limba română - rezultatul unor veacuri de acumulări și transformări”

Sugestii de redactare: Se vor evidenția : cunoașterea limbii latine anterior cuceririi romane, factorii romanizării, structurarea limbii române și primele izvoare în limba română

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare
Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

2.3. Primele organizații politice românești de tip feudal

Tăcerea izvoarelor

În perioada migrațiilor, autohtonii romanici nu mai apar în prim planul istoriei spațiului românesc fapt folosit din veacul al XVIII-lea, când istoriografia începea să devină instrument politic, pentru a crea „drepturi istorice”, vădit împotriva românilor, ducând la nașterea unei teorii imigraționiste inventată de Franz Sulzer și continuată și aprofundată de Robert Roesler.

După spusele istoricului Petre P. Panaitescu, tăcerea nu este absolută, există știri în scrierile cronicarului bizantin Priscus, informația din „Strategiconul” împăratului Mauriciu etc.

Tăcerea surselor poate fi explicată și prin faptul că toate regatele barbare din primele veacuri ale Evului Mediu, foarte eterogene din punct de vedere etnic sunt denumite în izvoarele externe după neamul stăpânilor din punct de vedere politic. În bazinul Dunării, după imperiile barbare care se succed apar denumiri ca „Gothia, Hunia, Gepida, Avaria”.

Izvoarele despre primele formațiuni statale

După încheierea etnogenezei românilor, în diverse izvoare sunt semnalate formațiuni teritoriale de întindere restrânsă, aflate în stadii diferite de încheiere a instituțiilor politice, administrative și militare.

Gesta Hungarorum (Faptele ungarilor) cronică scrisă de notarul sau secretarul regelui Bela, care nu-și dezvăluie identitatea (numit Anonymus în istoriografie) relatează că ungurii stabiliți în Câmpia Pannonică la sfârșitul sec al IX-lea au întâlnit în incursiunile lor în interiorul arcului carpatic trei formațiuni statale: cea a lui Menumorut cu reședința în cetatea „Byhor”, cea a lui Gelu numit „un oarecare român” (quidam Blacus) și „duce” (conducător militar) al românilor a cărui formațiune era desemnată cu numele „Terra Ultrasilvana” („țara de dincolo de pădure” – podișul transilvan) și a treia cea a lui Glad, cu reședința la Keve pe malul stâng al Dunării care avea o armată alcătuită din „cumani, bulgari și români”.

Autenticitatea informațiilor lui Anonymus este contestată de istoriografia ungară deoarece a scris cronică la două veacuri după desfășurarea evenimentelor. Aceleași îndoieli manifestă și Nicolae Iorga care analizează critic izvorul și conchide că din povestire se poate păstra faptul că la intrarea lor în părțile de dincolo de Tisa ungurii au găsit o populație băștinașă româno-slavă sau românească, pe urma slavilor, având „voievozi” în fruntea ei, ba chiar „cnezi”.

Populația română și slavă din Transilvania trăia organizată în cnezate și voievodate conduse de cnezi, respectiv voievozi (termenii sunt de origine slavă, dar conținutul instituției este românesc).

În timpul migrațiilor satele sau obștile satești erau conduse de juzii (de la latinescul judex = judecător) principala lor atribuție fiind împărțirea dreptății; în timpul conviețuirii româno-slave termenului de jude i s-a substituit cel de cneaz, care îl desemna pe conducătorul obștei gentile.

Cnezate și voievodate semnalate în aria carpato-danubiană

În obștile teritoriale diferențierile economice s-au manifestat prin apariția unei pături de căpetenii locale cu atribuții administrative, judecătorești și militare. Ei și-au consolidat autoritatea prin rolul de intermediari între autohtoni și migratorii care exercitau dominația asupra spațiului românesc.

Cronica rusă „Povestea vremurilor de demult” relatând campania cneazului Sviatoslav al Kievului împotriva bulgarilor (968) stăruie asupra negoțului ce se face la Pereiaslavet (Micul Preslav) unde se aduceau bogății din Grecia, Boemia și Ungaria.

Inscripția slavă descoperită la Mircea – Vodă, amintește de un Jupân Dimitrie în 943, fără a se cunoaște împrejurările în care a trăit acest șef local.

Conflictul bizantino-rus terminat cu victoria lui Ioan Tzimiskos asupra lui Sviatoslov și a țarului bulgar a readus Bizanțul la Dunărea de Jos. Teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră a devenit thema bizantină (provincia) Paristrion sau Paradunavon. Izvoarele bizantine numesc pe conducătorii acestei theme cu formule precum „comandat” (strateg) al orașelor paristriene. Au avut o forță însemnată, s-au răsculat în 1072-1073 împotriva măsurilor luate de împăratul Mihail al VII-lea Ducas care introdusese monopolul comerțului cu cereale.

Forțele locale din aceeași zonă se manifestă din nou în timpul domniei lui Alexios I Comnenul în alianța cu pecenegii (populație turanică venită în spațiul românesc către mijlocul secolului al XI-lea) când sfidează autoritatea imperială. Conducătorii acțiunii antibizantine erau Tatos (cu reședința la Distro-Silistra), Sesthlav și Satza, stăpâni la „Vicina și celelalte” orașe paristriene.

Probabil în Dobrogea unde exista o populație de o mare diversitate etnică s-a suprapus o pătură dominatoare, peceneagă din rândurile căreia s-au ridicat cei trei conducători. Victoria lui Alexios I Comnenul în bătălia de la Lebunion (1091) a pus capăt rolului politic și militar al pecenegilor.

Rolul cumanilor în procesul constituirii statelor feudale

Cumanii din neam turanic vin în secolul XI în spațiul românesc inaugurând o sinteză „româno-turcă” sau o „colaborare româno-turcă” formulări ce au aparținut lui N. Iorga și având însemnate urmări pentru procesul de constituire a statelor medievale românești de la S și E de Carpați. Cumanii au îndeplinit funcția de accelerator politic și pentru romanitatea sud-dunăreană.

Vlahiile sud-dunărene

Ținuturile locuite de vlahi la sud de Dunăre sunt cunoscute sub numele de Vlahia: Vlahia Mare (Megali Vlahia) în Thessalia, Vlahia Mică (în Etolia) și Vlahia de Sus (în Epir), conducătorii lor începând să se afirme politic.

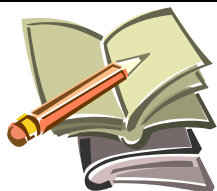
Un conducător român la sud de Dunăre a condus răscoala din 1066; este vorba de Niculiță care a reunit sub steagul său bizantinii, valahii și bulgarii.

Fiscalitatea apăsătoare din timpul împăratului Isaac al II-lea Anghelos a generat vii nemulțumiri care au culminat în anii 1185-1186 cu o mare răscoală condusă de trei frați, români de origine: Petru, Asan și Ioniță. Relatând răscoala cronicarul Nicetas Choniates prezintă imaginea vieții vlahilor sud-dunăreni (aveau fortărețe pe stânci abrupte, erau păstori și agricultori). Așa cum arată cronicarul, cumanii au fost aliați de nădejde ai vlahilor sud-dunăreni. Victoria răsculaților a însemnat întemeierea statului româno-bulgar (al doilea țarat bulgar). Vlahii sud-dunăreni se manifestă astfel ca o forță politică capabilă să colaboreze alături de bulgari la crearea unei structuri politico-teritoriale, plasată în tradiția primului țarat bulgar, dar cu o dinastie vlahă cea a Asăneștilor. Dovada romanității Asăneștilor este oferită și de corespondența dintre Ioniță cel Frumos (Calojoannes) fratele lui Petru și Asan și Papa Inocențiu al III-lea căruia Ioniță îi solicitase recunoașterea titlului imperial. Ambii invocă originea romană a românilor sud-dunăreni, ceea ce relevă atât conștiința descendenței din romani a vlahilor, dar și cunoașterea acestui fapt de către Papă.

Victoria vlaho-bulgară a consolidat relațiile noului stat cu cumanii din nordul Dunării și prin ei cu românii din spațiul carpato-dunărean. Astfel cel dintâi stat creat de romanitatea răsăriteană a fost opera vlahilor din nordul Peninsulei Balcanice.

Test de autoevaluare 2C

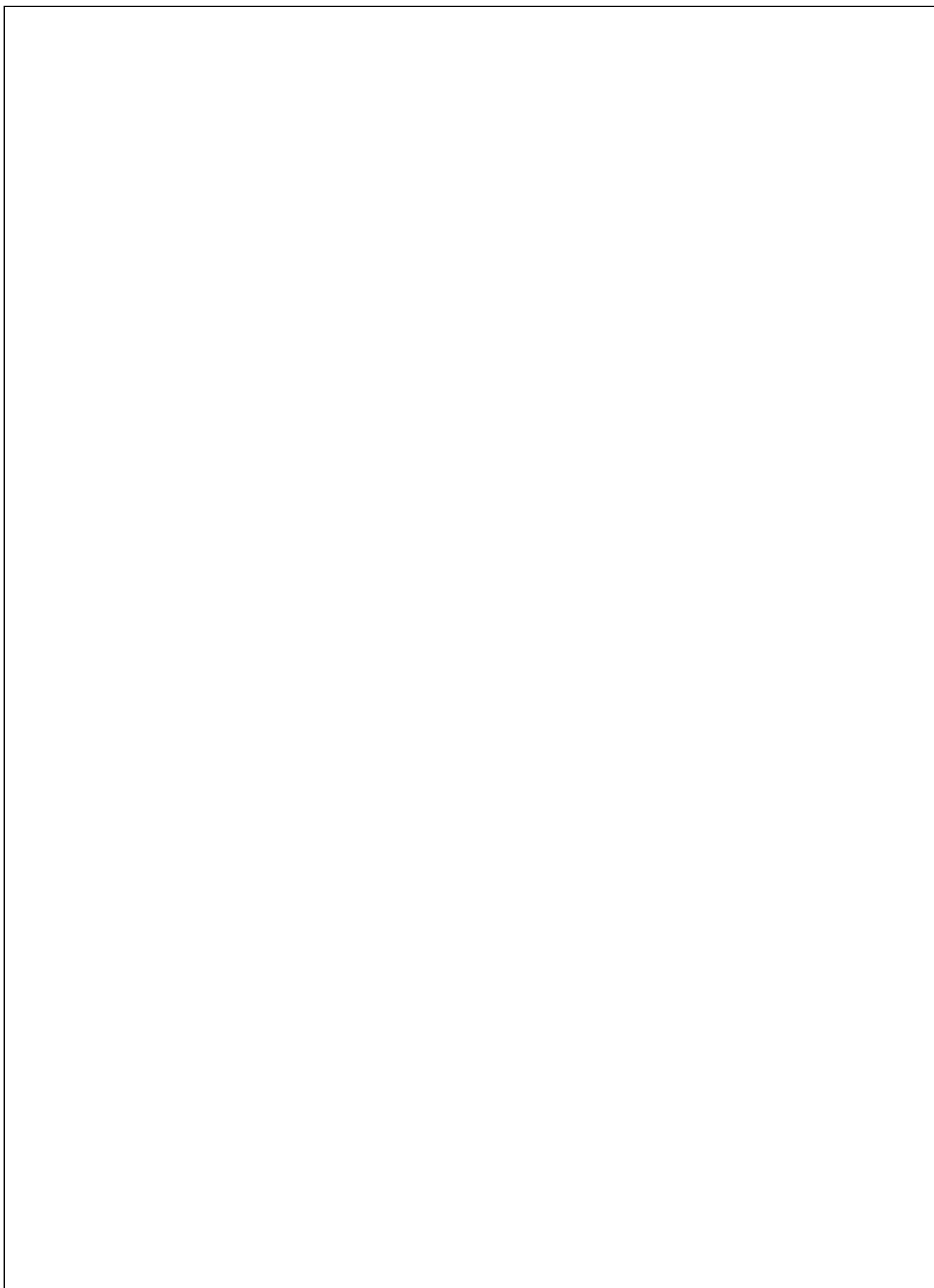

„Primele organizații politice românești de tip feudal”

Sugestii de redactare: Se vor menționa izvoarele despre primele formațiuni statale și informațiile despre cnezate și voievodate;

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

2.4. Perspective

În procesul de formare a poporului și a limbii române un rol important l-a avut romanizarea, însușirea culturii și civilizației romane, îndeosebi a limbii latine de către autohtoni. Pe lângă dovezile prezentate privind acest fenomen se poate insista pe factorii indispensabili romanizării și anume pe aportul lor în diferite etape istorice la acest proces. Această temă poate fi aprofundată prin studierea unor lucrări importante ale unor istorici ca Gh. I. Brătianu care vorbește despre formarea poporului român ca fiind enigmă și nu miracol ("O enigmă și un miracol istoric; poporul român").

C.C. Giurescu comentează pertinent formarea poporului român ("Formarea poporului român")

E. Coseriu prezintă limba română în confruntarea cu occidentul ("Limba română în fața Occidentului")

Despre această temă au mai scris P.P. Panaitescu, St. Olteanu, C. Rezachenici dar și alți istorici importanți care în lucrările lor au analizat cu multă competență procesul de formare a poporului român și a limbii române.

2.5. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 2A

- importanța perioadei romane;
- organizarea și politico-administrativă:
 - vestul Olteniei, Banatul și cea o parte a Transilvaniei au format în 106 provincia imperială Dacia;
 - Hadrian împarte Dacia în două provincii Dacia Inferior și Dacia Superior;
 - Marcus Aurelius înființează provinciile: Dacia Malvensis (Oltenia), Dacia Apulensis (Banatul și sudul Transilvaniei) și Dacia Porolissensis (nordul Transilvaniei);
- organizarea teritorială (167-168) a avut drept scop refacerea din punct de vedere administrativ, militar și juridic a Daciei.

Testul de autoevaluare 2B

În procesul etnogenezei fenomenul esențial este romanizarea, însușirea culturii și civilizației romane, îndeosebi a limbii latine de către autohtoni.

Factorii romanizării sunt administrația, armata, veteranii colonizați, orașul și urbanizarea, religia, dreptul, învățământul în limba latină, fiscalul imperial.

Asimilarea unor elemente migratoare înseamnă "topirea" unor elemente în masa populațiilor romanice în cazul nostru mai mult slavii.

Structura limbii române este următoarea:

- limba română cuprinde substratul geto-dac;
- stratul roman;
- adstartul slav.

Substratul dac numără în jur de 160 de cuvinte cu peste 1400 de derivate. Limba română are structura gramaticală și 60% din fondul principal de cuvinte din limba latină. Din cuvintele folosite 20% sunt de origine slavă.

Prima mențiune despre limba românească ne-a rămas din opera lui Theophanes Confessor, din secolul VIII, apoi inscripțiile de la Basarabi - Murfatlar din secolul X.

Testul de autoevaluare 2C

Izvoare

Gesta Hungarorum (Faptele ungarilor) cronică scrisă de notarul regelui Bela al IV-lea care menționează existența în interiorul arcului carpatic a trei formațiuni statale; a lui Menumorut (Byhor) Gelu (Terra Ultrasilvana) și Glad cu reședința la Keve pe malul stâng al Dunării.

Sunt semnalate în cronică rusă "Povestea vremurilor de demult", în inscripția slavă descoperită la Mircea - Vodă ce amintește de un Jupan Dimitrie în 943.

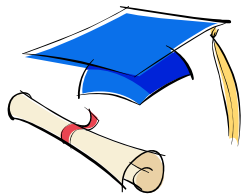
Izvoarele bizantine amintesc de Tatos Sestlav și Satza spăpân la "Vicina și celelalte" orașe paristriene.

Bibliografie

- Academia Română, Istoria Românilor, Editura Enciclopedică, Buc. 2003
- Bărbulescu, M; Deletant ... „Istoria Românilor”, Editura Enciclopedică, Buc. 1999
- Constantiniu, Florin „O istorie sinceră a poporului Român”, Ed. Universală și Enciclopedică, Buc. 1997, 1999
- Georgescu, Vlad „Istoria românilor de la origini până în zilele noastre”, Ed. Humanitas, Buc. 1977

2.6. Test de verificare 1

"Romanizarea și rolul ei în formarea limbii române și a poporului român"

Sugestii de redactare: Dată fiind importanța temei, ea trebuie foarte atent tratată punându-se accent pe romanizarea preliminară și cea propriu-zisă, pe organizarea politico-administrativă a Daciei și pe principalii factori ai romanizării, precum și pe organizarea fiscală a provinciei. Trebuie să faceți referire la inscripțiile latine despre daci și romani din Dacia și Dobrogea, la relațiile dintre autohtoni și migratori, la importanța slavilor în procesul de etnogeneză, dar și la procesul de formare a poporului și limbii române.

Lucrarea de verificare redactată trebuie să aibă ca întindere **3 pana la 5** pagini și va fi predată tutorelui la termenul stabilit.

Înainte de rezolvare, consultați paginile 8,10,24,25,27,28,29,30,31,33,35. precum și bibliografia selectivă de la primele două unități de învățare

Notarea lucrării de verificare se va face după cum urmează:

- 1 punct din oficiu;
- 1 punct pentru modul de exprimare;
- 2 puncte pentru informațiile științifice din bibliografie;
- 2 puncte pentru redarea informațiilor despre factorii romanizării;
- 2 puncte pentru menționarea inscripțiilor latine despre daci și romani din Dacia și Dobrogea;
- 2 puncte pentru redarea procesului de formare a poporului și a limbii române.

Unitatea de învățare 3

Constituirea statelor feudale românești

Cuprins

3.1. Obiectivele unității de învățare	47
3.2. Voievodatul Transilvaniei	48
3.3. Întemeierea Țării Românești	51
3.4. Întemeierea Moldovei.....	53
3.5. Constituirea statului dintre Dunăre și Marea Neagră.....	54
3.6. Românii din Voievodatul Transilvaniei	56
3.7. Perspective	59
3.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	60
Bibliografie	61

3.1. Obiectivele unității de învățare

După parcurgerea unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să posede cunoștințe despre formarea voievodatului Transilvaniei;
- să explice Întemeierea Țării Românești;
- să descrie rolul "descălecatului real istoric" în formarea statului feudal Moldova, dar și factorii favorabili care au contribuit la acest proces;
- să identifice datele despre constituirea Dobrogei;
- să comenteze situația românilor din Voievodatului Transilvaniei.

Deschideri și perspective

Însușirea corectă de către cursanți a istoriei constituirii statelor feudale românești, Țara Românească, Moldova, Dobrogea, și a Voievodatului Transilvaniei. În același timp vor învăța despre situația românilor din Voievodatul Transilvaniei, despre scoaterea lor în afara vieții politice, dar și despre rolul și consolidarea ortodoxismului în Țările Române.

Considerente generale despre procesul de constituire a statelor feudale românești

Procesul de formare a statelor feudale românești sintetizează trei elemente fundamentale: autohtonii români, dominatorii turanici (numele de Basarab al dinastiei fondatoare a Țării Românești este de origine cumăni și înseamnă „tată autoritar”) și influențele slavo-bizantine. Studiind densitatea populației și toponimele de origine peceneg-cumane Ion Donat a stabilit două tipuri de zone social-politice între Carpați și Dunăre. Prima (nodul Olteniei și nord-vestul Munteniei), matca statalității românești cu o populație autonomă densă, aflată în raporturi tributare cu dominatorii turanici, cealaltă în Câmpia Dunăreană unde autohtonii au locuit laolaltă sau juxtaș cu peceneg-cumanii.

Rolul cumănilor ca și mai târziu al tătarilor a fost de a împiedica extinderea stăpânirii Regatului ungar dincolo de Carpați, dând posibilitatea populației locale de a-și crea propriile structuri și instituții statale, deoarece ei exercitau un control nominal asupra teritoriilor de unde percepeau tributul și alte prestații.

3.2. Voievodatul Transilvaniei

Creștinarea ungarilor și politica de cuceriri

Prin creștinarea la 25 decembrie 1001, a regelui Ștefan I al Ungariei se accelerează procesul de sedentarizare a ungarilor și de integrare a lor în Occidentul Catolic. La încoronare, Papa Silvestru al II-lea, îl înțeapănă să lupte împotriva „necredincioșilor” și a „ereticii”, devenind „lancea de fier” a lumii catolice.

Regatul ungar, după creștinarea regelui său începe luarea în stăpânire a interiorului arcului Carpatic efort prelungit până la sfârșitul secolului al XII-lea. După conflictul dintre Ștefan și „gyula” (conducătorul) Transilvaniei în 1003 ungurii au început luarea în stăpânire a ținutului „de dincolo de pădure”, până sunt atinși Carpați.

Rolul secuilor

Extinderea stăpânirii Regatului ungar s-a făcut cu ajutorul secuilor (populație cu origini controversate) luptători de avangardă ai oștirii ungare care au fost deplasați progresiv spre răsăritul Transilvaniei fiind stabiliți în final pe linia Carpaților răsăriteni pentru apărarea trecătorilor. Simon de Keza, istoric maghiar afirmă că în timpul conviețuirii cu românii secuii au învățat folosirea scrisului și au împrumutat elemente de civilizație.

Rolul sașilor

Cu ajutorul coloniștilor germani, ungurii au cucerit sudul Transilvaniei. Germanii cunoscuți sub numele de sași (Saxones) au venit din părțile Flandrei, ale Rinului de Mijloc și al Saxoniei (de unde și numele). Primul grup de germani a sosit în timpul lui Geza al II-lea (1141-1162) și s-au așezat în zona Oltului și a Sibiului (în jur de 500 familii) fiind urmați de alte grupuri ce s-au stabilit în sudul Transilvaniei și în nord-estul ei. Au întemeiat sate prospere și au avut o contribuție însemnată la dezvoltarea comerțului, a meșteșugurilor și a mineritului. Viața urbană transilvăneană cunoaște un puternic impuls datorită activității lor. Orașe ca Sibiu, Brașov, Sighișoara, Mediaș, Bistrița au fost autonomii urbane săsești cu instituții de autogovernare proprii.

Coloniștilor germani le-au fost consemnate privilegiile și obligațiile într-o diplomă a regelui Andrei al II-lea din 1224 (Andreanum).

Statutul de voievodat

În cadrul Regatului ungar Transilvania a avut statutul de voievodat (primul voievod Leustachius apare în 1176), deci structura politică românească (deși termenul este de origine slavă) dovada prezenței masive a românilor în interiorul arcului carpatic.

Cavalerii teutoni

În 1211, regele Andrei al II-lea a chemat în Transilvania „Ordinul cavalerii teutoni”, care au construit multe cetăți printre care Feldioara,

Codlea. Funcția lor era dublă: de apărare a frontierei regatului și de prozelitism catolic dincolo de Carpați, printre cumani și români. Într-o scrisoare din 14 noiembrie 1234 adresată viitorului rege Bela al IV-lea, papa Grigore al IX-lea deplânge faptul că în episcopia cumanilor „popoare” (deci fără structură politico-juridică) numite români (valahi) „primesc toate tainele bisericești de la unii pseudoepiscopi de ritul grecilor”.

Cavalerii ioaniți și primejdia mongolă

Teritoriul românesc a fost străbătut de hoardele tătare care, în drumul lor spre Ungaria au pustit totul în cale și au purtat două lupte cu românii, după spusele persanului Rasid od Din.

Pentru protejarea Regatului de năvălirile tătaro-mongole este chemat un detașament al „Ordinului Cavalerilor Ioaniți” instalat efemer la Dunărea de Jos, la Severin care primește în 1247 o serie de privilegii consemnate într-o Diplomă dată de regele Bela al IV-lea, document care rămâne un izvor istoric semnificativ pentru cunoașterea realităților social-politice de la sud de Carpați.

Diploma Cavalerilor Ioaniți

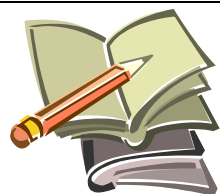
Diploma menționează formațiunile statale românești din spațiul carpato-dunărean: voievodatul lui Litovoi (Țara Hațegului și nordul Olteniei), voievodatul lui Seneslau (Țara Făgărașului și nordul Munteniei /Argeș, Muscel, Dâmbovița), două cnezate al lui Farcaș (în nord) și Ioan în sud, aproape de Dunăre. Același izvor menționează și țara „Severinului” (Banatul Severinului a fost creat în jurul anului 1230 de regalitatea ungară).

Românii de pe ambele versante ale Carpaților se implicaseră direct cu apărarea pământurilor lor în timpul invaziei mongole de aceea, privilegiul regal din 1247 a statuat obligația țărilor lui Litovoi și Seneslau, reconfirmate în autonomiile lor, de a participa cu forțele lor armate la acțiunile militare ale ordinului.

În cuprinsul acestor formațiuni există o populație țărănească (rustici) care, prin prestațiile ei, asigură veniturile păturilor conducătoare alcătuite din „mai marii pământului, ai țării, aflați în jurul voievozilor”.

Test de autoevaluare 3A

„Voievodatul Transilvaniei”

Sugestii de redactare: Se va descrie statutul de voievodat al Transilvaniei, precum și rolul sașilor și al secuilor în istoria Transilvaniei;

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

3.3. Întemeierea Țării Românești

Încercarea de unificare a lui Litovoi

Voievodatul lui Litovoi, cel mai bogat și mai puternic și-a asumat misiunea unificării formațiunilor politice dintre Carpați și Dunăre. Voievodul Litovoi, fie cel din 1247, sau un urmaș anonim, ajunge în conflict cu regatul ungar, ostil unificării. În urma confruntării armate, Litovoi este înfrânt și ucis (1277-1278) iar fratele său Bărbat, ajuns prizonier a trebuit să plătească o mare sumă de bani pentru a se răscumpăra.

Tradiția istorică a „descălecatului”

În 1291 regele Andrei al III-lea (1290-1301) sosește în Transilvania pentru a readuce sub ascultare un voievod local. Cu acest prilej consolidează privilegiile nobililor unguri, ale secuilor și sașilor și anihilează autonomia românească din Făgăraș.

Potrivit tradiției istorice momentul a coincis cu trecerea munților de către „Negru Vodă”, personaj a cărui identitate reală este necunoscută și instalarea la Câmpulung unde și-a mutat „scaunul”. O „coborâre” de populație din interiorul arcului carpatic spre Dunăre este confirmată de existența la Câmpulung a unui „Comes Laurențius” la 1300 și a unei comunități catolice formată din maghiari și sași. Odată cu ei au venit și români ce se temeau că odată cu pierderea pământului își vor pierde și libertatea.

Gh. I. Brătianu și teoria „descălecatului”

Scoala noastră istorică a acceptat tradiția „descălecatului” numai pentru Moldova (unde poate fi argumentată documentar), dar Gh. I. Brătianu o extinde și la Țara Românească, bazându-se în principal pe cercetări lingvistice. Conform istoricului, termenul Muntenia nu poate fi lămurit decât prin coborârea locuitorilor din munții Transilvaniei, adică a muntenilor în regiune șesului. Muntenii sosind și ridicându-se ca stăpânitori ai regiunii și-au impus numele „Muntenească”. Prin acceptarea „descălecatului” muntean explica Gh. I. Brătianu și schimbarea succesivă a capitalei mergând de la munte spre câmpie: Câmpulung, Argeș, Târgoviște, București.

Întemeierea Țării Românești

„Descălecatul” la Câmpulung a fost urmat de „întemeierea” țării, adică de agregarea formațiunilor politice preexistente, cnezate și voievodate. Potrivit tradiției cronicărești a Țării Românești alipirea a început la Câmpulung, a cuprins Argeșul care avea să devină „cel de-al doilea scaun al domniei”, după care s-a „lățit” până la Dunăre și în Siret și probabil spre gurile Dunării.

Basarab „întemeietorul”

Unificarea s-a făcut pe cale pașnică, dar și cu forța. Tradiția păstrează amintirea unei „închinări” a căpeteniilor din dreapta Oltului și a unui acord între Basarab I (1310-1352) și urmașii lui Litovoi, Bărbat, Ioan și Farcaș, care au cunoscut autoritatea voievodului.

Factori favorabili „întemeierii”

Noul stat se afla pe segmentul final al unui mare drum comercial care unea Europa centrală cu Marea Neagră prin gurile Dunării, de aceea voievodului îi revenea rolul de „paznic” al arterei comerciale care îi sporea forța economică. Puterea economică a noului stat este relevată de un episod al campaniei regelui Carol Robert al Ungariei în 1330 când, în faza inițială, voievodul român oferă în schimbul retragerii oștirii ungare suma de 7000 mărci de argint.

Al doilea factor implicat în geneza statului român a fost dominația mongolă din spațiul moldo-muntean, care a blocat expansiunea ungară dincolo de Carpați și a generat chiar cooperarea militară dintre românii și tătarii în timpul Campaniei lui Carol Robert.

În favoarea unificării au fost și conflictele interne din Regatul ungar declanșate la stingerea dinastiei arpadiene (1301). Noua dinastie, de Anjou, prin regele Carol Robert, încearcă să lichideze statul nou ivit la sud de Carpați, inițiind o campanie împotriva lui Basarab I.

Câștigarea independenței

Este refuzată oferta de pace ce constă în 7000 de mărci de argint, cedarea Banatului de Severin, ocupat între timp de români, restabilirea raporturilor feudo-vasalice și trimiterea fiului său la curtea maghiară drept chezaș.

În lupta ce s-a desfășurat într-un loc îngust, la o Posadă, între 9-12 noiembrie 1330 regele Carol-Robert este înfrânt și abia poate să se salveze.

„Cronica pictată de la Viena”

„Cronica pictată de la Viena” ne oferă un tablou sugestiv atât în cuvinte dar și imagistic.

„Cădeau tineri și bătrâni, principii și nobili fără nici o deosebire. Căci această tristă întâmplare a ținut mult, de la ziua a șasea a săptămânii până la ziua a doua a săptămânii viitoare, în care zile soldații aleși așa se izbeau unii de alții, precum în leagăn se legăna și scutura pruncii sau cum se clatină trestii în vânt. Și a fost aici un cumplit dezastru căci au căzut o mulțime de ostași, de principii și de nobili și numărul lor nu se poate socoti”.

Semnificația victoriei de la Posada

Victoria tânărului stat românesc a însemnat eșecul definitiv al încercării de a lichida Țara Românească. Înțelegând din propria experiență zădărnicia încercării sale, Carol Robert nu a întreprins o nouă campanie de revanșă.

„Prima libertate românească” - cum a numit N. Iorga Țara Românească a lui Basarab – și-a manifestat puterea de rezistență, devenind un stat independent, fapt istoric ireversibil.

3.4. Întemeierea Moldovei

„Descălecatul real istoric”

Constituirea statului moldovean a urmat în general un tipar asemănător cu cel din Țara Românească.

În scopul protejării frontierei de est, în eventualitatea unei agresiuni tătare, regalitatea maghiară a organizat vecinătatea trecătorilor sub aspect militar având statutul unei mărci conduse de voievodul Dragoș din Maramureș (1347).

Alături de „marca” înființată de regalitatea ungară la est de Carpați se aflau formațiuni politice de felul celor menționate în „Diploma Ioniților”. În 1332 bunurile episcopiei cumanilor, fuseseră luate arbitrar în stăpânire de „puternici acestor locuri”. Numele de Moldova se poate explica prin existența unei formațiuni politice pe valea Moldavei care prin extindere a sfârșit prin a îngloba întreg teritoriul dintre Carpați, Nistru, Dunăre și Mare.

„Descălecatul lui Bogdan”

Verificarea formațiunilor politice de la est de Carpați a fost asumată de un voievod „descălecat” de peste munți: Bogdan din Maramureș.

Intrat în conflict cu regele Ungariei, Ludovic I el a părăsit reședința sa voievodală de la Cuhea și a trecut peste Carpați, înlăturându-i pe succesorii lui Dragoș.

Câștigarea independenței

Încercarea sa de emancipare de sub controlul ungar din 1359 este sortită eșecului, dar în 1364 – 1365 obține o victorie similară celei a lui Bogdan din 1330 și consacră caracterul ireversibil al existenței statului Moldovean „a doua libertate românească”.

Încercările Regatului ungar de a anihila rezultatul acțiunii lui Bogdan și de a-și impune din nou dominația la răsărit de Carpați, în teritoriul pe care Ludovic I îl numea „țara noastră moldovenească” s-a lovit de rezistența tenace a noului stat.

Cronica domniei lui Ludovic, scrisă de Ioan de Târnave semnalează eșecul expedițiilor repetate întreprinse de oștile regatului ungar și rezultatul final al luptei, anume transformarea Moldovei într-un stat independent.

Sunt mai puțin cunoscute împrejurările în care s-a desfășurat procesul de unificare a formațiunilor aflate pe teritoriul viitoarei Țări a Moldovei. Cert este că aici domnia nu a izbutit să impună o centralizare de rigoare a celei muntenești așa cum susține Gh. I. Brătianu (zonele de autoadministrare țărănească din Vrancea, Câmpulung și Tigheci și-au conservat individualitatea și după întemeierea statului Moldovean).

Factori favorabili întemeierii Moldovei

Și Moldova, ca și Țara Românească, beneficia de amplasarea unui mare drum comercial, care unea Marea Baltică de Marea Neagră și a cărei protectoare era.

Drumul moldovenesc avea ca puncte terminus Chilia și Cetatea Albă. Însemnătatea economică a gurilor Dunării a fost ilustrată de efortul statornic al diversilor factori de putere (economică sau militară) de a se implanta în această zonă. Mongolii, genovezii dar și Țara Românească și Moldova au fost atrase spre gurile Dunării. Țara Românească lăsându-i numele de Basarabia, după numele dinastiei fondatoare.

Moldova a ajuns la sfârșitul secolului al XIV-lea să stăpânească Chilia și Cetatea Albă.

3.5. Constituirea statului dintre Dunăre și Marea Neagră

Formațiuni și conducători

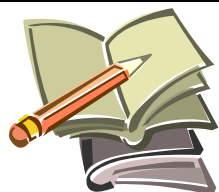
În secolul al XIV-lea izvoarele menționează între Dunăre și Marea Neagră o formațiune politico-teritorială având ca nucleu de formare „Țara Cărvunei” ai cărei conducători au fost Balica (c.1346-1354) Dobrotici (Dobrotita 1354-1386) și Ivanco (1386-1388).

Istoricii au avut poziții diferite privind originea lor, fiind considerați, români, bulgari sau descendenți ai turcilor seldjucizi colonizați în Dobrogea în secolul al XIII-lea, supranumiți găgăuzi. Controversat este și raportul dintre numele lui Dobrotici și Dobrogea unii văzând în el eponimul acestui teritoriu, alții considerând că numele Dobrogea provine dintr-un termen slav.

Balica și Dobrotici a avut strânse legături cu Bizanțul, ultimul primind titlul aulic de despot, va unifica „Țările” dintre Dunăre și Marea Neagră. Noul stat dobrogean se afirmă pe plan internațional respingând atacuri și încheind alianțe cu Domnul muntean Vlaicu Vodă. La moartea fiului și moștenitorului său, Ivanco, Dobrogea este inclusă în statul condus de Mircea cel Bătrân, fapt consemnat prin tratatul cu Polonia din 1390.

Test de autoevaluare 3B

„Descălecatul” și constituirea statelor feudale românești

Sugestii de redactare: Se va explica tradiția istorică a descălecatului având ca referință teoria istoricului Gh. Brătianu și se va descrie întemeierea Țării Românești și a Moldovei, precum și realitatea istorică a constituirii statelor feudale românești.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

3.6. Românii din Voievodatul Transilvaniei

Transilvania situație ambivalentă

Transilvania prezenta o situație ambivalentă: ca posesiune a Regatului ungar ce a cunoscut, mai ales în timpul dinastiei angevine, introducerea unor structuri ale feudalismului apusean, cu teritoriu locuit de o populație românească majoritară ea și-a păstrat individualitatea politico-instituțională exprimată prin menținerea instituției voievodatului.

Structura sa socială este caracterizată de existența „stărilor” sau „ordinelor”, grupuri sociale sau etnice care beneficiază de un ansamblu de privilegii (ele erau: nobilimea maghiară, patriciatul săsesc și fruntașii secuilor).

Nobilimea „cnezială și voievodală” a românilor era grupată în „țări” precum Țara Hațegului, Țara Făgărașului, Țara Maramureșului și în districte românești.

Populația ortodoxă, considerată „schismatică” era privită cu reticență, Criteriul religios și cel social care caracterizau condiția unui individ puneau în inferioritate populația românească nobilimea română (cnezii și voievozii) erau într-o poziție de inferioritate față de nobilimea maghiară, schismatici față de catolici, cucerii față de cuceritori.

Prin întemeierea statelor medievale Țara Românească și Moldova, ortodoxe, populația românească majoritară și ortodoxă din Transilvania avea un sprijin în exteriorul arcului carpatic în structuri politico-teritoriale, românești și ortodoxe.

Scoaterea românilor în afara vieții politice

Când prin victoria lui Bogdan I Moldova iese de sub controlul Regatului ungar, Ludovic I al Ungariei ia măsuri destinate să-i consolideze autoritatea asupra Transilvaniei și să slăbească elitele politice românești. În 1366 dă o lege prin care condiționa recunoașterea statutului nobiliar de apartenența la confesiunea catolică. Nobilii români se vedeau excluși din viața politică a voievodatului transilvănean, pentru că erau „schismatici”. Odată trecuți la catolicism erau asimilați de nobilimea maghiară (cazul Huniazilor, care au trecut la catolicism, astfel Matei Corvin devine regele Ungariei).

Pentru Transilvania trebuie subliniată realitatea existentă, anume: românii erau autohtoni și majoritari, dar clasa politică era minoritatea maghiară.

Consolidarea statelor românești nou create

Ultimele decenii ale secolului al XIV-lea constituie perioada de consolidare a statelor românești nou create. Inversibilitatea celor două creații politice românești a fost confirmată și consolidată în timpul lui Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364) și Vladislav I Vlaicu (1364-1374) în Țara Românească și Lețcu (1365-1375) și Petru Mușat (1375-1391) în Moldova.

Rezistența în fața expansiunii catolicismului

Rezistența voievozilor munteni și moldoveni la expansiunea confesiunii catolice a îmbrăcat diverse forme: confruntarea armată (Vlaicu), adeziunea la confesiunea catolică dar sub autoritatea directă a scaunului papal ca scut împotriva expansionismului ungar (Lațcu) și la recunoașterea suzeranității polone (Petru Mușat) pentru a avea un aliat și un ocrotitor.

Consolidarea ortodoxismului

În lupta împotriva ofensivei politico-militare și confesionale a lui Ludovic I, țările române au beneficiat de sprijinul patriarhiei de la Constantinopol. Înființarea mitropoliilor Țării Românești (1359) și Moldovei (circa 1382) avea o dublă funcție: consolidarea ortodoxiei în spațiul extracarpatic și legitimarea ecleziastică a celor două state românești (în evul mediu autoritatea politică era dublată și confirmată de autoritatea religioasă).

În afirmarea romanității medievale un rol însemnat a revenit limbii. Împotrivirea românilor extracarpatici față de clerul de altă limbă, în speță cel ungar, se manifestă prin acel atașament față de limba proprie, ca semn al identității naționale.

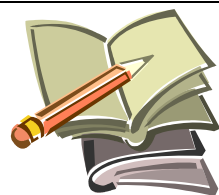
Concluzii

Întemeierea statelor românești Țara Românească și Moldova a fost rezultatul împlinirii a trei linii de evoluție interdependente:

- concentrarea formațiunilor politice în cadre teritoriale politice unitare,
- crearea instituțiilor supreme, laice și ecleziastice ale puterii autonome,
- eliberarea teritoriului celor două state de sub dominațiile străine.

Test de autoevaluare 3C

"Românii din Voievodatul Transilvaniei"

Sugestii de redactare: Se vor prezenta situația Transilvaniei, structura ei socială și scoaterea românilor în afara vieții politice.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

3.7. Perspective

Constituirea statelor feudale românești a fost un proces care a sintetizat trei elemente fundamentale: autohtonii români, dominatorii turanici și influențele slavo-bizantine. Despre "Constituirea statelor feudale românești" au scris toți marii istorici ai României. Unii dintre ei au aprofundat acest subiect.

Gh. I. Brătianu analizează și prezintă tradiția istorică a întemeierii statelor românești ("Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești").

St. Gorovei publică o lucrare monografică despre întemeierea Moldovei ("Întemeierea Moldovei - Probleme controversate").

S. Popacostea prezintă date referitoare la geneza statului medieval românesc ("Geneza statului medieval românesc") dar și despre realitățile politice și curente spirituale despre evul mediu românesc ("Evul mediu românesc. Realități politice și curente spirituale"), iar N. Constantinescu scrie despre contribuția lui Basarab I la consolidarea Țării Românești "(Basarab I și contribuția sa la consolidarea Țării Românești)").

3.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 3A

- creștinarea ungurilor și politica de cuceriri;
- rolul secuilor și al sașilor;
- statutul de voievodat;
- cavalerii teutoni și cavalerii ioaniți;
- Diploma Cavalerilor Ioaniți (1247)

Testul de autoevaluare 3B

Întemeierea Țării Românești

- încercarea de unificare a lui Litovoi;
- tradiția istorică a "descălecatului";
- teoria istoricului Gh. Brătianu;
- Basarab "Întemeietorul";
- factorii favorabili "Întemeierii";
- câștigarea independenței;
- "Cronica pictată de la Viena";
- semnificația victoriei de la Posada.

Întemeierea Moldovei

- descălecatul real istoric;
- descălecatul lui Bogdan;
- câștigarea independenței;
- factorii favorabili întemeierii Moldovei.

Constituirea statului dintre Dunăre și Marea Neagră

- formațiuni și conducători.

Testul de autoevaluare 3C

- Transilvania ca posesiune a Regatului Ungar, ca un teritoriu care și-a păstrat individualitatea politico-instituțională sub forma voievodatului;
- scoaterea românilor în afara vieții politice;
- consolidarea statelor românești nou create;
- rezistența în fața expansiunii catolicismului;
- consolidarea ortodoxismului.

Bibliografie

- Academia Română, Istoria Românilor, Editura Enciclopedică, Buc. 2003
- Bărbulescu, M; Deletant ... „Istoria Românilor”, Editura Enciclopedică, Buc. 1999
- Constantiniu, Florin „O istorie sinceră a poporului Român”, Ed. Universală și Enciclopedică, Buc. 1997, 1999
- Georgescu, Vlad „Istoria românilor de la origini până în zilele noastre”, Ed. Humanitas, Buc. 1977

Unitatea de învățare 4

Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu.

Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV – XVIII

Cuprins

4.1. Obiectivele unității de învățare	63
4.2. Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu.....	64
4.3. Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV-XVIII	71
4.4. Domni români eroi ai luptei antiotomane	73
4.5. Epoca fanariotă	85
4.6. Perspective	88
4.7. Răspunsuri la testele de autoevaluare	88
Bibliografie	89
4.8. Test de verificare 2.....	90

4.1. Obiectivele unității de învățare

La sfârșitul unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să descrie dezvoltarea unitară a Țărilor Române între secolul XIV - XVIII;
- să explice principalele lupte la care au participat domnitorii români pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între XIV - XVIII;
- să descrie pe principalii domni români care s-au afirmat în lupta antiotomană;
- să explice ce a însemnat epoca fanariotă pentru Țările Române.

Deschideri și perspective

În istoria lor, Țările Române au avut de înfruntat tendințele unor state vecine de a le cuceri și a le supune. Pentru păstrarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV-XVIII, domnitorii români au dus o luptă continuă, s-au remarcat prin încheierea unor tratate de alianță, deși conduceau state diferite, și s-au ajutat în luptele purtate împotriva cotropitorilor. Se poate afirma că, prin studierea acestei unități de învățare studenții pot înțelege mai bine lupta seculară a românilor pentru libertate și integritate teritorială

4.2. Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu

Caracteristici generale

După constituirea statelor feudale românești începe procesul de consolidare a puterii centrale care va continua până în secolul XVI cu toată rezistența marii boierimi sprijinită de forțe externe.

Cele două dinastii, cea a Basarabilor în Țara Românească și a Mușatinilor în Moldova au reușit să consolideze prerogativele domniei. La sfârșitul secolului XIV – lumea românească se va confrunta cu o nouă primejdie: expansiunea otomană, care ajunsese la Dunăre.

Economie și societate

Afirmarea statelor românești a fost expresia unui puternic avânt economic și a cristalizării structurilor lor social-politice. La baza progresului a stat un masiv spor de populație, în secolul XIV apar numeroase așezări rurale încât un misionar catolic în trecere prin spațiul românesc descrie existența „multor sate” în cele două țări. Sporul natural de populație nu acoperă însă nevoile de brațe de muncă de aceea domnii s-au străduit constant să atragă imigranți de peste hotare oferindu-le condiții economice și fiscale favorabile (Vlad Dracul a colonizat în Țara Românească peste 10 000 de bulgari fugiți din sudul Dunării, Ștefan cel Mare a transplatat forțat mii de robi țigani în Moldova).

Activități economice

Principală activitate a populației era agricultura și ramurile ei anexe favorizate de calitatea și productivitatea solului. S-au extins suprafețele agricole prin defrișări și punerea în valoare a unor noi terenuri, s-a îmbunătățit utilajul agricol și s-au folosit îngrășămintele naturale. Câmpia Dunării exporta mari cantități de grâne la Constantinopol, dar principala marfă de export a țărilor române au fost animalele.

Minele din Transilvania au continuat să furnizeze metale prețioase și fier, se dezvoltă exploatarea aramei (Baia de Aramă).

Viața urbană

În secolele XIII-XV își conturează caracterul urban cele mai multe din orașele medievale din Transilvania, Țara Românească și Moldova. Transilvania se află în frunte atât prin număr cât și prin stadiul de dezvoltare a orașelor, importante centre meșteșugărești și comerciale (Brașov și Sibiu, urmate de Cluj, Bistrița, Sighișoara, Sebeș, Mediaș și Orăștie cu o populație de 10 000 locuitori, primul menționat la o populație de 1000 – 7000). În Moldova, Baia, Siret, Suceava (succesive reședințe domnești) cunosc o dezvoltare deosebită alături de marile porturi comerciale: Chilia și Cetatea Albă.

În Țara Românească cele mai importante centre urbane au fost reședințele domnești: Câmpulung, Argeș, Târgoviște și mai târziu București, alături de portul dunărean Brăila.

Drumurile comerciale

Dezvoltarea economică și integrarea în economia europeană au fost favorizate de dezvoltarea drumurilor care au atins randamentul maxim în secolul XV. Pe principalele artere comerciale din Țara Românească și Moldova, menționate în unitatea despre „Întemeiere”, se făcea schimbul de produse între Orient și Occident. Importante verigi de legătură pe aceste artere erau orașele situate pe itinerariile lor: Brașovul, Brăila, Cetatea Albă, Chilia, Suceava.

Dezvoltarea meșteșugurilor urbane

Viața urbană a atras după sine dezvoltarea meșteșugurilor. În orașele săsești sunt atestate aproximativ 40 de meșteșuguri derivate din câteva activități de bază (țesut, tăbăcit, olărit, prelucrarea metalelor, a alimentelor). Meșteșugarii transilvăneni erau organizați în bresle și alături de negustori ocupau un loc de seamă în administrația orașelor.

Orașele au devenit centre de schimb între propriile lor produse și cele ale lumii rurale înconjurătoare, îndeosebi în forma comerțului periodic (târguri, bâlciuri, iarmaroace).

Comerțul și circulația monetară

Se restrânge aria schimbului în natură și se intensifică circulația monetară. Domnii țărilor române vor emite monedă proprie în a doua jumătate a secolului al XIV-lea (în Țara Românească, ducați, dinari și bani de argint, în Moldova groșii și subdiviziunile acestora).

Clasa dominantă

Vârfurile societății românești înainte de constituirea statelor purtau denumirea de cnezi (derivat din slavă) și juzi (de origine latină). După întemeiere, stăpânirea devenită ereditară a cnezilor și juzilor a început să fie confirmată de domnie, ei devenind boieri. În rândurile boierimii au intrat și cei ce primeau în stăpânire pământ din domeniul domniei, în schimbul slujbelor militare și civile prestate.

Domeniile laice și cele ecleziastice erau înzestrate cu privilegii de imunitate, care le scoteau parțial sau integral de sub controlul puterii centrale.

Structura puterii: instituția domniei

Regimurile politice ale Țării Românești și Moldova au evoluat spre formula monarhică în tiparele generale ale monarhiei feudale cu trăsături proprii determinate de specificul societății românești. După întemeiere a avut loc un transfer politică, din partea cnezilor și voievozilor locali în favoarea conducătorului ales, care și-a asumat titlul de mare voievod.

Înființarea scaunelor metropolitane în dependența față de Patriarhia din Constantinopol a consolidat poziția noului voievod, și a modificat calitatea puterii sale; uns de mitropolit, marele voievod adoptă odată cu coroana,

semn al suveranității și titlul de „domn”. Prin ungere ei conduceau „din mila lui Dumnezeu” afirmă suveranitatea atât externă în raport cu puterile vecine, cât și internă, față de toți supușii, inclusiv pătura stăpânilor de moșii din rândul cărora provenea.

Alexandru cel Bun adoptă și formula „de sine stătător”, în titulatura domnului înaintea numelui este introdus cuvântul *Io*, prescurtare a lui *Ioannes* („cel ales de Dumnezeu”) care afirmă originea divină a puterii domnești, calitate pe care o dobândeau prin ceremonia religioasă a ungerii și încoronării, ceremonie de tradiție bizantină care întărește cooperarea dintre puterea centrală și biserică. Domnia devine ereditară și duce la întemeierea celor două dinastii a Basarabilor și Mușatinilor.

Domnul stăpân al pământurilor

Afirmarea puterii centrale se manifestă în domeniul stăpânirii pământului, cea mai de seamă sursă de avere și putere. Domnii stăpâneau pe lângă domeniul propriu, întinse teritorii care țineau de prerogativele domniei: teritoriu fără stăpân, pământul pustiu pe care îl puteau concede cu titlu condiționat slugilor (fidelilor) lor; teritoriul orașelor în care puteau organiza târguri și iarmaroace (importante surse de venit) și întinderile mari de terenuri și păduri rezervate vânătorilor domnești.

Centralizarea s-a manifestat și prin tendința puterii de a-și afirma dreptul superior asupra întregului teritoriu al țării, inclusiv ale moșiilor patrimoniale ale boierilor deținute ereditar. Confirmarea de către domn a domeniului patrimonial înseamnă integrarea lui în sistemul de obligații vasalice. (cu dreptul de a „retrage” domeniul, în cazurile de infidelitate, de hicleie).

Formarea aparatului de stat

Dregătoriile

Instituirea controlului efectiv asupra teritoriului și a societății presupune formarea unui aparat de stat corespunzător. În secolul al XIV-lea apar dregători cu îndatoriri specializate. Își face apariția cancelaria domnească condusă de marele logofăt, care întărea prin hrisoave stăpânirea pământului cu titlu ereditar (primele acte păstrate sunt din cancelariile lui Vladislav I Vlaicu și Petru I).

Marele vornic avea atribuții judiciare ce acopereau o vastă arie de cauze civile și penale.

Prin centralizare, întreg teritoriul a fost cuprins în sfera fiscalității statului. Domnul percepea birul, dare destinată în general acoperirii cheltuielilor de apărare sau răscumpărării păcii prin tributul impus de puterile străine. Domnii au impus prestații în muncă și dări în natură (dijme); cote din principalele produse agricole și a ramurilor lor anexe: oieritul, goștina (dare din porci), dijmăritul sau deseatina (darea din stupi), vinăriciul.

Veniturile domniei erau gestionate de marele vistier, care ocupa o funcție cheie în conducerea statului. Veniturile rezultate din dijme alimentau camera domnească.

Activitatea diplomatică, primirea solilor străini și ceremonialul adecvat era în grija marelui postelnic, a marelui portar.

Atribuții precumpănitor militare aveau marele spătar în Țara Românească și hatmanul în Moldova.

Serviciile de curte, legate de persoana domnilor erau asigurate de: marele paharnic, marele stolnic (se îngrijea de masa domnilor), marele comis (îngrijea grajdurile domnești), marele clucer, marele slujer și marele pitar (cu atribuții legate de aprovizionarea cu alimente a curții domnești).

Extinderea puterii centrale a dus la dezvoltarea aparatului de stat prin numirea de dregători subalterni (vistiernicul al doilea și al treilea etc.). Retribuția dregătorilor nu se făcea în salarii ci prin concesi de pământ „pentru dreapta și credincioasa slujbă” sau pe seama contribuabililor.

Sfatul domnesc

Sfatul domnesc, ca organ central al guvernării era alcătuit inițial din marii stăpâni de domenii pentru ca pe măsura consolidării puterii centrale să crească rolul dregătorilor ca exponenți ai puterii domnești. În ciuda divergențelor legate de problema structurării puterii între Domn și Sfat a existat o cooperare care a stat la temelia sistemului de guvernare.

Organizarea armatei

Organizarea militară a reflectat progresele centralizării. Pe lângă serviciul feudal al membrilor clasei privilegiate care alcătuiau oastea cea mică, domnia putea dispune în caz de mare primejdie pentru țară chemarea la arme a întregii populații apte de serviciul militar (oastea cea mare). Domnii țărilor române s-au dovedit neîntrecuți strategii, s-au preocupat de dotarea armatei (în 1373 este menționat un atelier de arme de foc la Sibiu) și s-au întărit cetățile de graniță (Hotin, Cetatea Albă, Neamț, Suceava în Moldova, Turnu și Giurgiu în Țara Românească).

Rolul vămilor

Instituirea vămilor de hotar a marcat afirmarea suveranității domniei în raport cu puterile vecine în planul raporturilor comerciale.

Cauzele tensiunilor dintre boieri și domnie

Boierimea încerca să contracareze aspirațiile autocrate ale puterii centrale, opunându-se încercării domnilor de a-și asigura singuri succesiunea, predând puterea primului născut în linie masculină. Marii voievozi erau aleși de marea adunare ce cuprindea pe toți stăpânii de pământ și pe reprezentanții clerului. Mari voievozi prin alegere și domni (autocrați) prin ungere, conducătorii celor două state au încercat să ocolească inconvenientele alegerii prin asociere la domnie în timpul vieții a fiului lor cel mai vârstnic. Mircea I-a asociat la domnie pe fiul său Mihai, iar Ștefan cel Mare pe Bogdan (fiind nevoit, la adânci bătrâneți să reprime sângeros opoziția boierilor care refuzau să-i recunoască fiul ca succesor).

Particularisme regionale

În ambele state au fost zone care au frânat centralizarea puterii. În Țara Românească, Oltenia și-a păstrat un statut aparte sub conducerea banilor Craiovei, cu atribuții similare cu cele ale domniei, inclusiv dreptul de a condamna la moarte, iar în Moldova s-au păstrat autonomii locale în Vrancea și în zona Câmpulungului Moldovenesc.

Justiția

În raporturile sociale la nivel local predominau tradițiile locale dreptul cutumiar, limitând aria de aplicare a justiției domnești. Dreptul scris, de origine bizantină apare în secolul XV.

Organizarea voievodatului Transilvaniei

În Transilvania, vechea instituție a voievodatului, convertită de cuceritori în organ al puterii centrale, simbolizează autonomia țării față de regalitate, autonomie care în secolele XIV-XV va fi dominată de privilegii și de deținătorii lui. Sub autoritatea voievozilor Transilvaniei care concentră în mâinile lor atribuții militare, judiciare și administrative se dezvoltă puterea grupurilor privilegiate și instituțiile ei. Comitatul a devenit instrument al regalității aflat în mâna nobilimii (comiții, numiți de voievozi asigurau guvernarea centralizată).

Secuii

Teritoriul secuiesc era împărțit în scaune, unități judiciar-administrative în fruntea cărora se aflau un căpitan (cu atribuții militare) și un jude (cu atribuții judecătorești).

Sașii

Scaunele și districtele sașilor erau conduse de doi juzi, unul numit de rege, celălalt de obștea săsească. Organizațiile teritoriale săsești se emancipează progresiv de sub autoritatea regală și se constituie într-o universitate a sașilor cu largă autonomie, confirmată la sfârșitul secolului XV.

Instituția Congregațiilor generale a devenit în secolul XV, adunare de stări nobiliare care numeau pe reprezentanții categoriilor privilegiate ale nobilimii, sașilor și secuilor.

Românii din voievodat

Autonomiile autohtone „țările românești” au fost supuse presiunii politicii regale care vroia să-și impună propriile tipare de organizare. Din secolul XIV, românii (păturile privilegiate) vor fi excluși din conducerea politică a Transilvaniei, pe criterii religioase. Ei participă ultima oară la o congregație generală în 1355.

Românii transilvăneni vor avea un sprijin în statele românești nou create. În urma relațiilor de colaborare cu regii unguri, domni celor două țări

au obținut feude în Transilvania (Făgărașul și Amlasul din a doua jumătate a secolului XIV – pentru Țara Românească), (Ciceul și Cetatea de Baltă din timpul lui Ștefan pentru Moldova), feude aflate sub administrația românească.

Centralizarea puterii și reacția nobiliară. Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun

Structurile celor două state s-au consolidat în timpul celor două domnii strălucite: cea a lui Mircea cel Bătrân în Țara Românească (1386-1418) și cea a lui Alexandru cel Bun în Moldova (1400-1432).

Mircea adoptă în urma acțiunilor sale militare, care l-au dus în stăpânirea Dobrogei, titlul de despot. Alexandru cel Bun își afirmă autocrația după ce restabilește relațiile cu Patriarhia de la Constantinopol. Ambii domni își asociază fii la domnie, încercând să instituie automatismul succesiunii și să smulgă boierimii unul din mijloacele ei principale de presiune asupra puterii centrale.

Legăturile economice ale celor două țări cu Transilvania și Polonia au fost reglementate prin privilegii vamale acordate de Mircea negustorilor din Brașov (1412) și de Alexandru celor din Lvov (1408).

Ambele state dispuneau de o forță militară remarcabilă și duceau o politică externă eficientă. Sub Mircea Țara Românească cunoaște cea mai mare întindere teritorială. Alexandru cel Bun a reușit să împiedice imixtiunea puterilor străine, mai ales a regelui ungar Sigismund de Luxemburg care, prin tratatul încheiat la Lublău în 1412 cu regele Poloniei, Vladislav Jagello, preconiza împărțirea Moldovei și-a consolidat legătura cu cele două puteri. Domnul Moldovei și-a consolidat legătura cu Polonia căreia i-a acordat sprijin armat împotriva cavalerilor teutoni la Grünwald (1410) și Marienburg (1422).

Domnul Țării Românești intervine în problemele succesoriale de la Poarta după moartea lui Baiazid sprijinind pe rând pe fiii acestuia Musa și Mustafa, atrăgându-și dușmănia celui de-al treilea fiu, ce va ieși învingător Mehmed, care evită însă să organizeze o expediție împotriva domnului muntean pentru a nu se repeta un nou Rovine. Prin politica lui, Mircea a oprit expansiunea otomană, temporar la Dunăre.

Reacția boierimii față de centralizarea puterii

Reacția boierimii la progresele înregistrate de puterea centrală a izbucnit puternic după dispariția celor doi domni. Boierimea și-a reafirmat dreptul de a alege domnul și s-au înregistrat lupte între fracțiunile boierești grupate în jurul diverșilor pretendenți la tronul domnesc. În Moldova luptele pentru domnie s-au prelungit timp de un sfert de secol.

Cu toate frământările interne tendința dominantă a rămas cea a centralizării și ea s-a impus în a doua jumătate a secolului XV, remarcabil reprezentată de două dintre cele mai proeminente personalități din istoria evului mediu românesc, Vlad Țepeș domnul Țării Românești (1456-1462) și Ștefan cel Mare domnul Moldovei (1457-1504).

Reprimarea manifestărilor anarhice ale boierimii de către Vlad Țepeș

Vlad Țepeș, poreclit astfel după mijlocul principal de tortură și execuție pe care-l folosea, țeapa, a încercat mijloacele cele mai dure ca să-și nimicească adversarii și să stârpească viciile societății. Renumele de tiran dement i l-au creat orașenii sași din Brașov și Sibiu, cu care a avut conflicte de ordin economic și care au devenit dușmani direcți și susținători ai pretendenților la tronul lui Țepeș.

Ștefan și boierii

În timpul domniei sale Ștefan cel Mare s-a confruntat cu crize interne grave provocate de încercarea unor fracțiuni boierești de a-l înlătura din domnie cu cooperarea unor puteri străine. Ștefan a reacționat suprimându-i pe boierii răzvrățiți și i-a urmărit pe diverșii pretendenți la tron omorându-i pe rând până în ultimii ani de domnie (1469, decapitarea lui Petru Aron, sprijinit de Ungaria, 1486 executarea lui Hronoda, susținut de Baiazid II și în 1501, lichidarea la cererea sa a unui pretendent aflat în Polonia). În ultimele zile ale vieții reprimă sângeros pe boierii care refuzau să-l recunoască pe Bogdan drept succesor.

Ambii domni au lărgit simțitor baza socială a puterii lor deplasând centrul de greutate de la marea boierime la mica boierime (amândoi au promovat elemente de mica boierime și din țărănimea liberă care se distingeau pe câmpul de luptă în corpul de elită al cavalerilor (viteji).

Transilvania.

Iancu de Hunedoara

În Transilvania efortul de consolidare a puterii centrale a fost strâns legat de lupta împotriva expansiunii otomane și se reflectă cel mai bine în politica lui Iancu de Hunedoara, care urcă treptat în ierarhia Regatului ungar, ocupând funcțiile de ban de Severin (1438-1441) de voievod al Transilvaniei (1441-1446), de guvernator al Ungariei (1446-1453) și de căpitan general al regatului (1453-1456).

Ca voievod și guvernator și-a extins imensul domeniu depășind prin întindere și valoare domeniul regal. Astfel și-a constituit o rețea de vasali (familiares) formă specifică a vasalității în Regatul ungar. Iancu acordă privilegii orașelor pe care s-a bazat puterea sa și s-a sprijinit pe mica nobilime reușind, cu sprijinul lor să înfrunte cu succes opoziția mării nobilimi ostilă politicii sale interne și externe. El a extins politica practică în Transilvania la nivelul întregului regat, combătând tendințele anarhice ale baronilor și refuzul lor de a se angaja în lupta antiotomană.

Fiul său, Matiaș Corvin, ales rege al Ungariei (1458-1490) a continuat direcția centralizatoare de politică internă a tatălui său.

Răscoalele din Transilvania: Bobâlna 1437

În Transilvania secolului al XV-lea este înregistrată marea răscoală din 1437, în care se resimt influențe husite. Cauzele au fost locale, unele pe termen lung (așezarea regimului de obligații ale țăranilor români și maghiari și limitarea dreptului de liberă strămutare) și altele pe termen scurt (măsurile represive ale episcopului Lepeș față de refuzul achitării dijei). În timpul răscoalei de la Bobâlna s-au încheiat acorduri cu nobilii, s-au organizat tabere, coaliții cu orășenii, dar pentru înăbușirea ei sângeroasă reprezentanții celor trei „națiuni s-au unit”.

Gheorghe Doja 1514

După răscoala de la Bobâlna exploatarea seniorială a sporit considerabil, fapt ce avea să provoace în 1514 a doua mare răscoală a țăranimii condusă de Gheorghe Doja, prilejul fiind oferit de proclamarea cruciadei antiotomane. Atrăși de promisiunea de eliberare din șerbie, iobagii s-au înrolat în număr mare, lăsând moșiile fără brațe de muncă și silind nobilimea să ia măsuri forte pentru a-i forța să se întoarcă. Cu toată organizarea ei răscoala este înfrântă, conducătorul executat. Noile obligații țăărănești vor fi înscrise într-un cod de legi „Tripartitum” elaborat de juristul Ștefan Werböczy.

Răscoalele din 1437 și 1514 au consacrat două tendințe fundamentale în evoluția vieții social-politice a Transilvaniei. Constituirea regimului celor trei națiuni privilegiate și legarea de glie a țăranimii dependente.

4.3. Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV-XVIII

Caracteristicile războiului antiotoman

La rivalitatea ungaro-polonă pentru hegemonie în teritoriile românești extracarpatiche se adaugă de la sfârșitul secolului al XIV-lea un al treilea factor: Imperiul Otoman, care atinsese linia Dunării intrând în contact direct cu teritoriile românești.

Țările române au fost angajate succesiv în conflictul cu statul otoman, mai întâi Dobrogea (1388) și Țara Românească (1388, 1391) apoi Moldova (1420) și Transilvania (1420-1421).

Conflictele care s-au întins pe mai multe secole s-au încadrat în tipologia conflictelor asimetrice, cu disproporție de potențial demomilitar, mult mai redus la români ceea ce nu le-a permis o victorie militară decisivă, obținută în câmp deschis. Victoriile au fost obținute în urma unei rezistențe îndelungate și tenace și este o victorie politică în sensul că adversarul a fost constrâns să renunțe la continuarea conflictului, fie a acceptat o formulă de pace favorabilă părții slabe.

Domnii români au evitat lupta în câmp deschis, au creat un gol demoeconomic, prin evacuarea populației și distrugerea recoltelor și locuințelor pentru înfometarea oastei otomane. Detașamentele de turci

plecate în căutarea hranei erau atacate și nimicite prin surprindere. Oastea turcească era înfometată și demoralizată.

În 1476 Ștefan, domnul Moldovei a pustiit țara astfel încât Mehmed al II-lea, deși victorios la Valea Albă și înaintează spre Suceava, nu poate ocupa cetatea din cauza foametei care încearcă numeroasa sa armată și pleacă spre Dunăre. Campania din 1476 are valoare de model pentru conflictul asimetric român-otoman: marea oaste turcească nu poate să-și valorifice victoria; românii obțin un succes politic în locul celui militar: menținerea domniei românești și înlăturarea primejdiei de transformare a Țărilor Române în pașalâc.

Țara Românească și Moldova au urmărit să obțină ajutorul marilor puteri creștine în integrarea lor în cruciada târzie antiotomană. Domnii români au primit asistență militară sporadică și de multe ori modestă din cauza divergențelor de interese și conflictelor între participanții la cruciadă.

Atitudinea boierimii

În interior atitudinea boierimii a oscilat între participarea devotată sub steagul voievodal, la războiul antiotoman și abandonarea domnului în timpul invaziei turcești. Când primejdia instaurării administrației directe a Porții otomane devenea iminentă ea implicând lichidarea elitei politice românești, boierimea s-a unit în jurul domnului pentru a respinge pe invadator.

Tactica „pământului pârjolit” slăbea puterea economică a boierimii, războaiele prelungite duceau la nimicirea recoltelor și fuga țăranilor, de aceea când se ajungea la înțelegeri cu Poarta prin care se recunoaște statutul de autonomie al Țărilor române, boierimea era dispusă să accepte suveranitatea Porții.

Conduita politică a clasei conducătoare în războiul antiotoman s-a asociat cu evoluția luptei pentru controlul puterii între domnie și boierime.

Exemplul concludent îl oferă campania lui Mehmed al II-lea împotriva Țării Românești în 1462. Vlad Țepeș prin măsurile represive își făcuse dușmani în secuime și în rândul boierimii.

Prezența oastei otomane de la Dunăre (cea mai numeroasă de la cucerirea Constantinopolului) a dus la dispariția tensiunilor dintre domn și boieri. Vlad Țepeș a utilizat tactica „pământului pustiit” și a atacurilor surpriză de zi și de noapte (domnul și boierii acționaseră uniți împotriva invadatorului cât timp a existat primejdia transformării Țării Românești în pașalâc). Conflictul reapare când Mehmed al II-lea este înfrânt și nu mai reprezenta o amenințare pentru clasa politică a Țării Românești. Boierimea considera că era în interesul ei și al țării de a pune capăt colaborării cu Vlad Țepeș și a căutat o soluție de compromis cu Poarta (oferă tronul domnesc fratelui lui Vlad, Radu cel Frumos voievod dispus să recunoască suveranitatea otomană și să asigure liniștea țării).

Laonic Chalcocandil relevă rapiditatea cu care boierii au trecut de partea voievodului partizan al bunurilor raporturi cu Poarta, plata tributului și recunoașterea suzeranității în schimbul confirmării statutului de autonomie.

În decursul luptei multiseculare antiotomane, clasa conducătoare a pendulat între politica de rezistență armată și cea de acceptare a suzeranității otomane. Războiul sau negocierile au fost mijloacele folosite pentru atingerea obiectivului, mereu același: salvarea identității politice.

Umanistul italian Filippo Buonaccorsi – Callimachus comenta la sfârșitul secolului al XV-lea „Românii (vlahi) după ce au respins armele și încercările ei (ale Porții otomane) s-au învoit prin tratate, nu ca învinși ci ca învingători”.

Din formulare reies elementele definitorii ale conflictului asimetric dintre Țările Române și Imperiul Otoman, respingerea tentativelor porții de a include spațiul nord-dunărean în teritoriile administrate direct de puterea otomană; recunoașterea statutului de autonomie al Țărilor Române prin acte scrise „tratatele”, capitulațiile.

Teritorii pierdute în favoarea Porții

Bastionul românesc cel mai înaintat Dobrogea, intrat primul în conflict cu turcii în 1388, trecut pe rând în stăpânirea otomanilor sau a domnilor Țării Românești în funcție de victoriile sau înfrângerile militare, după 1462 va rămâne în stăpânirea Porții timp de patru secole și jumătate cunoscând o perioadă de decădere a economiei și a vieții urbane.

Între secolele XV-XVIII Țara Românească, Moldova și Transilvania au suferit transformarea unor părți din teritoriile lor în raiale sau pașalâcuri, dar au rămas entități politico-teritoriale cu propriile structuri politico-administrative cu autoguvernare și cu autonomie recunoscută de Poartă.

4.4. Domni români eroi ai luptei antiotomane

Mircea cel Bătrân

Mircea cel Bătrân (1386-1418) este primul domn muntean care obține o victorie de proporții împotriva turcilor învingându-l pe Baiazid la Rovine în 1395, câștigându-și astfel dreptul de a participa la cruciada cavalerilor europeni îndreptate împotriva turcilor care se va încheia însă cu un eșec la Nicopole în 1396. După moartea lui Mircea Țara Românească este atacată de o puternică armată otomană și două importante cetăți Turnu și Giurgiu sunt ocupate și transformate în raiale.

Iancu de Hunedoara

Rolul de frunte în lupta antiotomană la Dunărea de jos timp de două decenii și l-a asumat Iancu de Hunedoara. Privit în perspectiva istorică apare în dubla ipostază de continuator al regilor Ungariei preocupați să-și impună suzeranitatea la sud și est de Carpați și de inițiator al unui bloc antiotoman al celor trei Țări Române. Va interveni în Țara Românească și Moldova și va instala sau înlătura domni în funcție de poziția lor, favorabilă sau nu luptei antiotomane (Vlad Dracul și Vladislav în Țara Românească și Petru, un fiu al lui Alexandru cel Bun, în Moldova).

A rămas în istorie ca mare comandant de oști, viteaz și bun strateg dar mai ales ca apărător al Belgradului (asediat de oastea lui Mehmed al II-lea, între 4-21 iulie 1456). Victoria de la Belgrad a fost considerată de papa Calixt al III-lea „evenimentul cel mai fericit al vieții sale”.

Vlad Țepeș

Încetând să mai plătească tribut Vlad Țepeș a deschis lupta cu Poarta Otomană rămânând cunoscut prin atacul de noapte și tactica pustiiri care în 1462 i-a adus o victorie asupra oștii turcești condusă de Mehmed al II-lea.

Ștefan cel Mare

Etapa următoare a rezistenței românești la Dunărea de Jos a fost ilustrată de Ștefan cel Mare domnul Moldovei (1457-1504). Personalitate politică cu calități excepționale, așa cum este portretizat de cronicarul Grigore Ureche, Ștefan cel mare a adus o politică externă abilă între cele trei forțe: Polonia, Ungaria și Imperiul Otoman.

Față de tendințele Ungariei de a duce Moldova sub autoritatea sa Ștefan a preferat vasalitatea față de regele polon, vasalitate formală care i-a permis să fie „stăpân liber al țării și al poporului său”. După omagiul de vasalitate din 1459 față de Cazimir al IV-lea, Ștefan va vedea efectele primind ajutor polon în lupta de la Vaslui. Va reînnoi omagiul de vasalitate la Colomeea în 1485, cu tot fastul (fiind însoțit de 3000 de oameni) și cu ajutor polonez îi va învinge pe turci în același an la Cătlăbuga. După ce Moldova încheie pace cu turcii, noul rege al Poloniei Ioan Albert dorește tronul moldovean pentru fratele său, dar în înfruntarea armată de la Codrii Cosminului va fi înfrânt și prin tratatul cu Polonia de la Hârlău din 1499 vasalitatea față de statul de la răsărit încetează.

Și relațiile cu Ungaria cunosc o evoluție favorabilă domnului Moldovei. Cucerirea Chilie, importantă cetate la gurile Dunării, în 1456 de către Ștefan va declanșa campania lui Matei Corvin din 1467 (Chilia fusese primită de tatăl său Iancu de Hunedoara de la Petru al II-lea) campanie terminată prin înfrângerea categorică a regelui Ungariei la Baia. Ștefan va încheia două tratate cu Ungaria în 1475 și 1489, iar în 1484, pentru a compensa pierderea cetăților Chilia și Cetatea Albă cucerite de turci domnul Moldovei va primi din partea regelui ungar cetățile transilvane Ciceu și Cetatea de Baltă împreună cu domeniile lor.

Campaniile antiotomane ale lui Ștefan au avut un mare răsunet în epocă. Victoria categorică de la Vaslui (10 ianuarie 1475) împotriva oștii turcești a fost caracterizată de însuși Ștefan într-o scrisoare din 25 ianuarie 1475 „am luat sabia în mână și cu ajutorul Domnului nostru Atotputernic am mers împotriva dușmanilor creștinătății i-am biruit și i-am călcat în picioare și pe toți i-am trecut sub ascuțișul săbiei noastre”.

Pentru pedepsirea domnului moldovean însuși Mehmed al II-lea pornește în fruntea oștii otomane dar victoria asupra Moldovei de la Valea Albă sau Războieni (din 26 iulie 1476) rămâne nefructificată, sultanul fiind nevoit să se retragă cu trupele înfometate.

Noul sultan Baiazid al II-lea hotărăște să atace „plămânii” Moldovei – Chilia și Cetatea Albă care vor capitula în 1484, afectând comerțul Moldovei și sistemul său de apărare militară.

După alte victorii de mai mică importanță împotriva turcilor, Ștefan pune capăt conflictelor cu Poarta, acceptând în 1503 să plătească tribut, obținând în schimb recunoașterea statutului de autonomie al Moldovei. Grigore

Ureche spunea despre faptele de arme ale lui Ștefan „pentru lucrurile lui cele vitejești, carile nimenea din domni nici mai înainte, nici după aceea l-au ajunsu”. Gloriei militare i se adaugă înflorirea culturală și artistică atinsă de Moldova în timpul lui Ștefan cel Mare.

Secolul al XV-lea

Zdrobirea oștirilor ungare la Mohacs rupe echilibrul instaurat în secolul precedent pe linia Dunării, turcii impunându-și hegemonia asupra întregului spațiu carpato-dunărean a cărui dependență față de Înalta Poartă a sporit considerabil după constituirea Principatului Transilvaniei autonom, sub suzeranitatea turcească.

Țările Române au făcut parte, conform dreptului islamic din „Casa Păcii” care reprezenta acea zonă strategică în care erau plasați amicii Porții. Țările Române au evitat transformarea în pașalâcuri, dar, părți din teritoriul lor au devenit raiale sau pașalâcuri. Tighina devenită Bender în 1538, Brăila în 1542, Banatul în 1552.

Obligațiile țărilor române către Poartă

Obligațiile materiale ale țărilor române cresc continuu. Țările române își păstrau propriile instituții politice, administrative, militare, judecătorești și eclesiastice, principele era pământean, aparținând familiei domnitoare, era ales de boieri și confirmat de sultan. Treptat domnii vor fi maziliți și numiți fără consultarea țării, ceea ce a născut o adevărată licitare a scaunelor de domnie. Tributul (haraciul) va cunoaște o curbă ascendentă în secolul XVI și vor apărea alte obligații bănești: darurile (peșcheșurile), confirmările în domnie la fiecare 3 ani (mucarerul mare) și anual (mucarerul mic), dar și obligațiile materiale (cereale și lemn) sau în muncă.

Politic dependența de Poartă înseamnă integrarea în politica externă a puterii suzerane, conform formulei de alianță „prieten prietenilor și dușman dușmanilor”. Dependența politică obliga pe domnii români să participe cu oaste la expedițiile otomane (au însoțit armata turcească în Transilvania și au participat la asediul Vienei în 1683).

Transformări în economie și societate

Economic țările române vor fi afectate de pierderea unor surse de venit prin instaurarea stăpânirii otomane asupra Giurgiului, Brăilei, Chilie și Cetății Albe.

În secolul XVI se produce un transfer al stăpânirii de pământ de la țărâtime la boierime și biserică.

Povara dărilor constrânge pe țărani să-și înstrăineze pământul și libertatea. Începe orientarea societății moldo-muntene, de la costum, la stil de viață și mentalitate.

Sunt înregistrate rare convertiri la islam, Iliăș Rareș (1551) devenit pașă de Silistra și Mihnea al II-lea (1591) devenit bei de Nicopole – ambii sub numele de Mehmed.

În secolul XVI istoria românească este ilustrată de personalități de o mare diversitate tipologică: monarh de tip bizantin (Neagoe Basarab),

cavaleri renascentiști (Petru Rareș, Petru Cercel, Mihai Viteazul), aventurieri (Despot – Vodă) și domni de țară (Mircea Ciobanul).

Neagoe Basarab

Domnul Țării Românești, Neagoe Basarab (1512-1521) este autorul unei lucrări monumentale a literaturii noastre vechi „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, considerată de Constantin Noica drept „întâia mare carte a culturii românești”. Tot Neagoe Basarab a ctitorit splendida biserică episcopală din „Curtea de Argeș”, la a cărei sfințire (17 august 1517) a luat parte patriarhul egumenic al Constantinopolului. Neagoe Basarab poate fi considerat adevărat patron al culturii prin bisericile ctitorite și daniile făcute la Muntele Athos, Muntele Sinai, Meteora, Constantinopol.

Petru Rareș

Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546) fiul natural al lui Ștefan cel Mare, temperament năvalnic, a desfășurat o politică de larg orizont diplomatic și militar demn urmaș al marelui Ștefan. La începutul domniei intervine în Transilvania de partea voievodului Ioan Zapolya, împotriva lui Ferdinand de Habsburg și primește orașele Bistrița și Rodna. În conflictul moldo-polon pentru Pocuția suferă o grea înfrângere; participă la cruciada antiotomană alăturându-se Ligii Sfinte, este trădat de boierii care nu se acomodau cu politica lui autoritară și care s-au adresat sultanului invitându-l în țară. După ani de pibegie în Transilvania cu ajutorul sultanului (care avea nevoie de talentul militar al lui Rareș pentru a readuce Transilvania sub autoritatea lui Ioan Zapolya) revine la domnie și execută pe boierii care îl trădaseră. Participă la proiecte de cruciadă, care nu se realizează, dar în timpul celei de-a doua domnii se remarcă printr-o bogată activitate ctitoricească.

Despot Vodă

Adevărat meteor pe bolta politică a Moldovei, spirit umanist, Despot-Vodă a lăsat o proclamație către boieri în care arăta originea romană a moldovenilor și trasează principiile guvernării sale pe plan intern și extern. Tot în spirit umanist Despot-Vodă înființa „Școala latină de la Cotnari”.

Petru Cercel

O personalitate recunoscută în Țara Românească a fost Petru Cercel (1583-1585), cunosător a 12 limbi străine el este cel ce a adus influența Renașterii la curtea domnească de la Târgoviște unde a înălțat un palat și o biserică.

Ioan Vodă „cel cumplit”

Către sfârșitul secolului XVI Țara Românească și Moldova se îndreptau datorită secătuirii resurselor spre falimentul economic. Semnalul împotrivirii armatei l-a dat în Moldova, Ioan Vodă supranumit „Cel Cumplit” (legat de executarea adversarilor săi din rândurile boierimii și al clerului) sau

„Cel Viteaz” care se opune cererii Porții de a dubla haraciul pe motiv că cererea pauperizează țara și pe locuitorii ei.

Învingător la Jiliștea, în lupta cu forțele turco-muntene, Ioan Vodă va fi învins în timpul celei de-a doua expediții turcești și va fi omorât în mod sângeros de către turci (legat de cozile a două cămile și decapitat)

Domni mărunți se vor succeda în Moldova, dar mai ales în Țara Românească unde, după domniile obscure se ajunge la pagina de maximă strălucire a istoriei evului mediu românesc, domnia lui Mihai Viteazul (1593-1601).

Întâiul unificator al românilor Mihai Viteazul

Obârșia domnului unificator este mai puțin importantă decât fapta sa. Averele lui Mihai, de proporții la urcarea sa pe tron (44 sate cu o valoare declarată de 1 515 700 aspri) va crește în ritmuri fără precedent odată cu urcarea pe tron. Ca domn va cumpăra 149 sate, ce au ajuns la o valoare de 1 023 330 aspri. Din totalul satelor rumânite prin cumpărare, până la 1600 Mihai Viteazul a rumănit 95,7%. Daniile făcute până la moartea sa unor boieri și mănăstiri sau familiei sale i-au redus posesiunile la 83 de sate.

Mihai Viteazul a urmărit revigorarea statutului domnesc, fapt ce explică și efectul său de a-și mări domeniul pentru a avea forța economică necesară confruntării cu boierii care urmăreau să transfere autoritatea în mâinile lor.

Povara îndatoririlor către poartă a lovit în țărănime, dar și în boierime. Uciderea creditorilor turci aflați în Țara Românească este semnificativă pentru mobilurile economice ale ridicării antiotomane.

Cele trei țări române s-au alăturat mării coaliții –Liga Sfântă în care forța principală era Imperiul Habsburgic. Românii au victorii în iarna lui 1594-1595: muntenii pun stăpânire pe Brăila, moldovenii pe Ismail, dar principele Transilvaniei Sigismund Bathori se erija în conducător al frontului Țărilor Române. Noul domn al Moldovei, Ștefan Răzvan îl recunoaște ca suzeran, iar solia boierească a lui Mihai, la 20 mai 1595, va semna la Alba Iulia un tratat dezavantajos pentru domnul muntean, urmărind așa cum afirmă însuși Mihai să „obțină anumite privilegii pentru ei”. Mihai devenea locțiitor în propria țară a principelui Transilvaniei, puterea revenind sfatului domnesc alcătuit din 12 boieri.

La 14 mai 1595 marele vizir Ferhad pașa, care plănuise o mare campanie împotriva Țării Românești a abolit statutul de autonomie al celor două țări românești, trecându-le din țări tributare în zona administrației directe otomane, declarându-le provincii (vilayet) ale Imperiului Otoman. După destituirea și executarea lui Ferhad pașa, două luni mai târziu, Sinan Pașa intră în Țara Românească cu 100 000 de ostași.

Mihai încearcă să întârzie înaintarea trupelor turcești, și-i înfrânge pe moment la Călugăreni (13-23 august 1595) cauzându-le mari pierderi fără a-i împiedica însă să ocupe Bucureștiul și să ia măsuri administrative care ar fi transformat Țara Românească într-o provincie a Imperiului. Numai contraofensiva forțelor unite ale celor trei țări române i-a alungat pe turci din țară producându-le mari pierderi în bătălia de la Giurgiu.

În 1595 „legământul lui Mihai Viteazul” prin care țăranii români sunt „legați” de moșia pe care se aflau în momentul promulgării așezământului domnesc, apare mai mult ca având un caracter fiscal, decât unul social (fuga

țăranilor din calea năvălitorilor a provocat instabilitatea masei de contribuabili, cu grave repercusiuni pentru încasările visteriei).

Pentru a înțelege efemerul act al unirii țărilor române trebuie analizate legăturile dintre ele în secolele XIV-XVI și contextul politico-militar în care s-a afirmat Mihai. Unitatea lingvistică și confesională, similitudinea instituțională, cooperarea politică și militară, legăturile economice și schimburile culturale au favorizat dezvoltarea unor raporturi strânse între cele două state române extracarpătice și românii transilvăneni. În situații de criză cele trei țări au creat un adevărat front panromănesc, fără a exclude încordările și confruntările.

Legăturile dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților întemeiate pe conștiința unității lor de neam, ca și raporturile pe multiple planuri dintre cele trei țări române au generat atât la nivelul realității obiective cât și la cel al conștientizării colective o unitate de destin istoric al artei carpato-dunărene.

Când principele Transilvaniei, Sigismund Bathori a încheiat în 1595 tratatele cu Mihai Viteazul și Ștefan Răzvan prin care cei doi acceptau un statut de vasalitate începe să prindă contur ideea unei singure cărmuiri asupra celor trei țări române.

Însăși Poarta lua în considerare instalarea unui Bathori din ramura poloneză ca domn al Transilvaniei, Țării Românești și Moldovei deci autoritatea unui singur cărmuitor era o soluție preconizată în cercurile politice și diplomatice din spațiul românesc și din afara lui.

Deteriorarea relațiilor cu Transilvania după ce cardinalul Andrei Bathori devine principe îl determină pe Mihai să recurgă la o lovitură puternică, trece munții și zdrobește oastea cardinalului la Șelimbăr (1599), cardinalul fiind ucis de secui.

Poarta va recunoaște stăpânirea lui Mihai în Transilvania în timp ce împăratul Rudolf al II-lea doar calitatea lui de guvernator. Din aceleași considerente de securitate (eliminarea lui Ieremia Movilă care se manifestase ca dușman) Mihai a organizat campania în Moldova, stat ce va fi adus sub autoritatea sa în 1600. Mihai Viteazul se intitula „din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată țara Moldovei”. Unirea din 1600 s-a înfăptuit sub presiunea unor împrejurări (primejdia reprezentată de atitudinea ostilă a lui Andrei Bathori și Ieremia Movilă) și nu se știe dacă inițial Mihai a avut un asemenea plan.

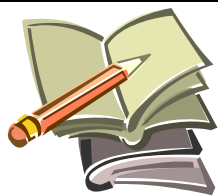
Intrarea lui Mihai în Transilvania a fost precedată și urmată de mari mișcări ale țăranilor români, „încurajați de încrederea că au un domn din neamul lor” (cronicarul maghiar Szamoskozy). Domnul a luat măsuri în favoarea iobagilor români și a preoților români. A încercat să obțină statutul de „religie receptă” pentru ortodoxie, a înființat mitropolia ortodoxă de la Alba Iulia, încercând să reintroducă pe români în viața politică a Transilvaniei, de unde fuseseră scoși pe cale confesională.

Nu izbuteste să-și îndeplinească țelul datorită numeroșilor dușmani: Polonia nu acceptă pierderea Moldovei, gruparea boierimii moldovene polonofile (Movileștii) vroiau atât scaunul Moldovei cât și pe cel al Țării Românești; împăratul Rudolf al II-lea nu dorea domnia lui Mihai în Transilvania, nobilimea maghiară din Transilvania nu voia autoritatea domnului muntean și o parte a boierimii muntenești nu voia impunerea statutului domnesc în detrimentul celui boieresc.

Mihai a trăit drama schimbării survenite în organizarea armatelor prin răspândirea armelor de foc care au presupus înnoirea arsenalelor, angajarea unor profesioniști (mercenari), ceea ce presupunea importante mijloace pecuniere care lipseau marelui voievod. Căderea era inevitabilă, înfrângerile se succedau rapid, pierde ținuturile pe rând și se retrage la curtea imperială. Împăratul îl va susține pe Mihai până la înfrângerea lui Sigismund Bathori la Gorăslău. Câteva zile mai târziu Mihai va fi ucis pe Câmpia Turzii din ordinul lui Basta, capul retezat și adus în Țara Românească. Cronicarii vremii nu i-au recunoscut măreția faptelor, abia generația pașoptistă îl va elogia pe înfrățitorul unirii.

Test de autoevaluare 4A

"Lupta Țărilor Române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale între secolele XIV – XVIII"

Sugestii de redactare: Prezentări caracteristicile războiului antiotoman, atitudinea boierimii, eroi ai luptei antiotomane, Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă cel Cumplit, Mihai Viteazul, bătălii celebre, teritorii pierdute.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

Cultura sub oblăduirea domnilor

Domnii au patronat activități culturale: întemeierea de letopisețe (Ștefan cel Mare) au inițiat redactarea unor cronici în limba slavonă în secolul XVI (episcopul Macarie scrie la îndemnul lui Petru Rareș, așa cum Azarie scrie Istoria Moldovei la porunca lui Petru Șchiopul).

În Țara Românească Neagoe Basarab prin „Învățăturile” sale ne lasă o adevărată enciclopedie a artei guvernării.

Domniile muntene, mai dese și de scurtă durată nu au avut răgazul celor moldovene de a iniția redactarea unor cronici (excepție cronica lui Theodosie Rudeanu din timpul lui Mihai Viteazul).

Arta moldovenească cunoaște apogeul în timpul lui Ștefan, ziditor de cetăți și mănăstiri printre care (Neamț, Voroneț, Putna etc.) ea fiind continuată de fiul său Petru Rareș (mănăstirea Probota, Moldovița, Humor). În Țara Românească două ctitorii: mănăstirea Dealul, ctitorie a lui Radu cel Mare și biserica episcopală de la Argeș, zidire a lui Neagoe Basarab au atins o culme artistică.

Statutul politic al Țărilor române în secolul al XVII-lea

Acțiunile lui Mihai au arătat Porții că obligațiile materiale ale Țărilor Române trebuie menținute la un anumit nivel care să nu provoace un colaps economic, să le respecte statutul de autonomie, să rămână în „Casa Păcii”. Se extind teritoriile administrate direct de turci: pașalâcul Timișoarei se extinde prin alipirea cetăților Lugoj, Caransebeș și Ineu, comitatul Bihorului va alcătui în 1660 pașalâcul Oradei.

Obligațiile către Poartă au cunoscut o scădere la începutul secolului (și datorită poziției țărilor române în cadrul războiului Ligii Sfinte). Dacă în 1593 haraciul Țării Românești era de 155.000 de galbeni, cel al Moldovei de 65.000 galbeni și al Transilvaniei de 15.000 galbeni, la începutul secolului al XVII-lea el scade la 32.000 galbeni pentru Țara Românească și 30.000 pentru Moldova, iar pentru Transilvania rămâne neschimbat.

În cele două capitale ale Țării Românești și Moldovei domnii continuau să se comporte ca stăpâni autocrați cu un fost amintindu-l pe cel al împăraților bizantini (Radu Mihnea și Vasile Lupu) în timp ce la Constantinopol domnii români erau tot mai mult integrați ierarhiei administrative a statului otoman, rangul lor fiind asimilat cu cel al unui pașă cu două tuiuri.

Transilvania, promotoare a unității spațiului românesc

În prima jumătate a secolului XVII-lea Transilvania devine sub domniile lui Gabriel Bethlen, Gheorghe Rakoczi I și Gheorghe Rakoczi II, centrul unor încercări de unificare sau confederare a celor trei țări române în cadrul unui proiect numit „Regatul Daciei”. În timpul guvernării principilor Rakoczi, relațiile Transilvaniei cu statele românești extracarpătice au fost din ce în ce mai strânse fiind favorizate de importante legături culturale.

Realitatea politică a Țărilor române în prima jumătate a secolului al XVIII-lea

Continuatorul direct al lui Mihai Viteazul privind războiul antiotoman și colaborarea cu imperialii a fost Radu Șerban (1602-1611). După domnia sa Poarta renunța la orice încercare de transformare a Țărilor române în pașalâc.

Treptat s-a generat un conflict între boierimea autohtonă și grecii veniți în anturajul domnilor sau cu afaceri de negoț și rămași în cele două țări române prin cumpărarea de moșii și obținerea de dregătorii. Leon Tomșa, domnul Țării Românești va promulga sub presiunea nobilimii muntene la 15 iulie 1631 un Așezământ care prevedea măsuri antigrecești. În Moldova boierimea a antrenat în acțiunile antigrecești și populația țării care considera pe greci drept cauza tuturor relelor.

Cele mai importante domnii din prima jumătate a veacului au fost ale lui Matei Basarab în Țara Românească și Vasile Lupu în Moldova, care au întărit elementul autohton, ostil penetrației bizantine.

Două domnii strălucite

Matei Basarab (1632-1654) a condus în perfectă înțelegere cu boierimea, a asigurat Țării Românești o perioadă de stabilitate și prosperitate materializate prin înălțarea a numeroase biserici și mănăstiri. Nicolae Iorga afirma că Matei Basarab a domnit în spiritul „patriarhalismului boieresc”.

Vasile Lupu (1634-1652) adus la domnie de mișcarea boierimii împotriva grecilor nu va conduce în acord cu cei ce l-au așezat în scaunul domnesc și se va considera un succesor al împăraților bizantini. Încercările de a-l înscăuna pe fiul său Ioan în Țara Românească, apoi de a domni el însuși în cele două țări (Vasile Lupu se intitulează în 1639 domn al Moldovei și Țării Românești) au generat conflicte armate cu Matei Basarab, încheiate cu înfrângerea și alungarea din domnie a ambițiosului domn moldovean.

Realitățile societății românești în a doua jumătate a secolului XVII

La sfârșitul secolului XVII, când declinul puterii otomane deschidea perspectiva înlăturării suveranității Porții, boierii s-au grăbit să se adreseze puterilor creștine de la care așteptau eliberarea pentru a obține acordul la instaurarea unui regim boieresc (memoriul moldovenesc adresat Rusiei în 1674).

Cantacuzinii și Bălenii în Țara Românească, Costineștii în Moldova au fost grupări boierești angajate într-o acerbă concurență pentru a-și asigura tutela asupra domnului redus uneori la situația unei marionete (Antonie Vodă din Popești 1669-1672, spuneau Bălenii că era marioneta Cantacuzinilor care-i stabileau chiar și rația de mâncare și băutură). Nobilimea n-a reușit să impună regimul nobiliar, Poarta nefiind de acord cu o conducere colectivă. La Constantinopol se prefera o conducere și o răspundere unice, asociate cu persoana domnului.

Când domnii încep să fie nesiguri (Ștefan Petriceicu în Moldova și Grigore Ghica în Țara Românească) după 1711-1716 turcii recurg la o formulă care s-a dovedit durabilă, au adus la conducere greci intrați în slujba Imperiului.

Transilvania sub stăpânirea habsburgică

Armata imperială a constituit factorul decisiv în extinderea autorității habsburgice asupra Transilvaniei. În 1686 Transilvania acceptase protecția împăratului dar în anul următor va încheia un tratat de apărare cu Poarta căreia continua să-i plătească tribut. Trupele imperiale conduse de generalul Caroffa ocupă un șir de cetăți, condiții în care Transilvania în 9 mai 1688 declară că renunță la suzeranitatea otomană și trece sub protecția împăratului Leopold I. La 4 decembrie 1691 „Diploma leopoldină” fixa în cele 18 articole statutul politic și regimul intern al Transilvaniei (Principatul își păstra individualitatea și structurile sale politice și confesionale). Autoritatea stărilor din secolul XV Unio Trium Nationum (nobilimea maghiară, patriciatul săsesc și fruntașii secuilor) era recunoscută la fel ca și cele patru religii confesiuni „recepte” (catolică, luterană, calvină, unitariană). Dieta, vechile instituții administrative și juridice rămân neschimbate. Codul de legi

„Tripartitum-ul lui Werbczci, „Approbatele” și „Compiletele” continuă să fie aplicate.

Curtea de la Viena a preluat progresiv cârmuirea efectivă a Transilvaniei, care și-a văzut astfel lichidată treptat autonomia. Autoritarismul Curții de la Viena, prozilitismul catolice și frustrările populației majoritare a Transilvaniei, românii, au creat o stare de nemulțumire și tensiune, care a dus la răscoala condusă de Francisc Rakoczi al II-lea (1703-1711) exponent al unei coaliții eterogen social-politice nemulțumită de stăpânirea habsburgică. Elanul inițial al războiului curuților scade pe măsura imposibilității reconcilierii intereselor divergente ale participanților ce a dus la pacea de la Satu-Mare (1711) care însemna după formula cancelarului Mihail Cserei că Principatul schimbase „jugul de lemn al Porții otomane cu cel de fier al Imperiului Habsburgic”.

„Unirea” cu Roma

Curtea imperială urmărea în continuare convertirea românilor majoritari în Transilvania. La început Curtea și biserica catolică au dovedit o remarcabilă flexibilitate, nu cereau o convertire integrală ci o acceptare a patru puncte considerate esențiale: recunoașterea supremației papale, recunoașterea existenței purgatorului, folosirea pâinii nedospite la euharistie, purcederea Sfântului Duh și de la Fiul, cei „uniți” astfel ca Roma urmând să-și păstreze riturile și datinile.

În schimbul acceptării unirii cu biserica Romei, clerul până atunci ortodox, avea să beneficieze de privilegiile acordate clerului catolic. Românii aveau astfel ocazia de a ieși din situația de marginalizați și tolerați, acceptând schimbarea de doctrină.

Sinodul ortodox prezidat de mitropolitul Teofil întrunit la Alba Iulia în februarie 1697 s-a declarat de acord cu unirea. „Moartea mitropolitului Teofil a făcut necesară convocarea unui nou sinod tot la Alba-Iulia condus de mitropolitul Atanasie Anghel. Hotărârea semnată de 38 protopopi și de mitropolit la 7 octombrie 1698 specifică dorința semnatărilor de a condiționa acceptarea unirii de păstrarea riturilor și tradițiilor bisericești. Diploma leopoldină din 16 februarie 1699 acordă preoților uniți aceleași privilegii și scutiri de care beneficiază clerul catolic. Pentru a elimina rezistența populației față de unire Curtea Imperială a dat la 19 martie 1701 - noua diplomă leopoldină în care confirma „clerului unit” aceleași privilegii ca și clericilor catolici, iar „mirenii” ce deveneau „uniți” urmau să beneficieze de toate drepturile civile, ieșind din situația de toleranță. Unirea cu Roma persistă în conștiința colectivă. „Am rămas români pentru că nu se puteau despărți de amintirea Romei” spunea Nicolae Iorga.

Legarea cu Roma o făcuse o minoritate care deveni nucleul elitei politice și intelectuale a românilor transilvăneni, care își va asuma efortul de emancipare națională, ea a făcut însă mai anevoioase legăturile cu românii extracarpatici.

Brâncoveanu și Cantemir

Țările române profită de slăbiciunea Porții pentru a se emancipa de sub suveranitatea acesteia. În Țara Românească nu remarcă Șerban Cantacuzino (1678-1688) și Constantin Brâncoveanu (1688-1714).

Brâncoveanu a dus o politică de echilibrare între imperiile habsburgic, otoman și rus, a dat o reformă fiscală și a inaugurat în arhitectură stilul care îi poartă numele. Brâncoveanu va fi alungat de pe tron și dus la Istanbul unde va fi torturat, iar refuzul lui de a se converti la mahomedanism îi atrage decapitarea împreună cu cei patru fii ai săi și cu Ianache Văcărescu, sfetnicul lui (15 – 26 august 1714).

Dimitrie Cantemir (1710-1711) prin tratatul cu Petru cel Mare al Rusiei de la Luțk își asigură domnia ereditară și ajutorul militar în lupta împotriva turcilor. Înfrângerea armatei ruso-moldovenească la Stănilești, pe Prut, (iulie 1711) îl va sili pe domnul Moldovei să se retragă la curtea Țarului al cărui consilier devine și unde va desfășura până la moarte, în 1723, o vie activitate științifică.

Influențe culturale

De la întemeierea statelor românești până la căderea Constantinopolului influența civilizației bizantine în spațiul românesc este evidentă și ea își păstrează importanța o dată cu creșterea presiunii otomane asupra Țărilor române.

Influența bizantină coexistă cu cea occidentală. Istoricul Vlad Georgescu spune că românii și-au păstrat două fețe, una europeană, cealaltă orientalizată (exp. Domnitorul Dimitrie Cantemir era îmbrăcat odată cu haine orientale, altă dată în haine „nemțești”). Această dualitate este prezentă și în manifestările spirituale. Acestei contradicții culturale i se adaugă una lingvistică. Limba de comunicație culturală bisericească și mai apoi de cancelarie, era încă din secolul X slavonă. Din secolul XV până în secolul XVIII slavona este definitiv înlocuită cu limba română (liturgia în limba română în 1679 în Moldova și în 1688 în Țara Românească).

Secolul XVII este considerat „epoca de aur” a literaturii române vechi (Grigore Ureche, Mircea Costin în Moldova, Stolnicu Cantacuzino în Țara Românească). Se manifestă spătarul Milescu și Dimitrie Cantemir prin întreaga sa operă.

4.5. Epoca fanariotă

Prin numirea unor domni din rândul grecilor din „Fanar” (cartier al vechiului Constantinopol) care ajunseseră la rang de mari dragomani sau din familiile românești fanariozate se instaurează în 1711 în Moldova (începând cu Nicolae Mavrocordat) și în 1716 în Țara Românească (începând cu același Nicolae Mavrocordat) regimul fanariot, regim ce va dura până în 1821.

Principii fanarioți, funcționari ai Porții pierd orice inițiativă în politica externă, armatele permanente sunt desființate. Se vor aplica reforme în sistemul administrativ și judecătoresc, în învățământ și cultură (pentru perceperea regulată a impozitelor și menținerea unei stabilități democratice). Viața urbană se modifică: se iau măsuri de sistematizare, se înființează școli, spitale, biblioteci.

Printre reformatori se numără Constantin Mavrocordat (de 6 ori domn în Țara Românească și de 4 ori în Moldova între 1730 și 1769) care a desființat șerbia, în cele două țări române. Sub fanarioți se aduc modificări criteriului de noblețe, se privilegiază funcția în dauna proprietății (reformele lui Constantin Mavrocordat recunosc drept boieri doar pe aceia care avuseseră sau aveau slujbe). Fanarioții propun un nou model politic, o clasă conducătoare în care interesele private primează; apare o societate în care domneau corupția și goana după îmbogățire rapidă. În rândul fanarioților pe lângă greci sunt cuprinse și familiile românești (Racoviță, Callimachi). Fiscalitatea devine excesivă motivată de dorința de îmbogățire a domnilor ce duceau o viață de huzur (ultimul fanariot în Țara Românească Alexandru Șutu 1818-1821 strânge 28 657 000 piastri cu care întreține o suită de 820 de persoane și face față cererilor sporite ale Porții).

Dezvoltarea economică este împiedicată nu numai de creșterea obligațiilor către Poartă dar și de dese războaie ruso-austro-otomane (din secolele XVIII-XIX) care s-au desfășurat parțial sau total pe teritoriul românesc presupunând ocupații devastatoare. Războaiele au însemnat și rupturi teritoriale: Imperiul Habsburgic anexează Oltenia și Banatul în 1718 (prin pacea de la Passarowitz), restituie Oltenia prin pacea de la Belgrad în 1739, dar anexează Bucovina în 1775. Imperiul rus va anexa Basarabia prin pacea de la București din 1812.

Luptători pentru drepturile românilor din Transilvania

După întemeierea noii biserici în Transilvania se formează o nouă elită culturală și politică în rândul românilor. Inocenție Micu (Klein) episcop unit între 1729-1751 va primi la numirea sa ca episcop, titlul de baron. Prin memorii adresate guvernatorului Transilvaniei, Dietei, împăratului el a pus bazele unui program politic românesc având ca punct central recunoașterea

românilor ca națiune politică, egală în drepturi cu celelalte națiuni din provincie și care să fie reprezentată potrivit ponderii sale în organele administrative, legislative și juridice ale Principatului.

Neprimind răspunsul așteptat Micu va convoca în 1744 la Blaj o adevărată reprezentanță națională românească, fapt ce va determina Viena să reacționeze, exilându-l la Roma, gest care a avut ca primă consecință o amplă mișcare de părăsire a bisericii greco-catolice și revenirea la ortodoxism. Cea de-a doua urmare a fost că: prin conscripțiile confesionale din 1761 și 1762 se instituie în Transilvania sistemul celor două confesiuni românești greco-catolică și ortodoxă, fiecare cu episcopate proprii.

Răscoala lui Horea

Transilvania sub Habsburgi trece printr-un proces de modernizare, Maria Tereza (1740-1780) și apoi Iosif al II-lea (1780-1790) vor marca etapele modernizării în domeniul agriculturii, mineritului, industriei manufacturiere în organizarea instituțională.

Programul de reforme, chiar dacă a întâmpinat opoziția stărilor privilegiate a reprezentat conștientizarea politică a naționalităților componente ale Imperiului. În paralel cu reformismul are loc un proces de trezire națională.

Țăranii români adunați la târgul de la Mesteacăn la 31 octombrie 1784 cer „bunului împărat” Iosif al II-lea, înlăturarea obligațiilor feudale. Horea, conducătorul lor mersese de câteva ori la Viena „la împăratul” cu petiții și simțise rezistența nobilimii la cererea lor. Răscoala se declanșează în noiembrie 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan, în programul lor răsculații cerând: „nobilime să nu mai fie”, pământurile nobiliare să fie împărțite și toți locuitorii să fie cuprinși într-o singură pătură socială a „plătitorilor de dare”.

Soluționarea doleanțelor însemna răsturnarea raporturilor existente pe plan național de aceea forțele conducătoare vor înfrânge răscoala, conducătorii ei sunt torturați și trași pe roată (Crișan se sinucide în închisoare). Sângele țăranilor a înnobilat lupta națională a românilor din Transilvania.

Supplexul

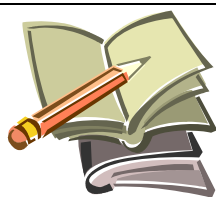
Elita intelectuală românească devine mai activă și ea se va manifesta prin reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ioan Piuariu-Molnar) care elaborează actul programatic fundamental al mișcării de emancipare a românilor transilvăneni cunoscut sub numele de „Supplex Libellus Valochorum” (1791). Supplexul sintetizează obiectivele mișcării naționale a românilor transilvăneni, ștergerea denumirilor jignitoare la adresa românilor, asigurarea pentru cler, nobilime și poporul de rând a unor drepturi similare cu ale categoriilor analoge ale celorlalte națiuni, participarea proporțională la ocuparea funcțiilor publice, denumiri românești pentru unitățile administrative cu populație majoritară românească. Cererile lor erau însoțite de argumente de ordin istoric și filologic. Supplexul – primul program național al românilor va fi respins de Dieta din Cluj.

Unirea cu Roma devenise fecundă și în plan cultural, crește numărul intelectualilor ce vin în contact cu ideile iluminismului și se manifestă prin

scrieri. Opera istorică și culturală a Școlii Ardelene a devenit o componentă esențială a ideologiei naționale, exprimă aspirațiile de emancipare națională și modernizare.

Test de autoevaluare

"Epoca fanariotă"

Sugestii de redactare: Se vor prezenta principalele trăsături ale epocii fanariote instaurate în Țările Române.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

4.6. Perspective

Pe lângă datele și evenimentele enumerate în această unitate și care au fost tratate de istoricii medievali se impun a fi studiați și istoricii care vor aprofunda aceste teme și care vor publica lucrări de referință în domeniu, printre care:

M. Maxim scrie despre voievodul Mircea cel Bătrân ("Marele Mircea Voievod");

Tahsin, Gemil studiază relațiile dintre români și otomani în secolele XIV-XVI ("Românii și otomanii în secolele XIV-XVI");

S. Popacostea face o amplă monografie despre Ștefan cel Mare ("Ștefan cel Mare, domn al Moldovei - 1457-1504");

Andrei Pippidi analizează influențele bizantine dar și tradițiile ei în Țările Române ("Tradiția politică bizantină în Țările Române în secolele XVI-XVIII"), iar;

C. Rezachenici analizează rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană ("Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană. Secolele XIV-XVI").

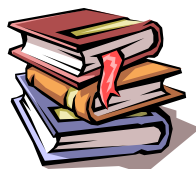
4.7. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 4A

- caracteristicile războiului antiotoman;
 - atitudinea boierimii;
 - domnii români eroi ai luptei antiotomane, bătălii celebre, teritorii pierdute
 - Mircea cel Bătrân
 - Iancu de Hunedoara
 - Vlad Țepeș
 - Ștefan cel Mare
 - Neagoe Basarab
 - Petru Rareș
 - Despot Vodă
 - Petru Cercel
 - Ioan Vodă "cel cumplit"
 - Mihai Viteazul

Testul de autoevaluare 4B

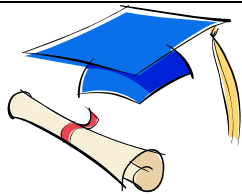
- nou model politic propus de fanarioți;
- fanarioții reformatori.

Bibliografie

- Bărbulescu M; Deletant. Denis; Hitclius, Keith; Papacostea, Șerban Teodor; Pompiliu "Istoria României" Editura Enciclopedică București 1998
- Constantiniu Florin "O Istorie Sinceră A Poporului român" Editura universală și enciclopedică, București 1999
- Georgescu Vlad "Istoria Românilor De La Origini Până În Zilele Noastre" Editura Humanitas, București 1995
- Hilchius Keit "România 1866 – 1947" , Editura Humanitas, București 1998
- Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe "Istoria românilor în secolul XX. 1918 – 1948". Editura Paideca, București 1999.

4.8 Test de verificare 2

Dezvoltarea unitară a Țărilor Române în Evul Mediu

Sugestii de redactare:

- caracteristicile generale și economice;
- realitatea socială;
- instituția domniei;
- dregătoriile, sfatul domnesc, organizarea armatei, justiția;
- centralizarea puterii și reacția nobiliară (Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun);
- domnia lui Ștefan cel Mare;
- răscoalele țărănești din Transilvania.

Lucrarea de verificare redactată trebuie să aibă ca întindere **3 până la 5** pagini și va fi predată tutorelui la termenul stabilit.

Înainte de rezolvare consultați paginile 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71 precum și bibliografia selectivă de la unitățile de învățare 3 și 4.

Notarea lucrării de verificare se face după cum urează:

- 1 punct din oficiu;
- 1 punct pentru modul de exprimare;
- 2 puncte pentru informațiile științifice din bibliografie;
- 2 puncte pentru prezentarea caracteristicilor generale și economice ale Țărilor Române și a instituției domniei;
- 2 puncte pentru enumerarea dregătoriilor, sfatul domnesc, armata, justiția și domnia lui Ștefan cel Mare;
- 2 puncte pentru prezentarea lui Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun , centralizarea puterii în Țările Române și a răscoalelor țărănești din Transilvania.

Unitatea de învățare 5

Secolul al XIX-lea, secolul marilor evenimente din istoria poporului român, al revoluțiilor de la 1821 și 1848, al Unirii Principatelor Române (1859), al independenței României (1877), al dezvoltării mișcării de eliberare naționale a românilor din Transilvania

Cuprins

5.1. Obiectivele unității de învățare.....	92
5.2. Tudor din Vladimир (1821)	93
5.3. 1848.....	95
5.4. Unirea de la 1859	99
5.5. Domn străin (Carol I)	103
5.6. Mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania.....	110
5.7. Perspective.....	113
5.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare	114
Bibliografie.....	115

5.1. Obiectivele unității de învățare

La sfârșitul unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să cunoască marile evenimente din istoria poporului român din secolul al XIX-lea;
- să comenteze revoluția din anul 1821;
- să explice programul unitar al revoluției din 1848;
- să prezinte importanța unirii de la 1859;
- să definească rolul lui Carol I în dezvoltarea României moderne;
- să prezinte principalele momente din mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania.

Deschideri și perspective

Este foarte importantă o înțelegere realistă, științifică a marilor evenimente care au avut loc în istoria poporului român în secolul al XIX-lea. De asemenea studentul trebuie să poată să prezinte importanța acestor mari evenimente, în succesiunea lor, și să aprecieze principalele momente din mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania.

Începutul secolului XIX

La începutul secolului XIX spațiul românesc era inclus într-un triunghi geopolitic având unghiurile la Viena, Petersburg și Istanbul, centrul de greutate înclinând spre Rusia care își sporește treptat influența în Principate și în Balcani.

Într-o regiune atât de disputată de marile puteri, densitatea politică proprie nu putea fi menținută decât prin transformarea Principatelor în state neutre, tampon între Rusia, Austria și Imperiul Otoman.

Ideea prinde rădăcini la sfârșitul secolului XVIII și se obțin unele succese prin deschiderea de consulate la București sau la Iași de către Rusia în (1782), Austria (1783), Prusia (1785), Franța (1796) și Anglia (1801).

În programele politice de după 1812 se află în prim plan autonomia Principatelor (înlăturarea fanarioților și reîntoarcerea la vechile privilegii) dar nu independența (Imperiul Otoman fiind conceput ca o forță protectoare în noul context geopolitic). Acestea vor fi și obiectivele revoluției conduse de către Tudor Vladimirescu.

5.2. Tudor din Vladimir (1821)

Personalitatea lui Tudor

Boierimea moldo-munteană ostilă regimului fanariot și dominației otomane s-a integrat curentului de eliberare națională care cuprinsese sud-estul Europei, sperând în sprijinul Rusiei ca protectoare a ortodoxiei balcanice. Omul asupra căruia și-au îndreptat privirile fruntașii boierimii a fost slugerul Tudor (Theodor) din Vladimir numit de aceea Vladimirescu.

Tudor, figura emblematică, mic boier din Oltenia a făcut avere din comerțul cu vite în Transilvania, s-a afirmat în războiul ruso-turc din 1806-1812 de partea rusească, intră în cercurile ministrului de externe al țarului Alexandru I (Ioan Capo D' Istria) și ia contact cu Eteria, organizație secretă grecească cu sediul la Odessa ce urmărea eliberarea sud-estului Europei de sub turci. Eteria era condusa de Alexandru Ipsilanti, fiul fostului domn al Țării Românești.

Tudor Vladimirescu colaborează cu Eteria fără a deveni membru al acesteia. Eteriștii hotărăsc declanșarea mișcării de eliberare pornind cu Principatele române, prilejul oferindu-i moartea domnitorului Valahiei, Alexandru Șuțu, în ianuarie 1821 și constituirea la București a unui comitet de guvernământ. Marii boieri Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica și Barbu Văcărescu, membri ai comitetului, îl trimit pe 18 / 30 ianuarie 1821 pe Tudor Vladimirescu în Oltenia la Padeș, unde peste cinci zile lansează "Proclamația de la Padeș", "Proclamația" va aduna în jurul său mii de români, mai ales țărani, constituind o forță de temut. Astfel oferă Comitetului de la București pretextul de a cere Porții retragerea din țară a fanarioților și a camarilelor lor. Tudor pornește cu trupele sale (circa 10000 de oameni) spre București. Cam în același timp Alexandru Ipsilanti cu oameni pregătiți în Rusia intră în Moldova și de aici în Muntenia (la 22 februarie / 6 martie lansează de la Iași apelul de revoltă adresat tuturor popoarelor balcanice).

La 21 martie / 2 aprilie Tudor ajunge la București și la 8/20 aprilie se întâlnește cu Alexandru Ipsilanti cu care își împarte sferele de acțiune în Muntenia din cauza divergențelor. Tudor îi reproșează lui Ipsilanti că nu a adus cum a promis sprijinul Rusiei (Țarul dezarmase Eteria între timp) și încearcă să transforme Țara Românească în teatru de război, de aceea îi cere să treacă în sudul Dunării. Turcii intervin; Tudor părăsește capitala și organizează rezistență în Oltenia. Va fi capturat de Ipsilanti și omorât, capul fiindu-i aruncat într-o fântână lângă Târgoviște. Turcii înfrâng oastea lui Ipsilanti și jefuiesc Muntenia, punând capăt mișcării conduse de Tudor.

Consecințe

Urmare a mișcării lui Tudor Vladimirescu a fost restabilirea domniilor pământene, excluderea grecilor din funcțiile civile și eclesiastice, restructurarea instituțiilor existente, și întărirea privilegiilor boierești. La 1/13 iulie 1822 sunt restabilite domniile pământene prin numirea lui Ioniță Sandu Sturza (1822-1828) în Moldova și a lui Grigore D Ghica (1822-1828) în Muntenia.

Convenția de la Akkerman

Convenția ruso-turcă din 26 septembrie / 7 octombrie 1826 de la Akkerman garantează Principatelor alegerea domnilor pământeni de către divanurile din cele două țări pe o durată de șapte ani sub rezerva aprobării țarului și a sultanului, suspendarea tributului pentru doi ani și libertatea comerțului cu condiția asigurării aprovizionării cu grâu a Imperiului Otoman. Se prevedea elaborarea unor regulamente generale care să amelioreze situația celor două principate prin reorganizarea sistemului de conducere și administrație. Asupra Principatelor se stabilește un condominium al celor două imperii rus și otoman.

Tratatul de la Adrianopol

Conflictul ruso-turc declanșat în 1828, internaționalizat și prin participarea altor state, se va încheia prin tratatul de la Adrianopol din 2/14 septembrie 1829 care s-a dovedit a fi un moment de răscruce în dezvoltarea politică și economică a principatelor. Se încheie trei secole de dominație otomană, sultanul a recunoscut autonomia administrativă a Moldovei și Țării Românești și a retrocedat acestea din urmă cetățile de la Turnu, Giurgiu și Brăila. Se prevedea alegerea domnilor pe viață, libertatea comerțului către poartă iar ocupația rusească se menținea până la plata despăgubirilor de război.

De la condominiului ruso-turc se trece la protectoratul rusesc.

Ocupația rusească

Ocupația rusească a produs schimbări radicale în viața politică din Principate. O importanță capitală a avut o introducerea unei legi fundamentale pentru fiecare dintre ele numită "Regulamentul Organic" ce oferă cadrul guvernării ordonate și eficiente. Pentru oficialitățile rusești, ordinea și eficiența reprezentau calea cea mai sigură pentru apărarea intereselor pe termen lung în Principate.

Regulamentele concentrează puterea în mâinile marilor boieri, intensifică regimul exploatarei țăranilor, dar introduc din gândirea politică accidentală principiul separării puterilor în stat, introduc impozitul unic („capitația”) și stabilesc o structură instituțională modernă.

Sistemul politic instituit de Regulamente dădea putere consulilor ruși de la București și Iași care puteau lua orice fel de decizii (ex: consulul rus din Iași introduce cursul de Istoria Românilor susținut de Mihail Kogălniceanu, la Academia Mihăileană). Epoca regulamentară a adus o intensificare a relațiilor cu Occidentul în primul rând cu civilizația și cultura franceză. Neagu Djuvara aprecia că „nicăieri în Europa influența franceză nu va fi fost mai adâncă și mai durabilă decât în Țările române”.

Semne de înnoire

Între 1821-1848 Țările române cunosc o înnoire spectaculoasă. Schimbarea a fost progresivă și inegală, dar marcată de două evenimente ce urmau să aibă consecințe importante asupra dezvoltării României moderne.

Creșterea accelerată a populației și extinderea legăturilor economice cu Europa Occidentală.

Crește numărul orașelor, se schimbă înfățișarea lor, se îmbunătățesc transporturile (orașe precum Bucureștiul se modernizează după modelul Parisului). Înnoirile sunt însoțite sau precedate de schimbări în ideologie, în cultură, în instrucție.

Cei mai mulți tineri pleacă la studii în Occident cu predilecție la Paris, dar și la Berlin, München, Viena sau în Italia. Din 1829 încep să apară ziare în limba română iar după 1830 teatru în limba română. Acum apare o pleiadă de valoroși istorici, filologi, oameni de știință ca: Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Alexandru Dimitrie Xenopol, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Nicolae Grigorescu ș.a.

5.3. 1848

Generația de la 1848

S-au formulat două teze diametral opuse legate de revoluția pașoptistă: fie că ea este o simplă imitație a revoluției franceze din 1848, fie un produs firesc al dezvoltării societății românești care reclamă schimbările preconizate de revoluționari. Calea de mijloc se apropie mai mult de adevărul istoric. Impulsul a venit incontestabil de la Paris. Integrarea spațiului românesc în marele curent revoluționar de la 1848 numit "Primăvara popoarelor" a însemnat cea dintâi sincronizare a fenomenului românesc și a celui european.

Pașoptiștii pentru a înlătura imaginea unor simpli imitatori au stăruit asupra rădăcinilor interne ale revoluției. Nicolae Bălcescu scria "Revoluția generală fu ocazia iar nu cauza revoluției române".

Pașoptiști sunt oameni proveniți din boierimea mare sau mijlocie, educați, în Apus la curent cu dezvoltarea modernă a Europei, o generație care și-a pus averea în joc pentru atingerea țelului (C.A. Rosetti, Nicolae Bălcescu, Gheorghe Asachi ș.a) și a fost legată de generația similară europeană prin organizații masonice. Teoreticienii pașoptismului au acordat întreaga atenție dimensiunilor sociale și culturale ale procesului de făurire a națiunilor. Prin intermediul unor instituții de toate tipurile ei au căutat să răspândească propria idee despre națiune.

În Principate dar și în Transilvania apar societăți secrete sau legale cum ar fi "Societatea Filarmonică", "Partida Națională", "Frăția", "Societatea Literară", iar în 1861 apare în Transilvania ASTRA (Asociația Transilvană pentru literatura română și cultura Poporului Român) care va juca un rol important în mișcarea națională a românilor transilvăneni. Începutul revoluției din februarie de la Paris și a celei din martie de la Viena este resimțit în cele trei țări române.

Moldova

Revoluția începe în Moldova, când la Iași la 27 martie / 8 aprilie 1848 mai multe mii de oameni adresează o "Petiție program" (redactată de poetul Vasile Alecsandri), domnului Mihail Sturza reclamând libertăți după modelul francez. Se cerea instalarea unui regim politic moderat-liberal și luarea unor măsuri care să stimuleze dezvoltarea economică.

Cereau limitarea puterilor domnului prin instituții reprezentative și prin gestionarea cinstită a problemelor publice și juridice fără intenția de a răsturna structurile politice și sociale existente.

Mihail Sturza răspunde prin forță revendicărilor lor, mișcarea este anihilată, 13 revoluționari sunt arestați și trimiși la Istanbul, (6 scapă pe drum și se refugiază în Transilvania).

Țara Românească

În Țara Românească boierii liberali, educați în Occident, au condus lupta împotriva vechiului regim, printre ei frații Ion și Dumitru Brătianu, frații Alexandru și Nicolae Golescu, C.A. Rosetti, Nicolae Bălcescu Ion Heliade Rădulescu și Ion Ghica. S-a constituit un Comitet revoluționar care s-a deplasat la Izlaz unde la 9 -21 iunie 1848 Ion Heliade Rădulescu dă citire unei proclamații în care se prezintă programul revoluției. Programul culmina cu două idei importante și anume că apartenența la națiunea română depindea de etnie nu de rangul social și principatul Țării Românești era împuternicit printr-un tratat internațional să-și păstreze suveranitatea și independența. Comitetul își exprimă intenția de a respecta toate tratatele în vigoare cu Imperiul Otoman dar nu își putea disimula ostilitatea față de Rusia cerând să se pună capăt regimului instituit de Regulamentele Organice. Proclamația de la Izlaz a constituit un program tipic pentru intelectualii europeni liberali de la 1848, prin accentul pus pe libertățile individuale, prin credința în instituțiile adecvate și prin prevederile referitoare la creșterea rolului cetățenilor în treburile publice.

Teatrul de acțiuni a fost orașul București unde revoluția a început la 11 / 23 iunie anunțată de clopotele bisericilor unde domnitorul Gheorghe Bibescu a semnat proclamația ce urma să fie folosită temporar drept constituție și a recunoscut noul cabinet ministerial, după care abdică și fuge la Brașov.

Guvernul provizoriu conduce țara o lună timp în care se creează garda națională, se adoptă tricolorul, sunt desființate titlurile nobiliare și este abolită pedeapsa cu moartea.

Diferențele dintre Rusia și guvernul provizoriu au fost fundamentale. Țarul Rusiei își exprimase intenția de a menține protectoratul și spera să reprime revoluția din Țara Românească prin cooperarea cu autoritățile române spulberând speranțele guvernului provizoriu că va putea supraviețui instigându-le una împotriva celeilalte.

Armata otomană intră în Țara Românească, ajunge la București în ziua de 13 / 25 septembrie unde va întâmpina o crâncenă rezistență din partea pompierilor orașului, dar va obține victoria prin superioritate numerică. Membri guvernului provizoriu și mulți dintre susținătorii acestuia au luat calea exilului.

Transilvania

Revoluția română de la 1848 din Transilvania a fost ca și în Principate o revoluție a intelectualilor care au formulat obiective și au conceput strategia de atingere a acestora. Revoluția din Transilvania a început ca o continuare a revoluțiilor de la Viena și Buda, dar și ca o reacție față de acestea din urmă, mai exact de decizia dietei ungare de a vota unire Transilvaniei cu Ungaria

Simion Bărnuțiu devine aprig apărător al drepturilor naționale ale românilor. El consideră că păstrarea naționalității românești (ca problemă crucială a acelei perioade) nu se poate face decât într-o Transilvanie autonomă în care români reprezentau majoritatea populației. Pentru răspândirea ideilor sale în rândul țăranilor el avea nevoie de sprijinul clerului românesc pe care îl va găsi în persoana lui Andrei Șaguna, episcopul bisericii ortodoxe. Conștientizarea națională românească devine un fenomen de masă prin școală, biserică, presă.

Programul politic formulat de Simion Bărnuțiu și citit pe câmpia de la Blaj în data de 3 / 15 mai în față a 40 de mii de oameni a întrunit adeziunea participanților care resping propunerea încorporării Transilvaniei la Ungaria. Liderii români cereau recunoașterea drepturilor lor naționale. Se alege un Comitet permanent cu sediul la Sibiu, prezidat de Andrei Șaguna, pentru a veghea asupra situației. Românii din Banat țin o adunare asemănătoare la Lugoj în 16 / 17 mai, prezidată de Eftimie Murgu și trimit un Memorandum la Budapesta.

Drept răspuns la cererea românilor, Dieta Transilvaniei de la Cluj, dominată de maghiari a votat majoritar pentru unirea cu Ungaria la 18 / 30 mai. Relațiile dintre conducătorii români și autoritățile ungare se deteriorează continuu. La o nouă adunare la Blaj în septembrie români vin înarmați, resping unirea cu Ungaria și trec la organizarea unei armate conduse de Avram Iancu. Legiunile românești luptă alături de trupele austriece împotriva revoluționarilor maghiari care voiau să reconstituie Ungaria lui Ștefan cel Sfânt. Pentru o scurtă perioadă legiunile instaurează o administrație proprie asupra unor întinse regiuni din Transilvania. Ofensiva trupelor revoluționarilor maghiari condusă de generalul Iosif Bem, restrânge această arie la Munții Apuseni care nu pot fi cuceriti în ciuda mai multor atacuri. Armata lui Iancu obține unele victorii.

Între Kossuth Lajos și Avram Iancu se încearcă în mai multe rânduri o împăcare (ultima medietă de Nicolae Bălcescu). Cei doi vor ajunge la un acord la 14 iulie 1849 prin care în termeni vagi li se recunosc românilor drepturile lor naționale.

Era prea târziu, căci forțe austriece și rusești vor învinge pe 13 august 1849 armata ungară la Șiria și va fi reprimată orice rezistență. După revoluție Iancu așteaptă de la Curtea de la Viena împlinirea promisiunilor, în schimb, în 1850, este decorat de guvernul austriac, dar refuză cerând mai întâi să fie recompensată națiunea română cu făgăduielile date.

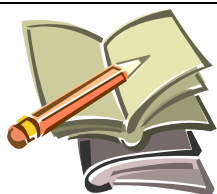
Urmările revoluției

Înfrângerea revoluției readuce în Transilvania regimul absolutist habsburgic cu o accentuată centralizare. Decretele cancelariei aulice erau aplicate de guvernator printr-un aparat birocratic rigid, cu ajutorul puterii militare. Se introduce cenzura severă, o administrație de limbă germană, măsuri menite să prevină o altă revoluție. După 1860 se deschide o eră liberală.

În Principatele Dunărene, ordinea fusese restaurată prin intervenția ruso-turcă, puteri care-și reînstaurează controlul asupra Țărilor române prin convenția de la Balta-Liman din 1849. Mișcarea națională se va manifesta în afara granițelor prin activitatea emigranților români, desfășurată mai ales în Franța prin asociații cum ar fi "Asociația română pentru conducerea emigrației", publicații (revistele „România viitoare”, „Junimea română”, „Republica română”), memorii trimise unor personalități europene.

Test de autoevaluare 5A

"Personalități ale secolului XIX-lea"

Sugestii de redactare: Prezentați evenimentele istorice ale secolului XIX, personalitatea lui Tudor Vladimirescu, generația pașoptistă și personalitățile ei marcante.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

5.4. Unirea de la 1859

Împrejurări externe

Războiul Crimeei (1853 – 1856) încheiat cu înfrângerea Rusiei și victoria coaliției franco-anglo-turcă-piemonteze a stabilit un nou raport de forțe în Europa, privând Rusia de mijloace de intervenție în Principatele Dunărene.

Congresul de la Paris

Statutul internațional al Moldovei și Țării Românești a devenit o problemă de echilibru european, se urmărea crearea unei zone tampon durabilă între Rusia și Imperiul Otoman și mai ales scoaterea gurilor Dunării de sub controlul rusesc. Prin hotărârile Congresului de la Paris din 1856, Principatele Dunărene sunt scoase de sub condominiul ruso-turc și rămânând sub suzeranitatea Porții au fost puse sub regimul garanției colective a celor șapte puteri (Turcia, Franța, Anglia, Rusia, Austria, Prusia, Sardinia). Pentru a asigura securitatea fluxului cerealier din Principate spre Anglia, Rusia a fost îndepărtată de la gurile Dunării prin restituirea către Moldova a sudului Basarabiei (județele Cahul, Ismail și Bolgrad) se declara libertatea navigației pe marele fluviu, sub controlul unei comisii europene a Dunării cu sediul la Galați.

Stabilirea statutului politic al Principatelor a ocupat un loc important în timpul dezbaterilor de la Paris. Dacă Franța prin ministrul său de externe A. Walewski pledează pentru unirea Principatelor, Austria, Turcia și Anglia se opun. Până la urmă se stabilește consultarea populației celor două principate în privința statutului și organizării lor.

Divanurile ad-hoc și cererile lor

La București și Iași se aleg două Divanuri ad-hoc din reprezentanți ai tuturor straturilor sociale. Amestecul Austriei și Turciei în alegerile din Moldova, declanșază o criză europeană rezolvată prin hotărârile întreprinderii de la Osborne, din august 1857, dintre Napoleon al III-lea marele susținător al cauzei românilor și regina Victoria a Marii Britanii.

Cererile Divanurilor ad-hoc alese în 1857 erau identice: autonomia și neutralitatea celor două Principate, unirea lor într-un singur stat sub nume România, având în frunte un principe străin ereditar, dintr-o familie domnitoare în Europa (pentru prestigiu și relațiile cu curțile europene).

Conferința de la Paris

Dorințele Divanurilor ad-hoc nu au fost decât parțial satisfăcute prin Conferința de la Paris, din august 1858, ale cărei hotărâri țineau loc de Constituție. Principatele rămăneau entități politice separate, având fiecare domnul ei, guvernul și parlamentul ei, dar numindu-se "Principatele unite ale Moldovei și Țării Românești". Singurele elemente de unire au fost o Comisie Centrală pentru elaborarea legilor de interes comun și o Curte de Casație, ambele cu sediul la Focșani.

Înfăptuirea unirii

Pentru a înfăptui unirea, românii din Principate au recurs la un act de mare abilitate politică. Deoarece Conferința de la Paris nu interzicea explicit alegerea aceleași persoane ca domn în ambele principate, uniونيști l-au ales pe colonelul Alexandru Ioan Cuza domn al Moldovei pe 5 ianuarie 1859 și apoi al Țării Românești pe 24 ianuarie 1859.

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza

Dubla alegere a lui Cuza a avut o îndoită semnificație mai întâi ea a fost o manifestare a ceea ce Nicolae Iorga a numit sistemul "Faptului împlinit" element de originalitate creat de români și în al doilea rând ea a pus bazele statului român modern.

Alexandru Ioan Cuza, descendent al unei familii de dregători, s-a născut în 1820 și ca mulți tineri de rangul sau a urmat cursurile unui pension francez din Iași, apoi pleacă la Paris pentru a-și desăvârși studiile. Întors în Moldova ia parte la mișcarea de la 1848 din Iași, fiind pentru scurt timp exilat. Ocupă diverse funcții administrative și a fost constant avansat în grad militar. Se afirmă prin protestul împotriva falsificării alegerilor în Moldova.

Inteligența, abilitatea lui Cuza, calități de marcă pentru un conducător au fost umbrite de viața privată dezordonată și de o camarilă de joasă calitate.

Sprajinul lui Napoleon al III-lea a fost decisiv pentru înfrângerea opoziției Turciei și Austriei față de dubla alegere a lui Cuza, astfel că la 1 / 13 aprilie 1859 Conferința de la Paris a puterilor garante recunoaște actul de la 24 ianuarie 1859.

Domnia lui Cuza stă sub semnul dorinței de a ajunge din urmă Occidentul dar eforturile sale se vor izbi de forțele conservatoare și inerțiile colective. Deși scurtă (șapte ani) și agitată de tensiuni politice, domnia lui Cuza pune bazele politice, economice și culturale ale României moderne.

Doi ani a domnit cu două guverne două adunări, trecând de la o capitală la alta. La 20 noiembrie / 2 decembrie 1861, Poarta recunoaște unirea administrativă și politică a țării (limitată doar la domnia lui Cuza) ceea ce îngăduie domnului să deschidă la 24 ianuarie 1862 la București (singura capitală) ședința parlamentului unic și să proclame "Unirea definitivă a Principatelor".

Cu ajutorul lui Mihail Kogălniceanu care formează al treilea guvern între octombrie 1863 - februarie 1865, Alexandru Ioan Cuza reușește o serie de reforme liberale de maximă importanță pentru noul stat printre care; secularizarea averilor mănăstirești închinat de domni români mănăstirilor de la Muntele Athos, de la locurile Sfinte, Muntele Sinai și Patriarhiei de la Constantinopol, averi care reprezentau un sfert din suprafața țării.

O mare însemnătate a avut legea rurală din 14 / 26 august 1864 prin care 511896 de familii de țărani sunt împroprietărite cu peste 2000000 de hectare. Reforma agrară aduce doar temporar rezolvarea problemei țărănești, deoarece creșterea demografică va duce la divizare prin moștenire a parcelelor și la reapariția lipsei de pământ în lumea țărănească.

Alte legi: precum crearea Camerelor de Comerț, promulgarea Codului civil și a Codului penal, inspirate după Codul lui Napoleon, organizarea armatei, a învățământului, reforma electorală și altele au făcut din scurta domnie a lui Cuza perioada cu cea mai mare densitate de reforme din istoria modernă a României.

Politica externă a lui Cuza a fost la fel de îndrăznească ca și cea internă: oamenii politici importanți ca Ion Bălăceanu, Ștefan Golescu, Vasile Alecsandri, Costache Negri au fost însărcinați cu misiuni diplomatice în capitalele europene.

Domnitorul a susținut mișcările de eliberare ale popoarelor din Europa centrală și estică, emigrația poloneză, pe cea maghiară și pe cea bulgară de pe teritoriul românesc, a susținut dezvoltarea culturală a românilor din Imperiul Habsburgic, a înfăptuit agenții diplomatice la Constantinopol, Paris și Belgrad, a creat ministerul de externe.

În timp ce unetirile rusești pregăteau "dezunirea" principatelor forțele din interior, ostile domnului, se aliau în ceea ce s-a numit "monstruasa coaliție", radicalii își dădea mâna cu conservatorii pentru a-l înlătura pe Cuza. Primii îi reproșau moderația, ceilalți un pretins revoluționarism. Se născuse o solidaritate temporară între adversari ce avea să îi fie fatală domnului Uniri. "Monstruasa coaliție" a câștigat sprijinul unor militari care și-au asumat înlăturarea domnului. Cuza este silit să abdice (11- 23 februarie 1866) și să părăsească țara.

O locotenentă domnească alcătuită din Lascăr Catargiu, N. Golescu și colonelul N. Haralambie preia puterea și este obligată să reprime o mișcare separatistă în Moldova.

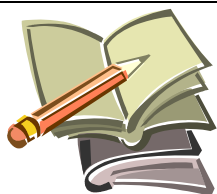
Domnia lui Alexandru Ioan Cuza a stat sub semnul provizoratului, țara a vrut domn străin, l-a acceptat pe cel autohton, dar nu a renunțat la vechea doleanță, ea aștepta doar contextul prielnic.

Transilvania în timpul dualismului

Pentru Transilvania, încheierea dualismului austro-ungar în 1867 a însemnat anihilarea autonomiei și înglobarea ei în Ungaria fără păstrarea instituțiilor specifice. Regimul "dualist" prin legislația adoptată (legea naționalităților, a presei, a învățământului și legea electorală) accelerează politica de deznaționalizare.

Test de autoevaluare 5B

"Unirea de la 1859"

Sugestii de redactare: Prezentați evenimentele istorice din preajma anului 1859, Congresul de la Paris, divanurile ad-hoc, momentele înfăptuirii unirii.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

5.5. Domn străin (Carol I)

Caracteristicile domniei

Reprezentantul locotenenței domnești I.C. Brătianu oferă tronul lui Filip de Flandra. Când acesta refuză tronul este oferit lui Carol de Hohenzollern – Sigmaringen, care va accepta.

Noul prinț aparține ramuri catolice a familiei Hohenzollern ce domnea în Prusia. Pe lângă cariera militară, urmează cursurile de istorie ale facultății din Bonn, călătorește, participă la operațiuni militare. Avea puternice legături la curțile europene, era înrudit cu regele Prusiei și împăratul Franței. Cu un remarcabil simț al datoriei avea să-și îndeplinească îndatoririle de suveran cu conștiinciozitate și rigoarea caracteristică spiritului prusac.

Domnul cu cea mai lungă domnie din istoria românească (1866-1914) declara la venirea în țară "punând piciorul pe acest sfânt pământ am devenit român". A avut un rol considerabil în edificarea României moderne, fapt relevat de I. G. Duca "el avea tocmai însușirile care ne lipseau nouă românilor".

Un plebiscit îl alege cu 685.000 voturi (doar 224 contra) iar Parlamentul român la 10 / 22 mai 1866 îl proclamă principe constituțional sub numele de Carol I . Programul de guvernare a lui Carol a avut trei obiective fundamentale: stabilitate politică prin regim constituțional, modernizare și continuitate dinastică.

Primi ani de domnie au fost anevoioși, a avut de înfruntat pe reprezentanții unei vieți politice încă primare, silit să facă față unei "republici de o zi" sau unor manifestări de antipatie fapt ce creează un moment critic.

Când Carol e gata să abdice va fi oprit de Lascăr Catargiu cu care va instaura o guvernare conservatoare.

După depășirea momentului critic viața avea să intre pe un făgaș normal adică al alternării la guvernare al celor două partide conservator și liberal.

Viața politică românească este aspru caracterizată de I.L. Caragiale care consideră că în România nu există partide politice în sens european bazate pe "tradițiune pe programe de principii și idei". Sub Carol I țara va fi condusă pe rând pe principiul rotației guvernamentale de Partidul Liberal și Partidul Conservator create oficial în 1875, respectiv 1880, dar neformal preexistente, cărora li se adaugă și Partidul Conservator Democrat din 1908.

Chiar dacă manifestările primitive ale setei de putere a partidelor au creat o imagine defavorabilă românilor din rândul lor s-au ridicat personalități excepționale: I.C. Brătianu, Petru P. Carp, Dimitrie A. Sturza, Take Ionescu, Titu Maiorescu, Ion I.C. Brătianu, Spiru Haret ș.a.

Constituția din 1866

Începutul domniei lui Carol I stă sub semnul modelului belgian. România se voia o "Belgie a Orientului" adică prosperă în interior și la adăpost de primejdie din exterior.

Constituția României din 1866 are un puternic caracter liberal a fost o copie a celei Belgiene din 1831.

Dacă liberalismul belgian era adecvat societății pe care trebuia să o cârmuiască nu același lucru era valabil și pentru România, fapt constatat chiar de domnitor, care, într-o scrisoare către tatăl său din 1870 consideră Constituția inadecvată nivelului de educație politică a opiniei publice românești.

Elita politică și poporul, fără acel simț critic, format și modelat pe "durată lungă" a istoriei s-au trezit propulsați într-o viață politică pentru care nu erau pregătiți.

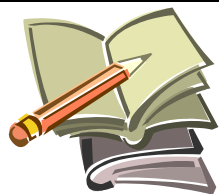
Constituția a fost votată la 29 iunie și promulgată de domn la 1 iulie. Legea fundamentală a țării, primul act de voință între Parlament și suveran introducea trei principii cunoscute: suveranitatea națională (deocamdată în deziderat), guvernare reprezentativă și separarea puterilor în stat.

Suveranul era elementul ponderator al celor trei puteri, care le tempera excesele și asigura colaborarea. Principele împărțea puterea executivă cu guvernul numit de el din rândul partidelor guvernamentale, iar puterea legislativă cu Parlamentul compus din Adunarea Deputaților și Senat. Votul era cenșitar (patru colegii până în 1884 și trei după aceea până în 1917 când este introdus în constituție votul universal).

Constituția garanta toate drepturile cetățenești dar punerea în practică a acestor garanții rămânea legată de sistemul puterii, de mecanismul și jocul organismelor sale.

Test de autoevaluare 5C

"Constituția din 1866"

Sugestii de redactare: Prezentați evenimentele istorice din preajma anului 1866, domnia lui Carol I și Constituția din 1866.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

1877, Independența

Politica lui Carol I în plan extern devine activă: deschide agenții diplomatice la Viena, Berlin, Sankt' Petersburg, Roma, stabilește convenții poștale cu vecinii, iar în 1875 încheie o convenție comercială cu Austro-Ungaria.

Pe plan intern lunga guvernare conservatoare a creat un răgaz de stabilite în timp ce pe plan extern "Problema Orientală" cunoaște o nouă criza ca urmare a tulburărilor din Balcani. Răscoala antiotomană din Bosnia și Herțegovina (1875), apoi din Bulgaria (1876) urmată de izbucnirea ostilităților dintre Serbia și Muntenegru de o parte și Turcia de alta (1876) au creat cadrul prielnic pentru intervenția Rusiei al cărei țar Alexandru al II-lea era hotărât să recupereze ce pierduse prin tratatul de la Paris (1856). În 1876 noua constituție otomană califica România drept "provincie privilegiată" fapt ce a precipitat decizia României de a profita de criza internațională declanșată pentru a-și proclama independența.

În cursul întrevederii de la Livadia din 29 septembrie / 11 octombrie 1876 dintre primul-ministru român Ion C. Brătianu, secondat de ministru de Război, colonelul Gheorghe Slăniceanu, țarul Alexandru al II-lea și cancelarul său A. N. Gorceakov s-a discutat problema izbucnirii războiului ruso-turc și trecerea trupelor rusești prin România.

Țarul urmărea recuperarea sudului Basarabiei pierdut în 1856 fapt avut în vedere de Brătianu la negocierea Convenției privind trecerea armatei rusești prin România, convenție în care se menționa obligația Rusiei de "a menține și a face să se respecte drepturile politice ale statului român, cum rezultă din legile interioare și tratatele existente, precum și a menține și a apăra integritatea actuală a României". Formularea "integritatea actuală" vizează apartenența sudului Basarabiei la România.

La începutul războiului (declarat de Rusia Turciei la 12 / 24 aprilie) atitudinea Rusiei era lipsită de bunăvoință: marele duce Nicolae a adresat un "manifest locuitorilor României" ignorând oficialitățile la intrarea trupelor rusești în țară, iar A. M. Gonceakov, în numele țarului refuză cooperarea militară cu statul român.

Bombardamentele din zona Dunării au dus România în stare de război cu Turcia, stare declarată de cele două camere la 29 / 30 aprilie - 11 / 12 mai 1877.

La 9 / 21 mai 1877 ministrul de externe M. Kogălniceanu răspunzând unei interpelări declară "suntem independenți suntem o națiune de sine stătătoare". Camera Deputaților și Senatul vor vota moțiune de proclamare a independenței.

Români vor participa la operațiune de război în urma unei telegrame a marelui duce Nicolae care solicită domnitorului Carol I asistență militară. Trupele române (care ocupaseră anterior Nicopole, la cererea rușilor) trec Dunărea numai după ce comandamentul rus a acceptat ca ele să își păstreze atât individualitatea cât și unitatea de comandă. Între Carol I, Alexandru al II-lea și marele duce Nicolae are loc o întrevedere în urma căreia prințul român a primit comanda trupelor de la Plevna, având ca șef de stat major pe generalul Pavel Zotov.

Situația dificilă a armatei rusești ar fi permis României să pună condiții, dar momentul s-a pierdut, fapt criticat și de istoricul N. Iorga.

La Plevna trupele ruse, apoi cele românești au întâlnit un adversar bine pregătit, bine dotat cu armament (turci ca și români aveau tunuri Krupp, ruși în schimb nu dispuneau de asemenea armament) și bine condus (s-a îmbinat organizarea genistică a terenului – tranșee, redute cu focul de mare densitate). Conduita trupelor române a fost remarcabilă, cu atât mai mult cu cât experiența de război era nulă. Au ocupat reduta Grivița și au participat la încercuirea trupelor turcești conduse de Osman Pașa, care rănit, capitulează (nu predă sabia colonelului Cerchez ci generalului rus Ganețki, întrucât, așa cum arată memoriile lui Carol I, "colonelul Cerchez nu se crede competent să primească sabia"). După capitularea Plevnei acțiunile românești s-au deplasat la Vidin, moment immortalizat de pictorul Nicolae Grigorescu în "Atacul de la Smârdan".

Tratatul de la San Ștefano și consecințele lui.

Înfrângerea Turciei a fost urmată de tratative de pace la San Ștefano. La lucrările tratatului de la San Ștefano (lângă Adrianopol) delegatul român colonelul Eraclie Arion nici nu a fost admis. Statului Român îi era recunoscută independența, dar Rusia relua sudul Basarabiei (violând astfel convenția din 4 / 16 aprilie prin care garantase integritatea teritorială a României) și își rezervă dreptul de tranzit prin teritoriul României spre Bulgaria unde trupele rusești ar fi urmat să rămână încă doi ani. Rusia a oferit drept compensație pentru pierderea Basarabiei, teritoriul Dobrogei. Forțele politice românești au respins cedarea sudului Basarabiei cât și tranzitul trupelor ruse prin România, ducând la instalarea unei relații de tensiune între București și Petersburg. Țarul a amenințat cu ocuparea țării și dezarmarea armatei române. Carol I răspunde cu demnitate și curaj spunând: "armata care s-a luptat la Plevna sub ochii împăratului și a Alteței Sale Imperiale (marele duce Nicolae) va putea fi zdrobită, dar nu va reuși nimeni niciodată să o dezarmeze".

Când trupele rusești apar în jurul capitalei armata română ocupă un dispozitiv pe linie Calafat – Craiova – Slatina – Pitești – Târgoviște, poziție care îi permite să facă față acțiunilor ostile ale forțelor rusești.

Congresul de la Berlin

Avantajele Rusiei prin tratatul de la San Ștefano au îngrijorat Anglia și Austro-Ungaria care, pentru a evita noi conflicte convoacă Congresul de la Berlin care a revizuit hotărârile de la San Ștefano.

Prim-ministru român I.C. Brătianu și ministru de Externe M. Kogălniceanu și-au declarat dezacordul față de cedarea sudului Basarabiei și au cerut Delta Dunării și Insula Șerpilor. Este recunoscută independența României condiționat (să accepte cedarea sudului Basarabiei către Rusia și să acorde cetățenie română celor ce nu erau creștini (în speță evrei)). În compensație primim Dobrogea și Insula Șerpilor. Stabilirea frontierei în Dobrogea a dus la tensiuni între armata română și cea rusă la Arab-Tabia.

A doua condiție presupunea modificarea articolul 7 din Constituție care acorda cetățenie română numai străinilor de religie creștină. Această modificare a generat un curent antisemit în societatea românească. Până atunci evreii preferau să beneficieze de statutul de străin care-i plasa sub jurisdicția consulatelor străine. Unirea principatelor și abolirea jurisdicției consulare i-a determinat pe evrei să caute și să se "împământenească" beneficiind de avantajele situației de cetățeni ai noului stat. Din rațiuni economice o parte a populației s-a opus (evrei cârciumari, negustori, medici, farmaciști și creditorii aveau situație materială foarte bună) și au devenit ostili mai ales după intervențiile din străinătate în favoarea evreilor. Nu a existat un anitsemism de masă dar personalități ca Hașdeu, Eminescu, Vasile Conta au avut atitudine antisemite.

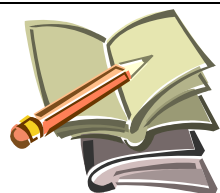
Aspecte ale dezvoltării românești după 1877

După independență România ia tot mai mult un aspect modern. Se dezvoltă rețeaua de căi ferate și drumuri, crește exportul pe Dunăre, este modernizat portul Constanța. Convenția Comercială cu Austro-Ungaria este denunțată în 1885 și se trece la o politică protecționistă (tarifele vamale din 1886, 1893, 1906).

Se încurajează industria și investițiile de capital străin (legile din 1887, 1895, 1912), dar industria rămâne puțin dezvoltată, limitată la prelucrarea unor materii prime locale (lemn, petrol, produse agricole). În extracția de petrol ocupăm locul 4 în lume. România rămâne mai ales o țară agrară a cărei populație majoritară locuia la sate unde nivelul de trai scade ducând la izbucnirea unor revolte (1888, 1907). Orașele se înmulțesc și crește nivelul de trai.

Test de autoevaluare 5D

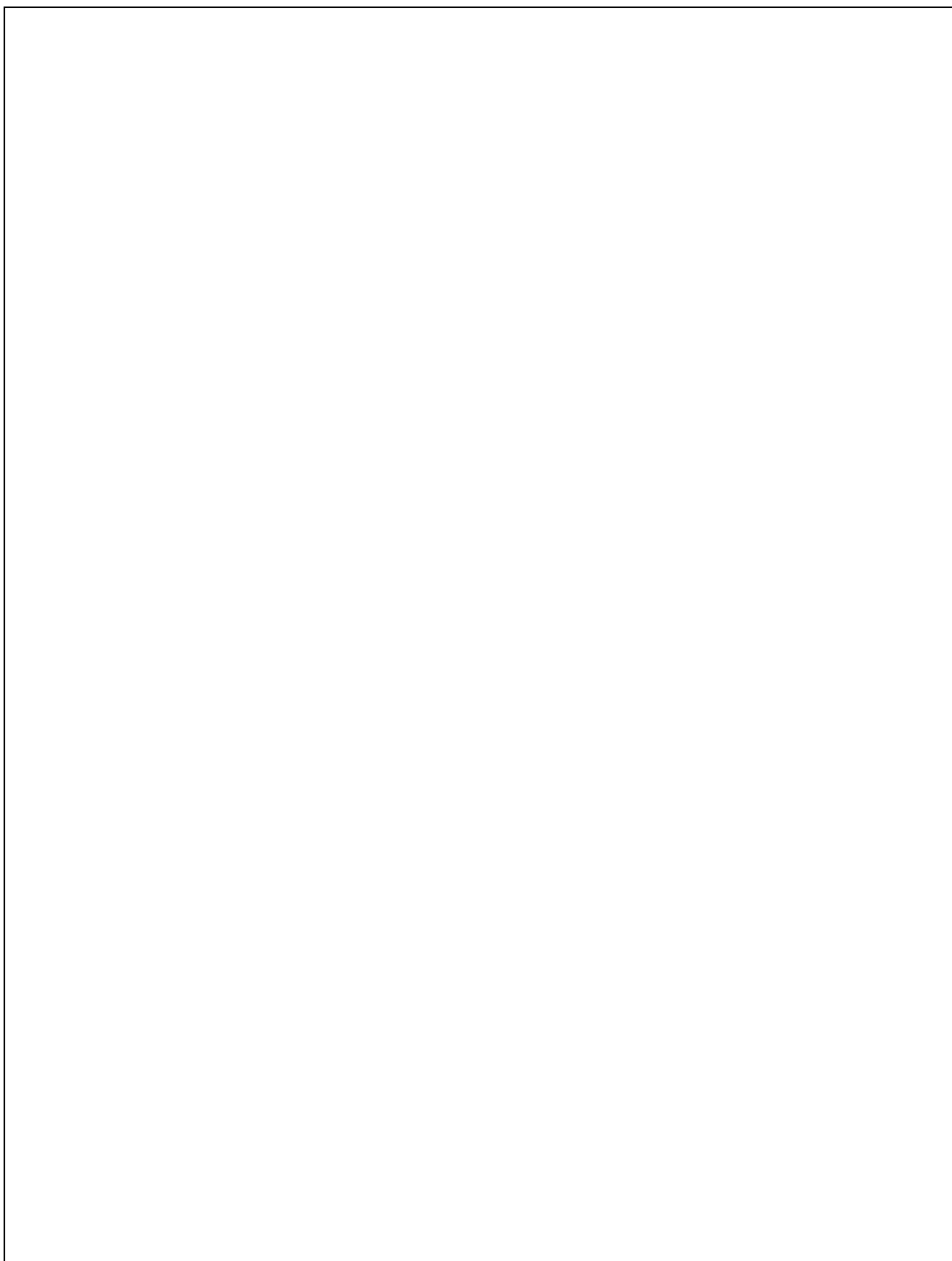

"Cucerirea independenței de stat"

Sugestii de redactare: Prezentați evenimentele istorice din preajma anului 1877, tratatul de la San Stefano, implicațiile Congresului de la Berlin și dezvoltarea României după 1877.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

5.6. Mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania

Până la reorganizarea Imperiului Austriac pe baze dualiste, Curtea de la Viena a oferit câteva satisfacții românilor: crearea în 1851 a mitropoliei "unite" de la Blaj cu două episcopii unite la Gherla și Lugoj și reprezentarea în dieta din 1863, când au intrat 46 de români, dietă care a votat egalitatea națiunii române și a confesiunilor sale cu celelalte națiuni și confesiuni și legea prin care limbile română, maghiară și germană erau recunoscute ca limbi ale administrației publice. Biserica ortodoxă a fost ridicată la rang de mitropolie cu reședința la Sibiu și două episcopii în subordine la Arad și Caransebeș. Mitropolit a devenit episcopul Andrei Șaguna, ultimul om al biserici care a condus mișcarea de emancipare națională a românilor. El a fost contestat de intelectualitatea laică care se orientase spre un program de altă factură de revendicări economice. În pragul creării dualismului 2.785.000 de români trăiau în Ungaria și erau conștienți de drepturile lor istorice. Lupta lor era condusă de o clasă de mijloc formată din oameni de afaceri și membri ai profesiunilor libere și aveau ca obiectiv autonomia politică, iar după cumpăna secolului autodeterminarea. Deși recunoșteau primatul agriculturii, erau convinși că industrializarea și urbanizarea erau cheia dezvoltării națiunii române.

Încheierea dualismului austro-ungar a însemnat intrarea Transilvaniei sub administrarea guvernului de la Budapesta.

"Legea naționalităților" din 1868 și legea învățământului din același an au agravat politica de maghiarizare forțată. Legea naționalităților a proclamat existența unei singure națiuni cea ungară "una și indivizibilă". Singura limbă oficială era cea maghiară. În învățământ limba maghiară era predată în toate școlile și avea "monopolul" în învățământul universitar. Limbile naționalităților nemaghiare puteau fi folosite numai în învățământul confesional.

În 1868 pentru a protesta împotriva dualismului, românii se adună din nou la Blaj și adoptă "Pronunciamentul de la Blaj" prin care se cerea restabilirea statutului autonom al Transilvaniei și aplicarea legilor Dietei de la Sibiu de recunoaștere a națiunii și limbi române. În elita politică a românilor transilvăneni s-a produs o sciziune în privința atitudinii de adoptat față de noua situație.

Gheorghe Barițiu și Ion Rațiu și-au manifestat ostilitate față de noul regim prin tactica cunoscută sub numele de "pasivism" (care însemna rezistența împotriva legilor și măsurilor guvernului ungar).

"Activiștii" reprezentați de Andrei Șaguna se pronunță în "favoarea acceptării realității" și a prezenței românești oricât de modeste în Parlamentul de la Budapesta.

Întemeiat pe ideea "activismului" ia ființă în 1869 "Partidul Național al românilor din Banat și Ungaria" condus de Alexandru Mocioni urmat la scurt timp de Partidul Național Român din Transilvania condus de Ilie Măcelariu care adoptă tactica pasivistă. În cele din urmă activiștii și pasiviștii și-au unit forțele în 1881 pentru a crea Partidul Național Român care trebuia să coordoneze întreaga activitate politică, economică și culturală a românilor. Noul partid avea ca obiectiv autonomia Transilvaniei, folosirea limbi române în administrație și justiție, autonomie bisericească și școlară, o nouă lege electorală bazată pe vot universal. PNR a redactat un Memorandum, în

1892, care a fost semnat de Ioan Rațiu, Gh. Pop de Băsești, Vasile Lucaciu și Septimiu Albani și prezentat împăratului, memorandum în care se denunțau inechitățile și brutalitățile care loveau populația românească.

Franz Josef refuză să primească Memorandumul și-l trimite guvernului ungar care a intentat un proces la Cluj în 1894 fruntașilor PNR. Procesul a prilejuit manifestații de solidaritate românească și de simpatie din partea unor personalități de prestigiu din Europa. Carol I intervine pentru ca inculpații să fie puși mai devreme în libertate. În România lupta de solidaritate cu români din Transilvania a fost condusă de "Liga pentru unitatea culturală a românilor" creată la București în 1891, care avea drept scop cooperarea cu români din teritoriile ajunse sub stăpânire străină.

În Transilvania o nouă generație de oameni politici printre care Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod, Vasile Lucaciu, adoptă activismul. În alegerile din 1906 românii obțin 16 locuri în Parlamentul de la Budapesta, ceea ce în condițiile date era un succes. Concomitent se întăresc legăturile cu românii transilvăneni din regat.

Se conturează trei curenți: linia oficială a PNR reprezentată de Vasile Goldiș, Theodor Mihali, federaliștii, reprezentați de Aurel C. Popovici, adepții federalizării monarhiei austriece și linia promovată de Octavian Goga care se pronunță deschis pentru unire.

Bucovina

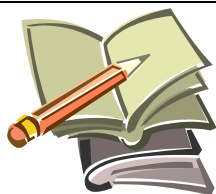
Români din Bucovina au mai multă libertate și posibilitate de acțiune. În 1849 Bucovina devine ducat al Imperiului Habsburgic condus de o Dietă cu sediul la Cernăuți. Limba oficială folosită în administrație, justiție și învățământ era germana. Pentru a contrabalansa ponderea populației românești se încurajază imigrația unor etnii (rutenii ajung în proporție aproape egală cu românii în preajma primului război mondial). Mișcarea națională din Bucovina nu au avut vigoarea celei din Transilvania.

Basarabia

Românii din Basarabia au o situație dramatică, reprezentând 86% din populație, dar mișcarea națională este înăbușită de administrația rusească (în 1867 limba română este scoasă din programele de învățământ, cărțile sunt adunate și arse). Se accentuează procesul de rusificare. La cumpăna dintre veacuri identitatea națională a românilor a fost susținută prin Biserică, școală, publicații, literatură și societăți culturale.

Test de autoevaluare 5E

"Mișcarea de eliberare națională a românilor din Transilvania"

Sugestii de redactare: Se vor prezenta principalele reforme aplicate de Imperiul Austriac pentru românii din Transilvania până în anul 1867 dar și după acest an, precum și apariția partidelor politice.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

5.7. Perspective

Secolul al XIX-lea a fost secolul marilor evenimente din istoria poporului român. El a cuprins principalele momente ale afirmării poporului român pe plan european; revoluțiile de la 1821 și 1848, Unirea Principatelor Române la 1859 dar și câștigarea independenței de stat a României la 1877-1878.

Pentru o aprofundare a acestei teme este important ca să fie studiate principalele lucrări publicate de specialiști...Istoria României, București 1999, Andrei Oțetea scrie despre Tudor Vladimirescu și mișcarea ȧteristă ("Tudor Vladimirescu și mișcarea ȧteristă în țările românești, 1821-1822");

Mircea T. Radu publică o lucrare despre revoluția de la 1821 ("1821, Tudor Vladimirescu și revoluția din Ȧara Românească");

Ghe. Platon scrie despre revoluția română de la 1848 ("Geneza revoluției române de la 1848");

Stan Apostol publică o amplă lucrare despre revoluția de la 1848 ("Revoluția română de la 1848");

Dan Berindei reface istoria Unirii Principatelor (în "Epoca Unirii");

N. Adălinoaei și Dan Berindei analizează reforma agrară din 1864 ("Reforma agrară din 1864") și tot N. Adălinoaei publică o amplă monografie despre Independența României la 1877 ("Independența națională României").

5.8. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 5A

- personalitatea lui Tudor Vladimirescu;
- consecințele revoluției de la 1821;
- convenția de la Akkerman;
- tratatul de la Adrianopol;
- ocupația rusească;
- generația pașoptistă.

Testul de autoevaluare 5B

- împrejurări externe în preajma anului 1859;
- congresul și conferința de la Paris;
- înfăptuirea unirii și domnia lui Alexandru Ioan Cuza;
- principalele reforme liberale ce au fost adoptate între anii 1863 -

1865

Testul de autoevaluare 5C

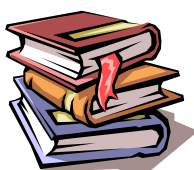
- aducerea unui prinț străin (Carol I);
- caracteristicile domniei lui Carol I;
- Constituția din 1866;
- prevederile Constituției din 1866.

Testul de autoevaluare 5D

- problema orientală;
- întreprinderea de la Livadia (Crimeea);
- începutul războiului ruso-turc;
- proclamarea independenței României;
- participarea României la războiul ruso-turc din 1877;
- Tratatul de la San Stefano și consecințele acestuia;
- Congresul de la Berlin și prevederile acestuia;
- dezvoltarea României după 1877.

Testul de autoevaluare 5E

- dualismul austro-ungar;
- Pronunciamentul de la Blaj;
- viața politică a românilor din Transilvania în a doua jumătate a secolului XIX;
- Memorandumul din 1892;
- organizarea politică a românilor din Transilvania după 1900.

Bibliografie

- Bărbulescu M; Deletant. Denis; Hitclius, Keith; Papacostea, Șerban Teodor; Pompiliu "Istoria României" Editura Enciclopedică București 1998
- Constantiniu Florin "O Istorie Sinceră A Poporului român" Editura universală și enciclopedică, București 1999
- Georgescu Vlad "Istoria Românilor De La Origini Până În Zilele Noastre" Editura Humanitas, București 1995
- Hilchius Keit "România 1866 – 1947" , Editura Humanitas, București 1998
- Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe "Istoria românilor în secolul XX. 1918 – 1948". Editura Paideca, București 1999.

Unitatea de învățare 6

Desăvârșirea statului național român

Cuprins

6.1. Obiectivele unității de învățare	117
6.2. Neutralitatea.....	118
6.3. Evenimentele din iarna 1916-1917	121
6.4. Unirea Basarabiei.....	123
6.5. Unirea Bucovinei.....	124
6.6. Unirea Transilvaniei cu România	126
6.7. Conferința de pace de la Paris.....	129
6.8. Perspective	130
6.9. Răspunsuri la testele de autoevaluare	131
Bibliografie	132
6.10. Test de verificare 3.....	133

6.1. Obiectivele unității de învățare

După parcurgerea unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să descrie situația României în perioada neutralității;
- să explice evenimentele din iarna anului 1916-1917;
- să prezinte importanța unirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România;
- să comenteze hotărârile Conferinței de pace de la Paris la sfârșitul războiului, și să explice importanța acestor hotărâri pentru România.

Deschideri și perspective

Este foarte important ca toți cursanții să aibă o viziune corectă asupra desăvârșirii statului național român prin însușirea unor date despre participarea României la luptele din anii 1916-1917 dar și din anul 1918. Considerăm că unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România a fost unul dintre cele mai importante evenimente din istoria poporului român, iar consfințirea acestor momente de către Conferința de pace de la Paris perfect justificată.

Desăvârșirea statului național român

România în Tripla Alianță

Aderarea României la Tripla Alianță a luat forma unui tratat bilateral cu Austro-Ungaria, în 1883 semnat la 18 / 30 octombrie și la care va adera și Germania, tratat prin care se acorda ajutor reciproc în cazul unui atac din partea Rusiei.

Oamenii politic și regele au considerat Puterile Centrale cea mai puternică forță militară și economică a Europei și timp de 30 de ani au fost atenți la echilibrul de forțe european. În timp, în cadrul alianței cu Puterile Centrale apar fisuri din cauza românilor din Ungaria, a Memorandumului și a procesului său.

Pledoariile lui Carol I la Viena și Berlin de a se exercita presiuni asupra guvernului ungar pentru a face unele concesii românilor nu au dat rezultate, iar opinia publică devenea din ce în ce mai ostilă față de Austro-Ungaria. Războaiele balcanice, prestigiul României de garant al echilibrului de putere din Balcani a dus la depărtarea de Tripla Alianță. În primăvara lui 1914 România se apropie de statele Antantei (Marea Britanie, Franța și Rusia). În iunie 1914 vizita Țarului la Constanța marchează începutul unei noi ere în relațiile dintre cele două țări.

6.2. Neutralitatea

După asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului habsburgic, la Sarajevo, regele și politicienii urmăresc cu încordare deteriorarea situației internaționale conștienți de faptul că poziția geografică a României făcea inevitabilă prezența ei într-un conflict european în expansiune.

Consiliul de Coroană din 21 iulie / 3 august 1914 a hotărât ca România să rămână neutră. La ședință s-au conturat două opțiuni. Prima, intrarea imediată în război de partea Puterilor Centrale susținută de Carol și P.P. Carp care își exprimau încrederea în victoria rapidă a Germaniei și cereau respectarea tratatului încheiat în 1883 și a doua favorabilă neutralității susținută de conducătorii de partide, care s-a impus.

Regele consimte la hotărârea majoritară, evidențiind astfel rolul său de monarh constituțional.

La 27 septembrie / 10 octombrie 1914 regele moare, responsabilitatea politicii externe a fost asumată de Ion I.C. Brătianu.

Neutralitatea a fost o perioadă de pregătire diplomatică, militară și psihologică pentru război.

Noul rege Ferdinand I nu avea personalitatea puternică ca a unchiului său (se găsea sub influența soției sale, a lui Ion I.C. Brătianu, șeful Partidului Liberal și a lui Barbu Știrbei, administratorul domeniilor coroanei).

Deși simpatiile lui Brătianu și ale regelui mergeau spre Antanta ei nu s-au grăbit să părăsească neutralitatea, urmărind ca desfășurarea evenimentelor să fie favorabilă obiectivelor naționale. În scena politică românească s-au conturat mai multe opinii. Partizanii unității naționale (Ionel Brătianu, Take Ionescu, N. Filipescu, N. Iorga) prin demonstrații, presă, prin „Liga culturală” făceau propagandă pentru alăturarea de Antanta care promisese sprijin pentru unirea teritoriilor locuite de români.

Partizanii securității naționale (P.P. Carp, Constantin Stere) care făceau propagandă pentru o alianță cu Puterile Centrale de teama pericolului rusesc.

Alexandru Marghiloman și Titu Maiorescu se pronunțau pentru o neutralitate până la capăt.

Timp de doi ani Brătianu a purtat negocieri cu Antanta. El cerea garanție scrisă ca România va primi Transilvania, Bucovina și Banatul ca recompensă pentru serviciile acordate, conștient fiind de izolarea geografică a țării față de aliații occidentali.

În 1916, după 6 săptămâni de negocieri, Franța oferă o formulă acceptabilă: Rusia va garanta în scris tot ce dorea Brătianu, chiar egalitatea cu ceilalți aliați la Conferința de pace.

La 4 / 17 august, Brătianu și reprezentanții diplomați ai Franței, Marii Britanii, Rusiei și Italiei la București au semnat convențiile politice și militare care stipulau condițiile intrării României în război. De importanță imediată erau prevederile referitoare la un atac asupra Austro-Ungariei, nu mai târziu de 15 / 28 august și recunoașterea drepturilor românilor din Austro-Ungaria la autodeterminare și la unirea cu Regatul României.

Starea de război

Consiliul de Coroană Român a aprobat oficial tratatele și a declarat război Austro-Ungariei la 14 / 27 august. În ziua următoare Germania a declarat război României. Turcia și Bulgaria i-au urmat exemplul.

Planul de campanie ofensivă în Transilvania, apărare pe Dunăre și în Dobrogea avea mai mult în vedere starea de spirit a populației decât necesitățile militare (eliberarea Ardealului a determinat opțiunea strategică a ofensivei peste Carpați).

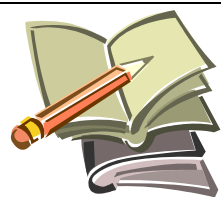
Campania din 1916

Din forțele disponibile 420.000 de oameni asigurau ofensiva în Transilvania în timp ce în sud 142.000 de soldați trebuiau să apere frontiera împotriva unui atac bulgaro-german și să acopere debarcarea trupelor ruse în Dobrogea.

În noaptea de 14 / 15 - 27 / 28 august 1916 trupele române trec frontiera în Transilvania, înainteză constant ocupând un număr de orașe printre care și Brașovul. Ofensiva este oprită la 26 august / 8 septembrie din cauza situației de la Dunăre unde se declanșase o ofensivă bulgaro-germană condusă de feldmareșalul von Mackensen, astfel încât trupele din Transilvania vor fi mutate aici. Condusă de mareșalul Alexandru Averescu armata română lansează un contraatac puternic la Giurgiu unde își atinge obiectivele. Din nou trupele vor fi mutate pe frontul de nord în Transilvania, unde timp de două luni vor apăra trecătorile împotriva încercărilor armatei austro-ungare de a pătrunde prin Bran și Predeal și a înainta spre capitală. Frontul este spart pe Valea Jiului, cade Craiova, trupele inamice înainteză și dau bătălia decisivă între 17 / 30 noiembrie și 20 noiembrie / 3 decembrie între râurile Argeș și Neajlov. Înfrângerea armatei române a dus la retragerea generală și armatele germane au intrat în București la 23 noiembrie / 6 decembrie 1916 frontul s-a stabilizat în sudul Moldovei, de-a lungul Dunării și a râului Siret.

Test de autoevaluare 6A

"1914-1916 Neutralitatea României"

Sugestii de redactare: Prezentați evenimentele istorice din perioada neutralității României 1914-1916.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

6.3. Evenimentele din iarna 1916-1917

Armata română pierduse aprox. 250.000 ostași, mai mult de jumătate din teritoriu, care cuprindea regiunile agricole și centrele industriale cele mai importante fuseseră ocupate de inamic.

După evacuarea regelui și a miniștrilor de la București la Iași, Ion I.C. Brătianu a format un guvern de uniune națională care a avut ca principale obiective reforma agrară și cea electorală. Revoluția rusă din 1917 a dat impuls reformelor. Posibilele repercursiuni ale revoluției asupra soldaților și țăranilor români au stârnit neliniște în cercurile guvernamentale, temându-se că ideile acestora se vor propaga din Rusia peste Prut în Moldova.

Presat de evenimente regele dă o proclamație către trupe promițându-le pământ și drept de vot după terminarea războiului. A fost susținut atât de liberali cât și de conservatori și gestul său a avut efectul dorit asupra moralului armatei. În lunile de iarnă s-a trecut la reorganizarea armatei române (care a fost dotată cu armament, „epurată” de elemente incapabile, instruită cu ajutorul misiunii militare franceze condusă de generalul Berthelot).

Campania din 1917

În iulie 1917 generalul Averescu pornește ofensiva la Măraști, dar după câteva zile de succese oprește operațiunile pentru că situația din Galiția se agravase, iar trupele ruse din Moldova se dezorganizau, fiind lipsite de disciplină și moralitate.

La 24 iulie / 6 august mareșalul von Mackenzen lansează o ofensivă puternică al cărei obiectiv era să dea o lovitură decisivă armatelor română și rusă și să oblige România să iasă din război.

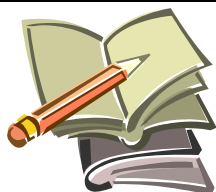
La Mărășești însă, armata română oprește înaintarea trupelor austriece și germane punând capăt ofensivei acestora.

Evenimentele din vara lui 1917 din Rusia amenințau să dezorganizeze frontul de luptă și să submineze stabilitatea socială și politică din Moldova.

Revoluția bolșevică din noiembrie 1917 a agravat criza.

Test de autoevaluare 6B

"Campaniile din 1916 - 1917"

Sugestii de redactare: Se vor menționa campanii militare din 1916 - 1917

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

6.4. Unirea Basarabiei

Această situație a precipitat evenimentele din Basarabia. Căderea sistemului țarist i-a pus pe basarabeni în mișcare : țăranii au început să ocupe și să împartă pământurile moșierilor, în timp ce ofițerii moldoveni din armata rusă preoții, intelectualii liberali cereau autonomie politică.

În 20 octombrie / 2 noiembrie - 27 octombrie / 7 noiembrie 1917 se desfășoară „Marele congres ostășesc” reunit la Chișinău, care, într-o atmosferă de avânt a proclamat autonomia politică și teritorială a Basarabiei, a hotărât constituirea forțelor armate proprii și convocarea unui organ reprezentativ destinat să conducă țara: Sfatul Țării.

Întrunit la 21 noiembrie / 4 decembrie Sfatul Țării era alcătuit din 120 reprezentanți ai diverselor categorii social-profesionale și etnice, aleși din diverse partide, organizații, comitete, avându-l ca președinte pe Ion Inculeț.

La 2 / 15 decembrie 1917 Sfatul Țării proclamă Republica Democratică Moldovenească Autonomă în cadrul Federației Ruse între râurile Prut și Nistru.

Pentru a supraviețui noua republică avea nevoie de ajutor extern. Când forțele bolșevice au ocupat capitala Chișinău și au dispersat Sfatul Țării la 5 / 18 ianuarie 1918, membrii acestuia au făcut apel la guvernul român de la Iași, cerând ajutor.

Guvernul României trimite o divizie de trupe care i-au alungat pe bolșevicii din Chișinău la 18 / 26 ianuarie 1918.

Dezarmarea trupelor sovietice aflate în Basarabia a atras o replică dură din partea guvernului sovietic. După ce la 1 / 14 ianuarie 1918 ministrul României la Petrograd, C. Diamandy și membrii misiunii militare române au fost arestați, la 13 / 26 ianuarie guvernul sovietic a decis ruperea relațiilor diplomatice cu România și confiscarea tezaurului românesc aflat în păstrare la Moscova.

La 24 ianuarie / 6 februarie 1918, Sfatul reînființat a declarat independența Republicii Moldova, iar la 27 martie / 9 aprilie 1918 majoritatea moldovenească din Sfat a votat unirea cu România în anumite condiții.

După vot, primul ministru Alexandru Marghiloman, venit la Chișinău a declarat în fața Sfatului Țării: „ În numele poporului român și a regelui său, MS Ferdinand I, iau act de hotărârea Sfatului și proclam Basarabia unită, de data aceasta pentru totdeauna, cu România, una și nedivizibilă.”

Bucuria guvernului român a fost de scurtă durată căci la 18 febr/3 martie noul guvern bolșevic al Rusiei a semnat pacea de la Brest-Litovsk cu Puterile Centrale și a ieșit din război, lipsind România de sprijinul rus și izolând-o de Occident. Două luni mai târziu guvernul român condus la acea dată de Alexandru Marghiloman (conservator pro-german) a semnat tratatul de la București prin care România devenea dependentă economic și politic de Puterile Centrale. Tratatul de pace separată cu Puterile Centrale nu este recunoscut de regele Ferdinand. Autoritățile române reușesc prin tot felul de stratageme să împiedice într-o mare măsură dezarmarea trupelor și predarea armamentului către Puterile Centrale.

Sfârșitul războiului

Evenimentele hotărâtoare pe câmpurile de luptă au schimbat repede soarta României. Pe frontul de vest Aliații au zădărnicit ofensiva germană finală din iulie 1918 și au început să înainteze constant spre Germania, iar în nordul Italiei au respins armatele austro-ungare și au obligat Austro-Ungaria să accepte un armistițiu la 21 octombrie / 3 noiembrie. La 28 octombrie / 10 noiembrie regele Ferdinand a ordonat armatei să reentre în război și la 1 decembrie a intrat în București în fruntea trupelor sale.

Înfrângerea militară aduce după sine destrămarea imperiilor central europene. Primul se prăbușește cel austro-ungar, pe care noul său conducător, împăratul Carol încearcă tardiv să-l salveze printr-o federalizare anunțată la 18 octombrie 1918.

Popoarele din imperiu o iau înaintea diplomaților și decid ele inele asupra destinului lor.

6.5. Unirea Bucovinei

Diviziunile din rândul elitei politice românești, dar și agresivitatea naționaliștilor ucraineni au creat în Bucovina obstacole în calea realizării unirii cu România. În timpul războiului Bucovina fusese teatru de operațiuni militare. Convinsă ca populațiile române și rutene nu sunt fidele monarhiei, autoritățile imperiale au luat măsuri deosebit de aspre, mergând până la execuții împotriva celor vinovați sau bănuți de necredință față de Viena.

Dezagregarea Dublei Monarhii a descătușat în Bucovina energiile naționale. Aici pătrunderea masivă a elementului ucrainian, mai ales în nord, a făcut ca în acea zonă, demografic, noii veniți să fie majoritari și să încerce divizarea Bucovinei, hotărâți să-și asigure controlul.

C. Isopescu-Grecul, președintele Consiliului Național Român din Viena s-a pronunțat în favoarea constituirii unui stat autonom Bucovinean în cadrul imperiului federalizat. De mare însemnătate în organizarea forțelor românești unioniste a fost ziarul „Glasul Bucovinei” condus de Sextil Pușcariu.

În spiritul unirii s-au desfășurat la Cernăuți, în ziua de 14 / 27 octombrie 1918 lucrările Adunării Naționale a românilor care s-a declarat „Constituantă a acestei Țări române” și a hotărât „unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un stat național independent”. A fost constituit Consiliul Național Român alcătuit din 50 de membri, având un comitet executiv prezidat de Iancu Flondor.

Mai întâi în expectativă, ucrainenii, prin Adunarea lor Națională au refuzat să recunoască hotărârile Adunării Naționale a românilor pentru teritoriul în care ei erau majoritari.

Confruntat cu primejdia divizării provinciei, Iancu Flondor face apel la guvernul României de la Iași, care ordonă Diviziei 8 infanterie să intre în Bucovina. Legiunea ucrainiană s-a retras precipitat iar ostașii români s-au bucurat de o primire călduroasă.

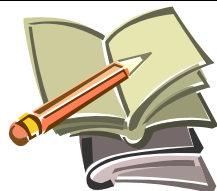
Consiliul Național Român asumându-și rolul de Constituantă a hotărât la 31 octombrie / 2 noiembrie crearea unui guvern condus de Iancu Flondor, președinte al Consiliului fiind Dionisie Bejan.

Guvernul bucovinean a convocat la 15 / 28 noiembrie 1918 Congresul General al Bucovinei, la care în afară de Consiliul Național Român au luat parte reprezentanți ai Consiliilor Naționale german și polon, populația ucrainiană fiind reprezentată de 13 primari și delegați din localitățile unde ea era majoritară.

Congresul a votat în unanimitate „unirea necondiționată și pe veci a Bucovinei în vechile ei hotare, până la Ceremuș, Colaciu și Nistru cu Regatul României”.

Test de autoevaluare 6C

"Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România"

Sugestii de redactare: Se vor menționa principalele momente ale Unirii celor două provincii românești.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

6.6. Unirea Transilvaniei cu România

Mișcarea națională din Transilvania era cea mai puternică din toate teritoriile locuite de români și aflate sub ocupație străină. Aici exista o puternică burghezie română care va lupta alături de reprezentanții celor două biserici românești (ortodoxă și greco-catolică) și de secția română a Partidului Social Democrat din Ungaria pentru realizarea dezideratului național.

Intrarea României în război și primirea entuziastă făcută de românii transilvăneni trupelor eliberatoare au determinat autoritățile să ia măsuri represive printre care arestarea și internarea în lagăre. Transilvănenii, bănățenii și bucovinenii din lagărul de la Darnița au redactat un manifest în 1917 prin care se pronunțau pentru unirea într-un singur stat român.

Agitațiile de la Budapesta și asasinarea contelui Tisza, fostul prim-ministru (simbol al conservatorismului și ultra naționalismului maghiar) a deschis calea spre putere contelui Mihaly Karolyi care ca apărător al naționalităților nemaghiare oprimate intră în legătură cu fruntașii mișcării naționale române.

Partidul Național Român, al cărui Comitet Executiv își afirmase încă de la 12 octombrie intenția de a asigura românilor transilvăneni statutul unei „națiuni libere” și de a-și asuma conducerea Transilvaniei, ca organ de putere, a investit pe Alexandru Vaida-Voievod să reprezinte în Parlamentul de la Budapesta poziția partidului.

La 18 octombrie 1918 Alexandru Vaida-Voievod spune în parlamentul ungar: „Națiunea așteaptă și pretinde afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inalienabile la deplina viață națională”, stârnind vii proteste.

Sosit la Viena, Iuliu Maniu, a găsit capitala imperială pradă haosului și descurajării. Hotărât să pună bazele unei armate române el preia Regimentul 64 din Orăștie cu un efectiv de 5.000 de militari, își asumă conducerea lui și cu avizul ministrului de război asigură în acele zile ordinea în capitala imperială.

Socialistul Ion Fluieraș, ia inițiativa constituirii la 31 octombrie 1918 a Consiliului Național Român, alcătuit din 6 reprezentanți ai PNR și 6 ai PSD, organism menit să coordoneze eforturile celor două partide în conducerea luptei naționale. Consiliul își mută sediul la Arad și publică un manifest prin care denunță politica de oprimare și deznaționalizare dusă de guvernul ungar.

În Transilvania și în Banat românii se organizau în plan politic și militar. Simultan cu lupta națională s-au desfășurat acțiuni violente cu caracter economic și social. Guvernul ungar a încercat să oprească secesiunea românilor prin tratative cu fruntașii CNR, dar eșuează.

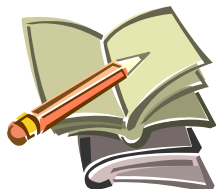
La 14 noiembrie 1918, Iuliu Maniu rezumă în două cuvinte obiectivul mișcării naționale române: „separarea deplină”, separare care trebuia proclamată în cadrul unui for național reprezentativ, de aceea este convocată Marea Adunare Națională din Transilvania, la Alba-Iulia, pe 1 decembrie 1918, la care românii și-au desemnat delegați.

La Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia din 18 noiembrie / 1 decembrie 1918 au participat 1228 delegați (în jurul clădirii erau peste 100.000 de români veniți din întreaga Transilvanie), s-au rostit cuvântări entuziaste (Ștefan Cicio Pop, Iuliu Maniu) și s-a luat hotărârea unirii românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească și a teritoriilor locuite de ei cu România. În programul Adunării erau prevăzute o autonomie tranzitorie, organizarea Transilvaniei să fie bazată pe „deplina libertate pentru toate popoarele conlocuitoare”, în învățământ, administrație și justiție își foloseau limba proprie, egalitatea și autonomia confesională, un regim democratic în toate sferele vieții publice, votul direct, egal, secret pentru ambele sexe, de la 21 de ani, o reformă agrară radicală, drepturi și avantaje pentru muncitori, etc.

Teama de politica de centralizare autoritară atribuită lui Ion I.C. Brătianu i-a făcut pe basarabeni să voteze inițial o unire condiționată, pe bucovineni să facă referire la viitorul regim democratic și pe transilvăneni să expliciteze amănunțit libertățile democratice, reforma agrară radicală și drepturile muncitorimii.

Test de autoevaluare 6D

"Unirea Transilvaniei cu România"

Sugestii de redactare: Se vor menționa principalele momente ale Unirii, mișcarea națională din Transilvania și însemnătatea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

6.7. Conferința de pace de la Paris

S-a născut astfel România Mare. Obiectivul primordial al lui Ion I.C. Brătianu la Conferința de pace de la Paris (începută în ianuarie 1919) a fost obținerea recunoașterii internaționale a noilor granițe ale țării. Cei patru mari (Marea Britanie, Franța, SUA și Italia) care împreună cu Japonia formau Consiliul Suprem nu aveau de gând să trateze România ca un partener egal. Pentru Brătianu Transilvania era cea mai importantă problemă. Era hotărât să împingă noua frontieră cu Ungaria până la Tisa, de aceea armata română pătrunde adânc în teritoriul ungar, Republica Ungară a sovietelor condusă de Bela Kun cade, Budapesta este ocupată, dar încercarea lui de a instala un guvern dornic să încheie pace în condiții favorabile pentru România se lovește de opoziția Aliatilor occidentali.

În cadrul dezbaterilor o problemă delicată era cea a minorităților, de fapt problema evreiască. Aliații inseraseră în propunerea de tratat cu Austria garanții de drepturi egale pentru evrei și un angajament de a lua ulterior alte măsuri pe care aliații le-ar considera necesare (cuprinse într-un tratat special al minorităților).

Pe 3 mai Brătianu a promis că România va asigura egalitatea absolută și libertăți politice largi pentru toate minoritățile etnice, dar a refuzat să accepte o știrbire a suveranității țării permițând altor state să dicteze politica guvernului. Discuțiile ajung în impas, România nu semnează tratatul de la Saint-Germain cu Austria din 10 septembrie 1919 și Brătianu și guvernul său demisionează.

Problemele teritoriale sunt rezolvate în decurs de un an, iar guvernul de coaliție al blocului parlamentar condus de Alexandru Vaida-Voievod, sub presiunea Consiliului Suprem semnează tratatul cu Austria și pe cel al minorităților la 9 decembrie 1919.

Tratatul de la Neuilly din 27 noiembrie 1919 a lăsat intactă frontiera cu Bulgaria (cea din 1913).

Recunoașterea dobândirii Basarabiei a fost amânată până la rezolvarea disputelor cu Ungaria. La 4 iunie 1920 prin tratatul de la Trianon se acorda României întreaga Transilvanie și o parte din estul Ungariei incluzând orașele Oradea și Arad.

Consiliul ambasadurilor care luase locul Conferinței de Pace a recunoscut dobândirea de către România a teritoriului dintre Prut și Nistru prin tratatul din 28 octombrie 1920.

Până în toamna lui 1920 toate noile achiziții teritoriale ale României fuseseră ratificate internațional (se adăugau 156.000 km² și aproape se dubla populația). În deceniile ce vor urma se vor lua măsuri pentru integrarea noilor provincii cu cetățenii lor în structurile modernizate ale statului român.

6.8. Perspective

Desăvârșirea statului național român a fost un subiect mult mediatizat și studiat de istorici. Faptul că el s-a realizat după primul război mondial, dar mai ales că a fost recunoscut de Marile Puteri prin tratatul de pace de la Paris, a conferit României un statul de stat victorios cu oarecare pondere în situația politică a Europei Centrale și de sud-est în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Pentru aprofundarea acestei teme, pe lângă bibliografia prezentată considerăm că este necesară studierea și a unor lucrări importante spre a asigura o continuitate la evenimentele anterioare.

Ștefan Pascu scrie o amplă lucrare despre făurirea statului național unitar român ("Făurirea statului național unitar român");

lordache Anastasie face o prezentare pertinentă asupra vieții politice între anii 1910-1914 ("Viața politică în România, 1910-1914 ");

Constantin Kirițescu a publicat o lucrare despre războiul de întregire a României ("Istoria războiului pentru întregirea României");

Victor Anastasiu a scris despre situația României în primul război mondial ("România în primul război mondial ");

Gh. I. Brătianu a prezentat acțiunile politice și militare întreprinse de România în anul 1919 ("Acțiunea politică și militară ale României în 1919").

6.9. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 6A

- România și alianțele militare din Europa;
- perioada Neutralității;
- hotărârile Consiliului de Coroană din 21 iulie / 3 august 1914 de la Sinaia;
- convențiile politice și militare încheiate de România cu Antanta din 4 / 17 august 1916;
- starea de război.

Testul de autoevaluare 6B

- Campania din militară din 1916;
- evenimentele din iarna 1916-1917;
- Campania din militară din 1917.

Testul de autoevaluare 6C

- evenimentele din Basarabia din anul 1917;
- constituirea Sfatului Țării;
- declararea independenței Republicii Moldova;
- unirea Basarabiei cu România;
- tratatul de la București;
- sfârșitul războiului;
- Unirea Bucovinei cu România.

Testul de autoevaluare 6D

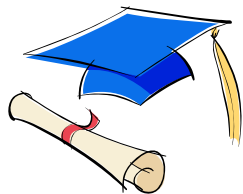
- manifestul românilor transilvăneni, bănățeni și bucovineni redactat la Darnița în anul 1917;
- constituirea Consiliului Național Român și componența lui;
- organizarea românilor în plan politic și militar;
- convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 18 noiembrie / 1 decembrie 1919;
- proclamarea Unirii Transilvaniei, Banatului și Țara Ungurească cu România.

Bibliografie

- Bărbulescu M; Deletant. Denis; Hitclius, Keith; Papacostea, Șerban Teodor; Pompiliu "Istoria României" Editura Enciclopedică București 1998
- Constantiniu Florin "O Istorie Sinceră A Poporului român" Editura universală și enciclopedică, București 1999
- Georgescu Vlad "Istoria Românilor De La Origini Până În Zilele Noastre" Editura Humanitas, București 1995
- Hilchius Keit "România 1866 – 1947" , Editura Humanitas, București 1998
- Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe "Istoria românilor în secolul XX. 1918 – 1948". Editura Paideca, București 1999.

6.10. Test de verificare 3

Conferința de pace de la Paris. Recunoașterea noilor granițe ale României Mari

Sugestii de redactare: Cursanții vor prezenta momentele Conferinței de pace de la Paris și vor analiza însemnătatea desăvârșirii statului național român.

Lucrarea de verificare redactată trebuie să aibă ca întindere **1 pana la 2** pagini și va fi predată tutorelui la termenul stabilit.

Înainte de rezolvare consultați pagina 129 precum și bibliografia selectivă de la unitatea de învățare 6.

Notarea lucrării de verificare se face după cum urează:

- 1 punct din oficiu;
- 1 punct pentru modul de exprimare;
- 2 puncte pentru prezentarea sfârșitului primului război mondial;
- 3 puncte pentru prezentarea Conferinței de pace de la Paris;
- 3 puncte pentru analiza importanței desăvârșirii statului național român.

Unitatea de învățare 7

Secolul XX

Cuprins

7.1. Obiectivele unității de învățare	135
7.2. Societatea românească interbelică. Economie si societate	136
7.3. Viața politică.....	137
7.4. Relațiile internaționale.....	140
7.5. România sub Carol al II-lea.....	141
7.6. Războiul antisovietic	146
7.7. Sovietizarea și comunizarea	150
7.8. Ultima dictatură, cea Ceaușistă	155
7.9. Perspective	156
7.10. Răspunsuri la testele de autoevaluare	158
Bibliografie	159
7.11. Test de verificare 4.....	160

7.1. Obiectivele unității de învățare

La terminarea unității de învățare, cursanții vor fi capabili:

- să descrie societatea românească interbelică;
- să descrie activitatea partidelor politice în perioada interbelică;
- să definească relațiile internaționale care au influențat politica României;
- să caracterizeze situația României sub Carol al II-lea;
- să identifice și să compare perioadele de sovietizare și comunizare în România.

Deschideri și perspective

Însușirea cunoștințelor despre societatea românească în perioada interbelică în care un rol important l-au avut partidele politice dar și rolul relațiilor internaționale în dezvoltarea României.

Importante sunt și trăsăturile perioadelor de sovietizare și comunizare în societatea românească precum și urmările lor pentru România.

7.2. Societatea românească interbelică. Economie si societate

Perioada interbelică a fost o epocă plină de vitalitate și creativitate (cu o dezvoltare a economiei, cu o confruntare pe plan politic între democrația parlamentară și forțele autoritarismului, cu un sistem de relații internaționale abil constituit).

După unirea Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și Banatului structura etnică nu se modifică simțitor, procentul minorităților fiind relativ mic. Aportul industrial al Transilvaniei și Banatului a sporit ponderea populației muncitorești, fără a modifica fundamental structura profesională a populației ocupată în principal în agricultură. O mutație de anvergură în sectorul de bază al economiei, agricultura, a produs reforma agrară din 1821 care a dus la dispariția clasei moșierești, a înlăturat inechitabila distribuire a pământului, dar nu a putut rezolva definitiv problema agrară care reapărea datorită divizării micii proprietăți rurale ca urmare a împroprietărilor prin moștenire. Soluția problemei agrare stătea în industrializare în absorbirea de către industrie a brațelor de muncă din agricultură.

Industria se va dezvolta, va depăși efectele crizei economice din 1829 – 1933 și va cunoaște o creștere a numărului întreprinderilor (accentul s-a pus pe ramura petrolieră și cea metalurgică, pe industria chimică, construcții etc.). Liberalii au practicat o susținută politică "prin noi înșine" aducând legi protecționiste (1924, 1927, 1929) întărite după criză cu altele în 1931, 1935, 1936 și izbutind să reducă ponderea capitalului străin în societățile anonime la 40% în 1938. La orașe nivelul de trai crește, apar milionarii. Aspectele politici interne și externe ale României au fost incluse într-o amplă dezbateră națională cu privire la căile de dezvoltare pe care statul Român trebuia să le urmeze.

Marea dezbateră

Dezbaterăa acestor probleme a dus la conturarea a două curențe principale: al europeniștilor și al tradiționaliștilor.

Europeniștii tratau România ca pe o componentă a Europei de aceea trebuia să urmeze calea dezvoltării economice și sociale bătută deja de Occidentul urbanizat și industrializat. Două personalități ies în evidență: criticul literar Eugen Lovinescu și economistul și sociologul Ștefan Zeletin. Ei au legat dezvoltare României de introducerea capitalului de tip occidental și au considerat revoluția de la 1848 și Constituția de la 1866 drept jaloane ale supraviețuirii românești. Lovinescu considera că forța motrice s-a aflat în schimbul de idei în timp ce Zeletin a pus accentul pe cauzele economice și sociale.

Tradiționaliștii subliniau caracterul agrar al României și căutau modelele de dezvoltare bazate pe moștenirea socială și culturală. Au fost influențați de romanticii germani de la care au învățat să aprecieze superioritatea culturii față de civilizație. Tot de influență germană este credința tradiționaliștilor în sat, ca principal factor formator și protector al caracterului național. Dintre tradiționaliști s-au impus fondatorii revistei literare "Gândirea" (gândiriștii). Ei erau atrași de gândire speculativă, de experiențele mistice și religioase, de spiritualitatea primitivă a folclorului. Gândiriștii s-au grupat în două curențe. Unul, condus de Nichifor Crainic, alarmat de decăderea morală și spirituală continuă a societăți românești

Începând din secolul al XIX-lea, a preconizat întoarcerea la ” valorile autentice” ale spiritului românesc, adică la învățămintele Ortodoxiei răsăritene. Celălalt curent ”gândirist” este reprezentat de Lucian Blaga care recunoștea contribuția pe care Ortodoxia o avusese în trecut în viața culturală și spirituală a României, dar și-a extins investigațiile și la sufletul popular așa cum era revelat în folclor și mitologie.

Ideile tradiționaliste au îmbrăcat și alte forme. Filozoful Nae Ionescu teoreticianul trăirismului era convins că Europa se află în pragul unei noi epoci de spiritualitate, care va înlocui pustiul moral și etic al unei lumi dominate de știința și tehnologia modernă. El a găsit sursele spiritualității românești în ortodoxism.

Alături de europeniști și tradiționaliști se conturează și o a treia cale, care îmbină moștenirea agrară a României cu nevoia de a asimila de la Europa ceea ce era mai util țăranului în consonanță cu cultura satului. Țărăniștii se situau în continuarea poporaniștilor și au elaborat o doctrină a României agrare, ca o lume a treia, situată între individualismul capitalist, la vest și colectivismul socialist, la est. Elaborarea principiilor economice ale țăranismului se datorează lui Virgil Madgearu.

7.3. Viața politică

În viața politică românească în perioada interbelică problema principală a fost lupta între democrație și autoritarism. În această perioadă viața politică a fost dominată de două partide: liberalii și național-țăărăniștii.

PNL

PNL a deținut puterea pe lungi perioade, în special între 1922 – 1926. Forța motrice a partidului provenea din oligarhia financiară grupată în jurul marilor familii de bancheri și industriași în frunte cu familiile Brătianu. Conducătorii liberali își prezentau partidul ca aflându-se deasupra claselor, promotor al unor măsuri în urma cărora beneficiau toate elementele societății (inițiasse reforma agrară și electorală și transpusesse în realitate ideea de unitate națională prin crearea României Mari). Se considera un partid al națiunii și a avut printre reprezentanți de marcă pe Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu și I. G. Duca.

PNȚ

PNȚ s-a format în 1926 când Partidul Țărănesc din Vechiul Regat s-a unit cu Partidul Național din Transilvania (la început alianța părea imposibilă datorită incompatibilității programelor lor).

Partidul Țărănesc înființat la București în 18 decembrie 1919, avându-l ca președinte pe Ion Mihalache a urmărit ca principal obiectiv reforma agrară. Soluțiile propuse reflectau ideile lui Constantin Stere și principiile țăranismului elaborate de Virgil Madgearu.

Partidul Național din Transilvania condus de Iuliu Maniu era reprezentantul tuturor elementelor populației românești din Transilvania, prin ideile sale era în esență burghez. Conștienți că separat nu sunt suficienți de puternici și-a unit forțele în 1926 formând PNȚ (cu Iuliu Maniu președinte, Mihalache vicepreședinte și Virgil Madgearu secretar general).

Amenințările la adresa celor două partide majore veneau dinspre stânga și dreapta politică.

Partidele de stânga

Partidele de stânga au avut o influență extrem de redusă în România. Mișcarea de stânga s-a scindat în 1921, când se creează Partidul Comunist din România. Mișcarea sindicală, care era mai influentă decât partidele muncitorești, susține pe social democrați, nu pe comuniști. Ea propulsează în viața politică un Partid Social Democrat (cu acest nume din 1927), care la alegerile din 1928 obține nouă mandate în Parlament, la cele din 1931 șapte, apoi tot mai puține pentru că se destramă în mai multe disidente.

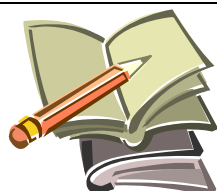
Celălalt partid muncitoresc al comuniștilor, are o influență și mai scăzută. În tot timpul existenței sale interbelice a fost o secție a Internaționalei Comuniste, un instrument al intereselor Moscovei. Rândurile PC scad treptat (2000 de membri la întemeiere și 1000 în timpul celui de-al II-lea război mondial). În 1924 datorită activității antistatale este scos în afara legii.

Partidele de dreapta

Dreapta era mai puternic reprezentată deși apare mai târziu, în 1922 – 1923, când în jurul profesorului ieșean antisemit A.C. Cuza se formează o asociație devenită ligă, care obține 10 locuri în Parlament la alegerile din 1926. În 1927 din rândurile ei se rupe Legiunea Arhanghelui Mihail, cunoscută din 1930 sub denumirea de Garda de Fier, condusă de Corneliu Zelea Codreanu. Mișcarea de dreapta era puternic naționalistă, antiliberală și antisemită, promovează mesianismul, cultul personalității, anticomunismul la care se adaugă o exaltare a valorilor creștin-ortodoxe. În exterior s-a bucurat de susținerea lui Hitler. Legionarii intră în forță în viața politică, recurg pentru a-și atinge scopul, la asasinatul politic (I. Gh. Duca, în 1933 și Armand Călinescu în 1939), iar în 1937 prin rezultatele obținute în urma alegerilor ajung a treia forță politică.

Test de autoevaluare 7A

"Societatea românească interbelică"

Sugestii de redactare: Se vor menționa principalele momente istorice după Marea Unire și principalele partide din viața politică din România.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

7.4. Relațiile internaționale

În politica externă forțele politice românești s-au străduit să creeze un regim de securitate europeană care să garanteze, sub egida Societății Națiunilor menținerea statu-guo-ului în Europa și implicit a României Mari, așa cum rezultase ea în urma sistemului Versailles. Forțele politice românești considerau Franța și Marea Britanie principalii garanți ai Tratatului de pace de la Versailles, de aceea au încercat să mențină relații strânse cu aceste state.

Lipsa de interes a Franței este subliniată de faptul că Tratatul cu România va fi semnat abia în 1926 (guvernul francez nu era interesat de o alianță militară cu statul român neavând încredere în forța sa armată). Relațiile politice dintre România și Marea Britanie au avut o intensitate redusă, Anglia nu a avut o strategie politică în această parte a Europei, ea avea interese mai mult de ordin economic legate mai ales de petrolul românesc, sectorul unde britanicii au făcut importante investiții. România încheie convenții defensive cu statele din jur. În 1921 încheie o convenție cu Polonia (înlocuită cu un tratat de garanție în 1926 pentru a se asigura reciproc împotriva Rusiei Sovietice).

Cu Cehoslovacia și Iugoslavia în 1920 – 1921 România încheie Mica Înțelegere, ca o reacție a celor trei țări la ineficiența garanțiilor cuprinse în tratatele de pace, pentru crearea unei securități regionale într-o zonă unde existau trei state care duceau o politică revizionistă (Ungaria, Rusia Sovietică și Bulgaria). Artizanul acestei alianțe a fost Take Ionescu. În 1926 România încheie tratate de amicitie pe lângă Franța și cu Italia, aderă la pactul Brand-Kellog și la Protocolul de la Moscova din 1928 – 1929 (care interzicea războiul ca instrument de reglementare a intereselor naționale).

România a jucat un rol activ în realizarea "Înțelegerii Balcanice", care a reprezentat extinderea în Europa de sud-est a principiilor securității regionale întruchipate de "Mica Înțelegere". Tratatul prin care s-a creat alianța, semnat de reprezentanții României, Iugoslaviei, Greciei și Turciei la 9 februarie 1934, s-a declarat a fi defensiv, dar era în mod clar îndreptat împotriva Bulgariei, principala țară revizionistă din regiune. Diplomația română a fost activă și originală. Un rol însemnat în impulsianarea ei l-a avut Nicolae Titulescu, diplomat de excepție, prin personalitatea căruia România ocupa un loc important la Societatea Națiunilor (Titulescu este de două ori în 1931 și 1932 președinte a Adunării Generale). În aceeași intenție de a crea un sistem de securitate colectivă Titulescu restabilește relațiile economice cu Uniunea Sovietică în 1934, iar în 1936 poartă convorbiri cu Litvinov, ministrul de externe sovietic pentru încheierea unui tratat cu U.R.S.S. dar s-a lăsat înșelat de aparențe, crezând în bunele intenții ale Moscovei. Bazându-și securitatea pe crearea unor sisteme de alianțe, România a alocat puține fonduri dotării militare, tactică greșită, deoarece edificiul diplomatic s-a prăbușit odată cu prăbușirea democrațiilor occidentale.

Demiterea lui Titulescu ca ministru de externe a simbolizat o schimbare subită în politica externă a României în favoarea Germaniei. Criza Cehoslovacă din primăvara anului 1938 a restrâns opțiunile conducătorilor României. În 1939 se încheie tratatul economic dintre România și Germania (pe cinci ani), dat fiind interesul crescut a statului german față de petrolul românesc, în strânsă legătură cu pregătirile de război.

În 1939 guvernul român cere Marii Britanii și Franței să anunțe public că nu vor mai tolera modificări de granițe în Europa de est (cele două state promit României ajutor în cazul în care îi era amenințată independența).

Pactul de neagresiune din 23 august 1939 între Germania și Uniunea Sovietică a fost un șoc pentru guvernul român care își bazaseră politica externă pe presupunerea că exista o ostilitate profundă între nazism și comunism.

Se ajunge în anul 1940, an dramatic în istoria noastră națională când la deteriorarea situației externe, se adaugă colapsul vieții politice interne.

7.5. România sub Carol al II-lea

Începutul alterării situației interne se plasează în anii crizei economice, careia i se asociază și o criză politică. La originea ei s-a aflat reîntoarcerea în țară a prințului Carol care l-a înlăturat pe propriul său fiu, Mihai (care în calitate de prim moștenitor a primit titlul de "Mare voievod de Alba-Iulia") și a devenit la 8 iunie 1930 regele Carol al II-lea. Primul ministru de atunci Iuliu Maniu nu s-a opus restaurației.

Gravitatea revenirii lui Carol constă, nu în schimbările intervenite la vârful puterii și nu atât în imoralitatea personajului devenit rege al României cât în hotărârea sa de a pune capăt sistemului democratic, de a instaura o monarhie autoritară, în fapt o dictatură regală. Regele a dus o campanie sistematică de erodare a partidelor, încurajând diviziunile din interiorul lor și sprijină sciziunile mai ales în cele două mari partide PNȚ și PNL. Regele a impus atotputernicia unei camarile al cărei centru era amanta sa Elena Lupescu, devenit factor decisiv în viața politică (numirile de miniștri se făceau după preferințele ei).

N. Iorga l-a sprijinit pe rege în dorința de a realiza un guvern peste partide, considerând că disputele dintre partide, ca altă dată cele dintre partidele boierești nu sunt factor de progres. La 10 februarie 1938 guvernul lui Octavian Goga, soluție rezultată din alegerile parlamentare neconcludente din decembrie 1937 este înlocuit cu un guvern prezidat de patriarhul Miron Cristea, guvern care nu mai era expresia unei majorități parlamentare, ci expresia voinței regale.

Noua Constituție din 20 februarie 1938 nu mai era expresia unui acord colectiv de voință a diverșilor factori constituționali, ea exprima voința suveranului. Regimul parlamentar este înlocuit cu unul autoritar. Noua Constituție pune capăt separării puterilor în stat, introduce pedeapsa cu moartea. Partidele politice sunt desființate (ele își vor menține tacit, structura organizatorică, dar vor refuza să colaboreze cu regimul). Locul partidelor tradiționale, este luat de Frontul Renașterii Naționale, unde puteau intra toți cetățenii, în primul rând funcționarii de stat (devine partid de masă cu 3,5 milioane de membri).

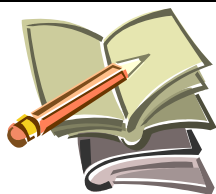
Regimul dictatorial nu se sprijină pe un program ci pe o camarilă. Guvernarea sprijinindu-se pe armată și poliție. Regele intră în conflict deschis cu legionarii pe care inițial a încercat să-i folosească drept masă de

manevră, conflict căruia îi cad victime sute de legionari în frunte cu Zelea Codreanu (în replică legionarii îl asasinează în 1939 pe primul ministru și mâna forte a regimului Armand Călinescu).

În preajma izbucnirii războiului sistemul de alianțe al României se destramă în urma deciziilor marilor puteri care fac concesii repetate Berlinului. În 1938 Carol al II-lea pleacă în vizită la Paris și Londra și se întâlnește cu Hitler (refuză să schimbe orientarea politici externe a României, dar cedează presiunilor economice și încheie tratatul comercial prin care economia țării, în special petrolul, ajunge subordonată intereselor germane). Anglia și Franța reacționează, încheie acorduri comerciale cu România și garantează independența nu și integritatea teritorială.

Test de autoevaluare 7B

România între anii 1930-1940. Domnia lui Carol al II-lea

Sugestii de prezentare: Se va prezenta situația României între anii 1930-1940 cu accent pe viața politică.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

Anul 1940

Pactul Ribbentrop-Molotov din 1939 însoțit de un protocol adițional secret privind delimitarea sferelor de influență între cei doi semnatori, a desăvârșit izolarea României. După căderea Franței, Stalin îl anunță pe Hitler că intenționează să ocupe teritoriul românesc convenit în 1939, Basarabia, la care adaugă Bucovina de Nord (inițial pretinsese toată Bucovina, dar Hitler s-a opus). La 26 iunie 1940 U.R.S.S. trimite României un ultimatum în acest sens, cerând evacuarea teritoriilor vizate în 48 de ore. Sub presiunea lui Hitler și Mussolini, Carol al II-lea și guvernarea cedează. La 28 iunie Uniunea Sovietică a anexat, fără ca România să opună rezistență, Basarabia, Nordul Bucovinei și ținutul Herța.

Evenimentul a declanșat o adevărată isterie războinică în Ungaria. Războiul împotriva României era foarte popular, dar ar fi produs distrugeri în perimetrul petrolier și întreruperea livrărilor de petrol către Germania. Reichul simpatiza cu revendicările teritoriile ale Ungariei și Bulgariei față de România, dar era decis să nu permită nici un fel de ostilități militare în spațiul românesc. Izolarea politică, primejdia rusească l-au determinat pe Carol al II-lea să renunțe la 1 iulie la garanțiile anglo-franceze și să-i solicite lui Hitler trimiterea unei misiuni militare și garanții pentru frontierele țării. Criza româno-sovietică i-a arătat Fűrerului primejdia ca U.R.S.S. să iasă din limitele acordului de delimitare a sferelor de influență din 1939. Pentru Hitler, care își anunțase intenția de a ataca U.R.S.S. în 1941, România era nu numai furnizoarea de petrol dar și o bază de atac împotriva Rusiei Sovietice.

Pentru a acorda garanții României, Hitler impune negocieri româno-ungare care încep la Turnu Severin, dar eșuează ducând la intervenția directă a Fűrerului care impune arbitrajul de la Viena, de fapt un dictat prin care România pierdea în favoare Ungariei un teritoriu de 43492 km² cu 2.667.007 locuitori, în majoritate români. Consiliu de Coroană de la București considerând că avea de ales "între salvarea ființei politice a statului nostru și posibilitatea dispariției lui" a acceptat decizia de la Viena.

La Craiova, negocierile româno-bulgare se încheie cu semnarea unui tratat în 7 septembrie care prevedea cedarea Cadrilaterului către Bulgaria. România Mare dispăruse.

Răspunzător de catastrofa României regimul dictaturii regale s-a prăbușit odată cu frontierele țării.

Antonescu la putere

Rapturile teritoriale au sporit adversitatea față de partidelor politice dar și a Gărzii de Fier, față de Carol al II-lea care apelează la generalul Ion Antonescu, singurul capabil să țină sub control situația dificilă.

Carol spera să folosească relațiile bune pe care Antonescu le avea cu liderii partidelor politice, cu Garda de Fier, dar și cu membrii delegației germane la București pentru a-și îmbunătăți propria situație, fără să ia în calcul ura imensă a generalului față de rege.

Imaginea lui Ion Antonescu este azi diferită în exterior și în țară. Pentru occidentali Ion Antonescu este aliatul lui Hitler, cel ce a trimis numeroși evrei din Basarabia și Bucovina în lagăre unde mai multe zeci de mii au murit. Imaginea din țară îl prezintă ca pe un șef de stat care, cu toate insistențele lui Hitler nu a admis trimiterea nici unui evreu în lagărele din Germania și Polonia, iar când a trimis în gheto-uri evrei din Basarabia și Bucovina a făcut-o nemulțumit de comportamentul populației evreiești din 1940 care pactizase cu sovieticii (inițial s-a bazat mai ales pe măsuri de ordin economic împotriva evreilor, depozitându-i treptat și scoțându-i din ramurile economice unde dominau prin procesul de "românizare").

Pentru Antonescu era clar că soluționarea crizei politice nu se putea face cât timp Carol era la putere, de aceea pe 5 septembrie i-a cerut să abdice și să părăsească țara. La 6 septembrie Carol al II-lea a renunțat la tron în favoarea fiului său de 19 ani, Mihai, și părăsește țara. Tot atunci, la urcarea pe tron Mihai a emis un decret care îi acorda lui Antonescu puteri depline în funcția sa de Conducător al statului român.

A trecut imediat la înlocuirea vechii ordini politice cu una nouă pe care a descris-o drept "statul național totalitar". Pe plan extern preocuparea cea mai urgentă a lui Antonescu a fost consolidarea alianței cu Germania, fără a avea intenția de a accepta vasalitatea politică și economică față de Hitler. (nu era filogerman, ci profrancez și englez). Generalul s-a adresat forțelor politice pentru sprijin. Partidele istorice, liberal și național-țărănesc, refuză neacceptând (așa cum făcuseră și cu Carol al II-lea) să fie asociate cu un regim de dictatură. Atunci Antonescu face ape la Garda de Fier, care acceptă, astfel Horia Sima, liderul legionar devine viceprim-ministru, iar colaboratorii săi primesc cinci ministere. La 14 septembrie 1940 România este declarată "stat național legionar". La 10 octombrie Antonescu admite intrarea trupelor germane în țară, (misiunea germană de instrucție număra 20000 de oameni) era înzestrată cu blindate și ocupa principalele puncte strategice ale țării. Germanii arătau astfel sovieticilor că România devenise zonă de influență germană.

România aderă la Pactul tripartid la 23 noiembrie 1940 (după scurte vizite ale lui Antonescu la Hitler și Mussolini). Prin semnarea la 4 decembrie 1940 la Berlin a unui nou acord economic de colaborare româno-german, economia României devine subordonată intereselor economiei Germane.

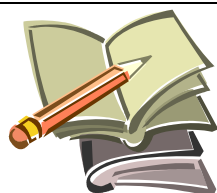
Între legionari și Antonescu apar divergențe. Legionarii care vroiau instaurarea în țară a unui regim totalitar și instaurarea unei lumi noi prin

distrugerea totală a celei vechi, dublează aparatul de stat cu propriile structuri, practică asasinatul în masă și la 21 ianuarie 1941 ocupă mai multe cazărmi și posturi de poliție din capitală.

Cu acordul lui Hitler, la 22 ianuarie 1941, Antonescu trece la înlăturarea legionarilor, rebeliunea este înfrântă (416 morți mulți arestați, alți 700 între care și Horia Sima sunt recuperați de trupele germane din România și trimiși în Germania). La 14 februarie denumirea de "stat național legionar" este abrogată.

Test de autoevaluare 7C

România în 1940

Sugestii de prezentare: Se vor prezenta: pactul Ribbentrop-Molotov și situația României în 1940 la venirea lui Antonescu la putere.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

7.6. Războiul antisovietic

Antonescu promite lui Hitler participarea economică și militară a României la campania împotriva U.R.S.S.

La 22 iunie 1941 la câteva ore după ce începuse invazia germană în U.R.S.S. regele Mihai și Ion Antonescu au declarat începerea "Războiului sfânt" pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de nord de ocupația sovietică. Intrarea în război nu se face printr-o convenție care să stipuleze condițiile colaborării cu Germania și nici printr-o consultare cu factorii politici din țară. Liderii politici și regele i-au cerut lui Antonescu în iulie, după cucerirea prin lupte grele a teritoriilor răpite cu un an înainte, să înceteze ostilitățile cu Rusia Sovietică. Antonescu refuză considerând ca recuperarea celor două provincii era nemijlocit legată de victoria în război și oricum nu ar fi putut rezista presiunilor germane.

Armata română are rol important în cucerirea Crimeii (1941 – 1942), participă la bătălia de la Stalingrad (1942 – 1943) la luptele din Kuban (1943), apoi în defensivă la apărarea Crimeii (1943 - 1944).

Potrivit unor calcule recente pe frontul de răsărit bilanțul românesc a fost tragic (624000 de morți, răniți și prizonieri). Campania în stepele rusești a fost un dezastru național. În timpul ei Antonescu a cerut în mai multe rânduri lui Hitler (a avut în total 14 întâlniri cu acesta) ca prețul colaborării de război, anularea Dictatului de la Viena. Hitler îi întreține abil iluzia revocării și pentru aceasta îi oferă administrarea, nu anexarea, Transnistriei (teritoriul dintre Nistru și Bug unde trăiau în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea românii). În acest teritoriu vor fi organizate lagăre de concentrare pentru evreii și aromânii din Basarabia și Bucovina.

Încercări de ieșire a României din război

Crește opoziția din țară. Regele declară public la 1 ianuarie 1943 dorința lui de "pace bazată pe dreptate". Mihai Antonescu, ministru de externe încerca să-i contacteze pe anglo-americani prin ambasadele acestora din țările neutre; la Lisabona, Stockholm, Berna, Ankara, Madrid. În septembrie 1943 la Ankara este trimis în acest scop un nou ministru Alexandru Cretzianu. Aici se vor desfășura principalele tratative între septembrie 1943 și martie 1944. În paralel alte tratative vor avea loc la Cairo în (martie – iunie 1944) și la Stockholm (noiembrie 1943 – iunie 1944) cu sprijinul liderilor politici din opoziție Iuliu Maniu și George Brătianu, și al influentului om politic Barbu Știrbei.

Ango-americanii legați de sovietici răspund cu mare prudență. Din august 1943 aliați încep să bombardeze regiune petroliferă de pe Vale Prahovei, iar la 4 aprilie 1944 bombardează pentru prima dată Bucureștiul.

Pentru a stăvili marea sovietică români vroiau să capituleze numai în fața anglo-americanilor. Mai sperau și în deschiderea celui de al II-lea front în Balcani. În urma discuțiilor s-a obținut doar renunțarea la capitularea fără condiții și tratative directe între mareșalul Antonescu și sovietici (care rămân fără rezultat, Antonescu neacceptând condițiile puse).

Opoziția continuă discuțiile la Cairo și la 10 iunie 1944 acceptă toate condițiile unui armistițiu, dar aliații nu se mai arăta interesați. În aprilie 1944 trupele sovietice intraseră în țară și anglo-americanii lasă România în mâinile rușilor, determinându-l pe Mareșal să le accepte condițiile. Din 20 august Armata Roșie declanșase ofensiva în Moldova pe linia Iași-Chișinău. România se află în fața a două alternative: ieșirea imediată din război sau ocuparea de către ruși.

Sfătuit de cercurile palatului, regele Mihai I se hotărăște să nu mai aștepte evoluția evenimentelor cu Antonescu la cârma statului și, în după amiaza zilei de 23 august 1944, în timp ce mareșalul se afla în audiență la el, ordonă arestarea lui. Cu lovitura de stat de la 23 august 1944, fără ca făuritorii ei să o vrea, s-a ajuns la punerea în practică a ambelor alternative.

Ieșirea României din războiul purtat alături de axă a determinat prăbușirea întregului sistem de apărare german în Balcani. Mareșalul german Keitel, într-un raport trimis lui Hitler, constată că schimbarea situației din România, "a produs o răsturnare de front extrem de periculoasă, care va duce nu numai la pierderea României ci și a Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punând în pericol toată armata germană în balcani, pierderea grâului și a petrolului românesc constituie o altă mare și grea pierdere pentru Reichul German". Printr-o proclamație a regelui la 23 august, ora 22, trupele române primeau ordin să înceteze operațiunile contra Armatei Roșii. Oprirea operațiunilor a fost unilaterală, căci sovietici, fără instrucțiuni de la Moscova nu vroiau sau nu au vrut să știe și au continuat înaintarea luând în drumul lor 130000 de prizonieri, soldați și ofițeri, deportați imediat în U.R.S.S. În restul țării, trupele române luptă cu cele germane care refuză propunerea regelui de a se retrage și la cerea lui Hitler trec la o acțiune de pedepsire bombardând Bucureștiul.

Noul guvern, condus de Generalul Sănătescu declară război germanilor și cere ajutor aliaților care bombardează aglomerările de trupe germane din nordul Bucureștiului, ajutând la încheierea cu succes a luptei.

Patru zile mai târziu rușii vor ocupa Bucureștiul eliberat de trupele germane. La cererea sovietică, anglo-americanii acceptă ca armistițiul cu România să fie semnat la Moscova, aliații fiind reprezentați doar de sovietici. România este părăsită astfel în mâinile lui Stalin. La 4 septembrie delegația română din care făcea parte și comunistul Lucrețiu Pătrulescu, sosește la Moscova, dar va fi primită de Molotov abia pe 10 septembrie nu pentru propuneri și discuții ci pentru a semna condițiile armistițiului deja redactat.

Armistițiul semnat pe 13 septembrie prevedea ca România să întrețină armata de ocupație, să plătească în 6 ani o despăgubire de 300 milioane \$ și să participe la război împotriva Germaniei cu 12 divizii, să pună la dispoziția sovieticilor industria și logistica de război.

Rușii au impus României să trimită în U.R.S.S 100.000 de "muncitori" (astfel vor ajunge în Rusia sovietică 27.000 sași și 35.000 svabi introducându-se ca motiv comportamentul minorității germane de la venirea lui Hitler la putere). Aplicarea armistițiului revenea unei comisii aliate de control, în realitate, una sovietică.

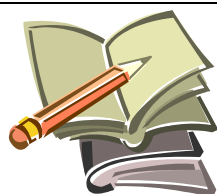
Faptul precede și anunță înțelegerea ce va interveni la Moscova în octombrie 1944 între Stalin și Churchill prin care Uniunii Sovietice i se acordă 90% influența în România, iar celorlalți aliați 10%, invers ca în Grecia.

Necunoscând înțelegerea, românii participă cu toate forțele economice și militare (circa 540.000 soldați până în mai 1945) la războiului împotriva Germaniei și Ungariei ajungând până în Cehoslovacia și Austria. Folosiți de ruși în sectoarele cele mai expuse, pierderile au fost însemnate (circa 170.000 morți și răniți) la ele adăugându-se cheltuieli financiare ce s-au ridicat la un miliard de dolari.

Bilanțul pierderilor românești în al doilea război mondial s-a ridicat la 800.000 oameni (morți, răniți, dispăruți), țara sărăcită și cel mai rău ocupată de o putere care-i va schimba viitorul conform principiului afirmat de Stalin în fața lui Tito în 1944 "cine ocupă un teritoriu își impune și propriul său sistem social".

Test de autoevaluare 7D

" Războiul antisovietic "

Sugestii de prezentare: Se vor prezenta principalele momente ale războiului antisovietic.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

7.7. Sovietizarea și comunizarea

Sovietizarea

Puterile occidentale au crezut inițial ca scopul sovieticilor era să-și impună influența direct asupra centrului și răsăritului Europei pentru ale asigura securitatea.

Sovieticii nu urmărea însă guverne putere ci sovietizarea întregii zone prin instaurarea de regimuri comuniste, pentru care scop folosesc partidele comuniste ce, la adăpostul trupelor de ocupație sau chiar cu sprijinul lor direct trec la preluarea puterii.

”Peste tot scrie istoricul Vlad Georgescu, de la Elba la Vistula și Dunăre, preluarea puterii și dărâmarea lumii vechi se face prin teroare și violență sub protecția nemijlocită a trupelor de ocupație și sub ochiul neputincios al observatorilor occidentali”. Occidentul era incapabil de reacție în fața milioanele de soldați sovietici răspândiți în Europa.

Guvernele de tranziție de la București, conduse de generalii Sănătescu și Rădescu formate din militari și tehnicieni (în absența unei prompte reacții din partea național-țărăniștilor, care erau în acel moment partidul politic cel mai puternic și care a refuzat puterea) sunt înlăturate, ultimul cu brutalitate.

Andrei Vîsinski, trimisul Moscovei, bate cu pumnul în masa în fața regelui cerând aducerea guvernului Petru Groza în timp ce lângă palat staționau trupe rusești.

În guvernul instaurat la 6 martie 1945 comuniștii dețineau majoritatea. Acestui guvern sovieticii îi încredințează administrația Transilvaniei de Nord, refuzată guvernelor anterioare, în schimbul trecerii la stalinizarea României. O nouă reformă agrară va fărâmița cu totul proprietatea asupra pământului, dar ea era cerută de soldații de pe front și de toți săracii satelor. Guvernul Groza trece la epurarea și schimbarea radicală a componentei aparatului de stat central și local, la restrângerea libertății de mișcare în economie, la crearea primelor lagăre de deținuți.

Declarația președintelui Truman potrivit căreia SUA nu semna tratatele de pace cu România și Bulgaria pentru că nu aveau ca interlocutori guverne reprezentative, îl determină pe rege să încerce o ultimă rezistență și-i cere lui Petru Groza să demisioneze. Groza refuză și susținut de trupele de ocupație continuă opera de comunizare. Atunci regele intră în așa numita ”grevă regală” și refuză să semneze decretele guvernului, dar primul ministru se dispensează de semnătura sa și publică în continuare decrete în ”Monitorul Oficial”.

Tensiunea în țară crește, iar în ziua onomasticii regelui la 8 noiembrie 1945 are loc, o mare demonstrație în București cu care ocazie au loc ciocniri între comuniști și anticomuniști prezenți, ciocniri soldate cu morți și răniți. Se impunea intervenția occidentalilor pentru a ieși din criză (la Moscova au loc tratative între miniștri de externe sovietic, englez și american) care vor da câștig de cauză sovieticilor.

La București este trimisă o comisie aliată formată din A. Vîsinski, A. Harriman și A. Clarck-Kern (ambasadorul SUA, respectiv al Marii Britanii la Moscova) care solicită guvernului Groza să includă doar reprezentanții fără portofoliu al național-țărăniștilor și liberalilor și să se angajeze că va respecta libertățile democratice și va organiza alegeri libere. Când reprezentanții SUA

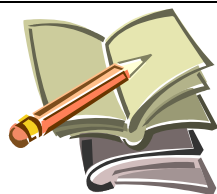
și i Angliei declară limpede că "nu pot proteja pe rege și pe liderii opoziției de urmări" regele cedează și acceptă situația, Occidentul recunoscând la 4 februarie 1946 guvernul Petru Groza.

Tratatul de pace semnat de România în februarie 1947 la Paris recunoaște drepturile României asupra Transilvaniei dar impune țării condiții grele (cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord prevăzută deja în Convenția de armistițiu) și legalizează prezența militară sovietică, neprevăzând nici un termen de evacuare. Primele alegeri parlamentare postbelice din 19 noiembrie 1946 sunt truate pentru a asigura victoria comuniștilor și a aliaților lor (în realitate alegerile au fost câștigate de țărăniști).

O propagandă fără scrupule duce la sporirea rândurilor comuniștilor (în rândurile lor intră numeroși reprezentanți ai minorităților naționale, maghiari și evrei), persecutați sau socotindu-se persecutați de vechiul regim și legionari (pentru a scăpa de închisori, după o prealabilă înțelegere cu Ana Pauker). Astfel dacă în august 1944 Partidul Comunist avea sub o mie de membri, în decembrie 1947 ajunge la 80.383. Prim secretar era Gh. Gheorghiu-Dej, dar forța reală în partid o dețin până în 1952 comuniști veniți de la Moscova: Ana Pauker, Vasile Luca, Iosif Chișinevski, Leonte Răutu.

Test de autoevaluare 7E

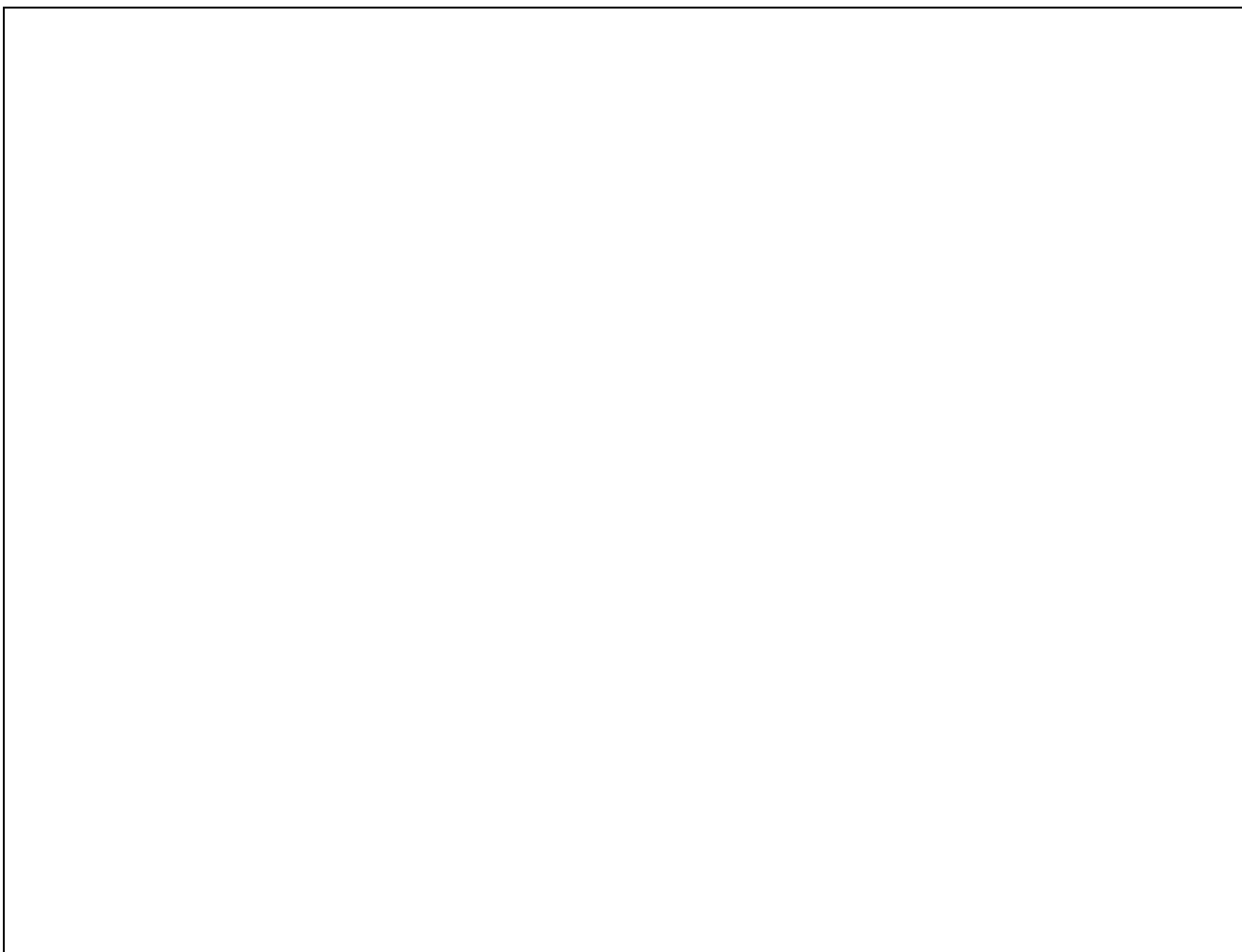

"Sovietizarea României"

Sugestii de prezentare: Se vor prezenta principalele etape ale sovietizării statului român.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

Comunizarea

Guvernul Groza sub presiunea comuniștilor începe înlăturarea opoziției. În iunie 1946 este executat Ion Antonescu și alți 3 dintre colaboratorii săi, urmat de execuția altor 56 așa-zisi criminali de război. În 6 noiembrie 1947 sunt înlăturați din guvern liberali care acceptaseră să colaboreze cu comuniștii în 1945, conduși de Gh. Tătărașcu.

În iulie 1945 mai mulți lideri național-țărăniști sunt arestați și condamnați la închisoare pe viață.

Regele devenise un personaj de decor, cei drept foarte medaliat. Primise de la Stalin ordinul "Victoria" și de la președintele american "Legiunea pentru merit" pentru contribuția României la înfrângerea nazismului. La 30 decembrie 1947 regele Mihai I este silit să abdice.

România se declară republică populară. Sistemul sovietic avea cale liberă. La 11 iunie 1948 sunt naționalizate principalele întreprinderi industriale, bancare, de transport, de asigurări, urmate de naționalizările micilor întreprinderi.

Se trece la planificarea centralizată a producției și desfacerii mărfurilor. În 1949 începe colectivizarea forțată a agriculturii folosindu-se uneori mijloace de presiune (sunt arestați 80000 de țărani care au opus rezistență) astfel încât în 1962 sunt colectivizate 96% din terenurile arabile ale țării.

În plan politic sunt desființate toate partidele și organizațiile politice, singurul admis este Partidul Muncitoresc Român (făurit în 1948 prin unificarea PSD și PCR. Frontul Plugarilor care a existat până în 1953 era o anexă decorativă. Au fost suprimați zeci de oameni care se opuneau regimului. În 1948 este anulat Concordatul cu Vaticanul iar biserica greco-catolică este forțată să se unească cu cea ortodoxă (cei 5 episcopi se opun și sunt arestați alături de 600 de ierarhi). În 1948 se creează securitatea.

În cultură se aplică modelul sovietic, se distrug și se rescriu valorile tradiționale, învățământul este reorganizat după modelul sovietic, istoria națională este rescrisă pe baze marxist-leniniste, se aplică cenzura, se întrerup legăturile cu Occidentul, măsuri menite să schimbe mentalitatea românilor.

În politica externă România încheie tratate de colaborare și asistență mutuală doar cu statele subordonate Moscovei. Tot cu aceste țări se încheie acorduri economice care duc în 1949 la crearea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc cu sediul la Moscova. Înțelegerile militare dintre țările din sfera sovietică duc la crearea Tratatului de la Varșovia, la care România aderă în mai 1955.

Zona sovietică a Europei își avea astfel o organizare proprie în toate domeniile. Europa se rupea în două părți distincte, iar România cade în partea estică a Cortinei de fier, în lagărul socialist.

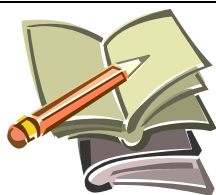
Relațiile românești la o astfel de încadrare sunt de altă natură decât în Ungaria, Polonia, Republica Democrată Germană. La noi se formează lupta de rezistență a partizanilor, grupuri organizate în munți cu ajutorul populației. Fosta elită politică se dovedește însă salbă și cedează lacul impostorilor, ariviștilor dornici de afirmare prin orice mijloace.

În 1958 Gheorghe Gheorghiu Dej îl convinge pe Hrușciiov de supunerea totală a României față de Moscova și îl determină să retragă trupele sovietice. Faptul îi îngăduie o oarecare libertate de mișcare. De teama procesului de destabilizare care urmărea schimbarea echipelor instaurate la putere de Stalin în 1945 în țările "socialiste" Gheorghe Gheorghiu Dej se detașează treptat de Moscova.

În ani 1960 România profită de conflictul chino-sovietic și își lărgeste aria de acțiune. Se opune planului lui Hrușciiov de introducerea a diviziunii și specializării economice a țărilor socialiste, ceea ce ar fi transformat România într-o țară exclusiv agricolă. În 1963 România votează la ONU altfel decât Uniunea Sovietică. Regimul capătă respectabilitate în ochi Occidentului care era interesat să slăbească coeziunea pactului de la Varșovia. În plan intern regimul încercă să-și creeze o aură de credibilitate. Sistemul polițienesc devine mai relaxat (în 1964 sunt eliberați din închisori deținuții politici sunt mobilizate valorile interzise după 1948, se tinde către liberalizare).

Test de autoevaluare 7F

"Comunizarea României"

Sugestii de prezentare: Se vor prezenta principalele etape ale comunizării României.
Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.
Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

7.8. Ultima dictatură, cea Ceaușistă

În aceste condiții după moartea lui Dej, în 1965 puterea este preluată de Nicolae Ceaușescu, dar la momentul respectiv alegerea sa în funcția de primsecretar al CC al PCR era considerată o soluție de provizorat.

De o remarcabilă abilitate și șiretenie politică Nicolae Ceaușescu reușește să elimine în numai câțiva ani pe cei mai apropiați tovarăși de drum ai predecesorului său (Gheorghe Apostol, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici) pentru ca ulterior să-i îndepărteze și pe cei care-l sprijiniseră în atingerea acestui scop. Setea devoratoare de putere și orgoliul nemăsurat îl fac să caute și consacrarea în arena politică internațională.

În cei 24 de ani de exercitare a puterii el rămâne conducătorul de partid și de stat de pe glob care a primit în audiență cel mai mare număr de personalități din lumea întreagă și a efectuat cele mai multe vizite peste hotare.

În primii ani continuă să îmbunătățească climatul de destindere moștenit, atât pe plan intern cât și extern. În 1965 se adoptă o nouă Constituție, scade ponderea marxismului în învățământ, se înregistrează un relativ progres economic. Se adaugă la aceasta o deschidere externă. Între 1964 – 1974, România este vizitată de președinții americani Richard Nixon și Gerald Ford, de Charles de Gaulle, care au adus cu ei bunăvoința Occidentului și ajutorul lui economic.

Acțiunea cea mai spectaculoasă de distanțare de Moscova are loc în august 1968 când Bucureștiul refuză să participe la invazia Cehoslovaciei și condamnă public acțiunea militară a Tratatului de la Varșovia (fapt bine văzut și încurajat de Occident).

Economia se menține tot stalinistă, cu dezvoltarea exagerată a unor ramuri ca: industria chimică, metalurgică, construcțiile de mașini cu realizarea unor obiective ambițioase (Canalul Dunăre – Marea Neagră, combinate mamut în domeniul industriei petrochimice și siderurgice) care depășeau posibilitățile reale ale țării, dezechilibrând economia.

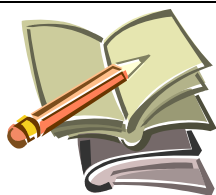
Un nou curs politic începe să se manifeste după așa-numitele "teze din iulie" în 1971 enunțate în urma vizitei lui Ceaușescu în China și Coreea de Nord, când îl va elimina pe principalul său adversar politic Ion Gheorghe Maurer, când introduce principiul rotației cadrelor (după bunul plac al conducătorilor).

Se naște cultul personalității "Conducătorului" apropiat de spirit, fast și manifestări de cel nord-coreean. Viața economică, socială și politică ajunge strict centralizată. Arbitrajul despotice se accentuează, megalomania sa se manifestă în construcțiile gigantice, în demolarea unor vechi centre din marile orașe, în "sistematizarea" satelor la care se adaugă o vădită încălcare a drepturilor cetățenești.

În momentul izbucnirii revoluției din decembrie 1989 societatea românească prezenta toate simptomele decadenței: criză economică, structuri politice depășite, energii sociale blocate, deteriorarea accentuată a valorilor morale și spirituale.

Test de autoevaluare 7G

"Dictatura Ceaușistă"

Sugestii de prezentare: Se vor explica etapele instaurării dictaturii de către Nicolae Ceaușescu și dezvoltarea cultului personalității.

Răspunsul trebuie încadrat în spațiul rezervat în continuare.

Verificați răspunsurile la sfârșitul unității de învățare.

7.9. Perspective

Secolul XX și mai ales perioada de după primul război mondial a fost o epocă plină de vitalitate și creativitate pentru România, mai ales în dezvoltarea economică dar și în plan politic. După unirea României cu Basarabia, Bucovina, Transilvania și Banatul s-a dezvoltat industria, iar reforma agrară din 1921 a dus la dispariția clasei moșierilor.

Tot după primul război are loc o confruntare, pe plan politic, între democrație și autoritarism. Acum se formează partidele politice de stânga și de dreapta care vor influența viața politică în România mai ales în preajma celui de-al doilea război mondial, iar politica dusă în această perioadă ca și situația internațională existentă vor duce la rapturi teritoriale, la aderarea României la Pactul Tripartid la 23 noiembrie 1940. După război, România este abandonată de Marile Puteri intrând în sfera de influență a URSS ceea ce va duce la sovietizarea și comunizarea ei.

Pentru aprofundarea principalelor evenimente ale unității de învățare este necesar abordarea unor lucrări de specialitate precum:

Ion Scurtu și Gheorghe Buzatu scriu o istorie a românilor pentru perioada 1918-1948 ("Istoria românilor în secolul XX. 1918-1948");

Gheorghe Zaharia și Constantin Batoran analizează politica de apărare națională a României între 1919-1939 ("Politica de apărare națională a României între 1919-1939");

Viorica Moisuc comentează în cartea sa izolarea politică a României între 1919-1940 ("Premisele izolării politice a României. 1919-1940");

Constantin Kirițescu publică despre contribuția României la al doilea război mondial ("România în al doilea război mondial");

Gheorghe Buzatu încearcă să analizeze activitatea mareșalului Antonescu ("Mareșalul Antonescu în fața istoriei");

Ghiță Ionescu scrie despre comunismul în România ("Comunism în România. 1944-1962");

Ion Ioanid comentează instaurarea comunismului în România ("Instaurarea comunismului între rezistență și represiune").

7.10. Răspunsuri la testele de autoevaluare

Testul de autoevaluare 7A

- situația României după Marea Unire;
- marea dezbatere privitoare la dezvoltarea României;
- viața politică interbelică (PNL, PNȚ, partidele de stânga și de dreapta).

Testul de autoevaluare 7B

- relațiile internaționale în prima jumătate a secolului XX;
- Mica Înțelegere;
- Înțelegerea Balcanică;
- Pactul de neagresiune dintre Germania și Uniunea Sovietică;
- Restaurația din 8 iunie 1930;
- guvernul lui Octavian Goga;
- Constituția din 1938;
- crearea Frontului Renașterii Naționale.

Testul de autoevaluare 7C

- urmările pactului Ribbentrop-Molotov pentru România;
- Dictatul de la Viena;
- negocierile de la Craiova cu Bulgaria;
- venirea la conducerea României a lui Ion Antonescu;
- aderarea României la Pactul tripartid la 23 noiembrie 1940.

Testul de autoevaluare 7D

- războiul antisovietic;
- încercări de ieșire a României din război;
- armistițiul de la Moscova;
- participarea României la războiul împotriva Germaniei;
- bilanțul pierderilor.

Testul de autoevaluare 7E

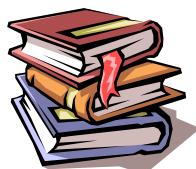
- guvernele de tranziție;
- guvernul Petru Groza;
- "greva regală";
- tratatul de pace de la Paris din 1947 și prevederile lui;
- Partidul Comunist și evoluția lui.

Testul de autoevaluare 7F

- înlăturarea opoziției de către guvernul Dr. Petru Groza;
- abdicarea regelui;
- proclamarea Republicii;
- colectivizarea agriculturii;
- desființarea partidelor politice;
- politica internă a guvernului Dr. Petru Groza;
- politica externă a guvernului Dr. Petru Groza;
- retragerea trupelor sovietice.

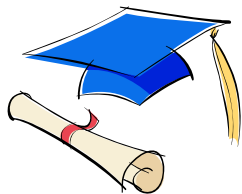
Testul de autoevaluare 7G

- etapele instaurării dictaturii conduse de N.Ceaușescu;
- Constituția din 1965;
- anul 1968;
- "tezele din iulie 1971";
- cultul personalității.

Bibliografie

- Bărbulescu M; Deletant. Denis; Hitclius, Keith; Papacostea, Șerban Teodor; Pompiliu "Istoria României" Editura Enciclopedică București 1998
- Constantiniu Florin "O Istorie Sinceră A Poporului român" Editura universală și enciclopedică, București 1999
- Georgescu Vlad "Istoria Românilor De La Origini Până În Zilele Noastre" Editura Humanitas, București 1995
- Hilchius Keit "România 1866 – 1947" , Editura Humanitas, București 1998
- Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe "Istoria românilor în secolul XX. 1918 – 1948". Editura Paideca, București 1999.

7.11. Test de verificare 4

Societatea românească în secolul XX

Sugestii de redactare: Faceți o introducere cu încadrarea temei în situația internațională la începutul secolului XX. Prezentați caracteristicile generale ale vieții politice românești, instaurarea dictaturii personale a lui Carol al II-lea. Comentați încercările de ieșire a României din război din anul 1944, drepturile câștigate dar și condițiile impuse României în urma Tratatului de pace de la Paris din februarie 1947.

Lucrarea de verificare redactată trebuie să aibă ca întindere **2 pana la 3** pagini și va fi predată tutorelui la termenul stabilit.

Înainte de rezolvare consultați paginile 136, 137, 141, 146, 147, 148. precum și bibliografia selectivă de la unitatea de învățare 7.

Notarea lucrării de verificare se face după cum urmează:

- 1 punct din oficiu;
- 1 punct pentru modul de exprimare;
- 2 puncte pentru caracterizarea vieții politice românești în perioada interbelică;
- 2 puncte pentru prezentarea dictaturii personale a lui Carol al II-lea;
- 2 puncte pentru descrierea încercărilor României de a ieși din război;
- 2 puncte pentru prezentarea prevederilor Tratatului de pace de la Paris din februarie 1947.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Adăniloiaie, N., *"Reforma agrară din 1864"*,
Editura Academiei Române, București, 1967

Adăniloiaie, N., *"Independența națională a României"*,
Ed. Academiei Române, București, 1986

Armbruster, Adolf, *"Romanitatea românilor. Istoria unei idei"*,
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1993

Barnea, I.; Ștefănescu, Ștefan, *"Din istoria Dobrogei, III, Bizantini, români și bulgari la Dunărea de Jos"*, Ed. Academiei Române, București, 1971

Bărbulescu, M.; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Papacostea, Șerban;
Teodor Pompiliu, *"Istoria României"*, Editura Enciclopedică, București, 1998

Botez Crainic, Adriana, *"Istoria artelor plastice"*, vol I,
Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998

Brătianu, Ghe. I., *"Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești"*,
ediția V. Râpeanu, Editura Eminescu, București, 1980

Berindei, Dan, *"Epoca Unirii"*,
Editura Academiei Române, București, 1979

Bulei, Ion, *"Scurtă istorie a românilor"*,
Editura Enciclopedică, București, 1996

Christescu, V., *"Contribuții la cunoașterea armatei romane din provinciile dacice"*,
Editura Dacia, Cluj Napoca, 1997

Constantiniu, Florin *"O istorie sinceră a poporului român"*,
Editura Universală și Enciclopedică, București, 1999

Dragomir, Silviu, *"Avram Iancu"*,
Editura Academiei Române, București, 1965

Dumitrescu, V., *"Arta preistorică în România"*,
Editura Enciclopedică, București, 1974

Filitti, Ion C. *"Domniile române sub Regulamentul Organic. 1834-1848"*,
Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1934

Gemil, Tahsin, *"Românii și otomanii în sec. XIV- XVI"*,
Ed. Academiei Române, București, 1991

Georgescu, Vlad *"Istoria românilor de la origini până în zilele noastre"*,
Ed. Humanitas, București, 1997

Giurescu, Constantin C., *"Viața și opera lui Cuza Vodă"*,
Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1966

Hitchins, Keith, "*România. 1774- 1866*",
Editura Humanitas, București, 1998

Hitchins, Keith "*România 1866- 1947* ",
Ed. Humanitas, București, 1998

Iordache, Anastasie, "*Viața politică în România.1910-1914*",
Ed. Academiei Române, București, 1972

Kirițescu, Constantin, "*Istoria războiul pentru întregirea României*", 2 vol,
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989

Kirițescu, Constantin, "*România în al doilea război mondial*" , 2 vol,
Ed. Enciclopedică, București, 1995

Maxim, M., "*Marele Mircea Voievod*",
Ed. Academiei Române, București, 1986

Moisuc, Viorica, "*Premisele izolării politice a României, 1919-1940*",
Ed. Academiei, București, 1991

Olteanu, Șt., "*Societatea românească la cumpăna de milenii (sec VIII-XV)*,
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Oțetea, Andrei, "*Tudor Vladimirescu și mișcarea ȋteristă în țările românești.1821-1822*",
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1945

Panaiteanu, P.P., „*Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*”,
Editura Academiei, București, 1964

Papacostea, Șt., „*Evul Mediu românesc. Realități politice și curente spirituale*”,
Ed. Corint, București, 1990

Pascu, Șt., „*Voievodatul Transilvaniei*”,
Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1972

Petolescu, C.C., „*Dacia și Imperiul Roman. De la Burebista până la sfârșitul antichității*”,
Ed. Teora, București, 2000

Pippidi, Andrei, „*Tradiția politică bizantină în Țările Române în sec. XVI-XVII*”,
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Rezachevici, C., „*Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană. Secolele XIV-XVI*”, București, 2001

Rosetti, Al., „*Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVIII-lea*”,
Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1969

Scurtu, Ioan; Buzatu, Gheorghe „*Istoria românilor în sec. XX . 1918- 1948*".
Ed. Paideca, București, 1999

Trâmbaciu, Ștefan; „*Contribuții la studiul obștilor de moșneni din Țara Românească, sec.XIV-XIX*”, Ed. Nummus, București, 2000.